

Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΜΙΧΑΛΙΤΣΙΑΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

ΓΚΟΓΚΑΚΗ ΕΛΕΝΗ

ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ

ΠΑΤΡΑ 1999

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ

2928

Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΜΙΧΑΛΙΤΣΙΑΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

ΓΚΟΓΚΑΚΗ ΕΛΕΝΗ

ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ

ΠΑΤΡΑ 1999

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση μιας πτυχιακής εργασίας είναι μια σύνθετη εργασία με πολλά στάδια και πλήθος ανθρώπων που συμβάλει στην διεκπεραίωσή της. Έτσι και στην ολοκλήρωση της συγκεκριμένης εργασίας πολλοί ήταν αυτοί που μας βοήθησαν στον σχεδιασμό και στην συλλογή των στοιχείων. Θα θέλαμε λοιπόν να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες σε όλους αυτούς και κυρίως στην καθηγήτριά μας κ. Μιχαλιτσιάνου Αναστασία για την πολύτιμη βοήθειά της.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Πρόλογος.....	4
2. Ορισμός ιδιωτικοποίησης - Γενικά γνωρίσματα	5
3. Η στρατηγική των ιδιωτικοποιήσεων	7
4. Προβλήματα από την παρερμηνεία της έννοιας της ιδιωτικοποίησης.....	11
5. Προϋποθέσεις ιδιωτικοποίησης.....	13
6. Θεωρήσεις και επιδιώξεις που ωθούν την ιδιωτικοποίηση	17
6.1 Πραγματιστική θεώρηση.....	19
6.2 Ιδεολογική θεώρηση.....	20
6.3 Επιχειρηματική θεώρηση.....	25
6.4 Ανθρωπιστική θεώρηση	26
6.5 Ανακεφαλαίωση	27
7. Λόγοι ύπαρξης του Δημόσιου Τομέα και σκοπιμότητα της πολιτικής των ιδιωτικοποιήσεων.....	29
8. Απαραίτητες συνθήκες για επιτυχή ιδιωτικοποίηση	34
9. Εμπόδια στην εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης.....	37
9.1 ONE: Πληθωρισμός - Ιδιωτικοποίηση	38
10. Μέθοδοι ιδιωτικοποιήσεων.....	40
11. Τρόποι και μορφές ιδιωτικοποιήσεων	46

12. Ειδική διαδικασία ιδιωτικοποίησης	47
13. Οι ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα	48
13.1 Απογείωση των αναδοχών για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις το '99	49
14. Βασικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού Προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων	52
15. Θεσμός της ιδιωτικής ασφάλισης	54
15.1 Οικονομικός και κοινωνικός ρόλος της ιδιωτικής ασφάλισης	56
16. Πολιτική κέρδους των ιδιωτικών τραπεζών	59
17. Ιδιωτικοποίηση Γενικής Τράπεζας	65
18. Η μετοχοποίηση - ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ δεν είναι λύση για την τηλεπικοινωνιακή ανάπτυξη στη χώρα μας	66
18.1 Τα έσοδα του ΟΤΕ	67
19. Αποφασίστηκε η νέα μετοχοποίηση του ΟΤΕ	71
19.1 Ποσοστό συμμετοχής του Ελληνικού Δημοσίου	72
20. Οι τρεις τρόποι που οδηγούν στην ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ	74
21. Έσοδα από την ιδιωτικοποίηση	76
22. Η ιδιωτικοποίηση της Ιονικής Τράπεζας καταλύτης των εξελίξεων	77
22.1 Οι τρεις νέες φάσεις της Ιονικής Τράπεζας	82

22.2 Τρεις σίγουρες ελληνικές προσφορές για την Ιονική	84
22.3 Πως θα κλείσει η πώληση της Ιονικής Τράπεζας	86
22.4 Πρόσκληση εκδήλωση ενδιαφέροντος υπό τη μορφή μη δεσμευτικών προσφορών για την αγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής και Λαϊκής Τράπεζας της Ελλάδας Α.Ε.	87
22.5 Μπήκαν και υπογραφές στην πώληση της Ιονικής	90
22.6 Συγκέντρωση των ομίλων Alpha Πίστewς και Ιονικής με τη βούλα της Επιτροπής Ανταγωνισμού	93
23. Η αποκρατικοποίηση του ΕΟΤ	95
24. Η αποκρατικοποίηση της ΔΕΘ	96
25. Ιδιωτικοποιήσεις Ουκρανίας μέσω χρηματιστηρίου	98
26. Συνέντευξη Δ/ντή Εμπορικής Τράπεζας.....	100
27. Μια άλλη άποψη: Λέμε ΟΧΙ στην ιδιωτικοποίηση ΝΑΙ στον προοδευτικό εκσυγχρονισμό.....	103
28. Προσωπική άποψη	106
Βιβλιογραφία.....	107

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στις μέρες μας πρέπει να περιοριστεί η κρατική παρέμβαση και παρουσία σε τομείς που δεν υπάρχει ούτε συγκριτικό πλεονέκτημα, ούτε δημόσιο συμφέρον με την ευρεία έννοια. Το κράτος συνήθως δεν είναι καλός επιχειρηματίας. Η ιδιωτικοποίηση και μετοχοποίηση των επιχειρήσεων αποτελεί ουσιαστικό βήμα για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς τους και το γενικότερο εκσυγχρονισμό τους. Οι επιχειρήσεις πρέπει να μπορούν να αντλήσουν επαρκή κεφάλαια από το Χρηματιστήριο. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος χρηματοδότησης των επενδύσεων εκσυγχρονισμού, που απαιτούνται για την αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχουν, την ενίσχυση της παραγωγικής τους δυναμικότητας και τη διατήρηση της απασχόλησης. Με τη μετοχοποίηση επιδιώκουμε την εισαγωγή νέας διοικητικής και επιχειρηματικής εμπειρίας για την επιτάχυνση της προσαρμογής τους στις νέες συνθήκες. Η αυξημένη ευελιξία που θα αποκτήσουν θα ευνοήσει τη σύναψη συνεργασιών και την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, ισχυροποιώντας τη θέση τους στις αγορές. Μόνο μια επιχείρηση που είναι εκτεθειμένη στην αγορά είναι δυνατόν να προχωρήσει με ταχείς ρυθμούς στις απαραίτητες προσαρμογές.

2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΓΕΝΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ

Η “ιδιωτικοποίηση” (privatization) είναι μια καινούργια έννοια η οποία διαδίδεται με ταχύτατους ρυθμούς. Το ρήμα “ιδιωτικοποιώ” (privatize) εμφανίστηκε σε λεξικό (Webster’s) για πρώτη φορά το 1983 και ορίστηκε -στη συγκεκριμένη έννοια- ως το “να κάνω κάτι ιδιωτικό” και ιδιαίτερα να μεταφέρω μια δραστηριότητα, μια επιχείρηση, ή ακόμα έναν ολόκληρο κλάδο από το δημόσιο έλεγχο ή ιδιοκτησία στον ιδιωτικό. Υπό ευρύτερη έννοια, θα μπορούσαμε να πούμε ότι άλλαξε τον τρόπο θεώρησης των αναγκών ενός κοινωνικού συνόλου καθώς και το ρόλο του κράτους.

Έτσι, θα μπορούσαμε να ορίσουμε την ιδιωτικοποίηση ως μια πράξη περιορισμού του ρόλου του κράτους ή αύξησης του ρόλου του Ιδιωτικού Τομέα, σε κάποια συγκεκριμένη δραστηριότητα ή στην ιδιοκτησία περιουσιακών στοιχείων.

Οι επικριτές της θεωρούν την ιδιωτικοποίηση μια απλουστευμένη μορφή περιστολής του ρόλου του κράτους και οπισθοδρόμησης σε μια κατάσταση όπου ο ισχυρότερος (οικονομικά) επικρατεί του ασθενέστερου. Στην πραγματικότητα όμως και με την ιδιωτικοποίηση -όταν βέβαια εφαρμόζεται σωστά- το κράτος μπορεί να παραμένει εξίσου ευαίσθητο στα προβλήματα των αδυνάτων όσο και το κράτος πρόνοιας (welfare state).

Η ιδιωτικοποίηση παρουσιάζεται με διάφορες μορφές, όπως είναι, για παράδειγμα, η σύμβαση (constracting) ιδιωτικών εταιρειών με κρατικούς φορείς - π.χ. για τη χρηματοδότηση, κατασκευή και λειτουργία έργων ύδρευσης ή φυλακών, ή ακόμη για τον καθαρισμό των δρόμων, το κλάδεμα των δένδρων ή την επισκευή πλοίων. Ιδιωτικοποίηση θεωρείται επίσης η συνεργασία κράτους και κάποιας φιλανθρωπικής οργάνωσης για την κατ’ οίκον διανομή γεύματος σε ηλικιωμένους ή ακόμη η από κοινού με ιδιώτη εκμετάλλευση ενός κτιρίου γραφείων. Η έκδοση και διανομή κουπονιών σίτισης, καθώς και κουπονιών στέγασης, αποτελεί άλλη μια μορφή ιδιωτικοποίησης που διαφέρει ριζικά από την κατασκευή εργατικών κατοικιών ή τη λειτουργία πρατηρίων τροφίμων. Η συγκρότηση ομάδων

περιφρούρησης από τους κατοίκους μικρών πόλεων για τη διασφάλιση της τάξης ή την πρόληψη και κατάσβεση πυρκαγιών θεωρείται επίσης ιδιωτικοποίηση. Μορφές ιδιωτικοποίησης αποτελούν ακόμα η αποκρατικοποίηση μιας αεροπορικής εταιρείας, ενός εργοστασίου, ενός ανθρακωρυχείου, καθώς και η μη ανάμειξη του κράτους στην αγορά των ακινήτων ή στη λειτουργία των αστικών συγκοινωνιών.

Η διάκριση ανάμεσα σε "δημόσιο" και "ιδιωτικό" δεν είναι πάντα τόσο σαφής. Ένα πάρκο αλλά και ένα κρατικό κτίριο γραφείων π.χ., αποτελούν δημόσια ιδιοκτησία (public property). Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε ότι στην αγγλική γλώσσα -και όχι μόνο σ' αυτήν- ο ίδιος όρος χρησιμοποιείται και για εταιρείες, όπως π.χ. η IBM (public company), επειδή οι μετοχές της είναι διεσπαρμένες σε πολλούς μετόχους και οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να αγοράσει μετοχές. Το ίδιο ισχύει και για εστιατόρια (public restaurants), έστω και αν ανήκουν αποκλειστικά σε έναν ιδιοκτήτη. Έτσι, ο όρος "δημόσιο" (public) χρησιμοποιείται όχι μόνο για μία κρατική ιδιοκτησία (government ownership), αλλά και για ευρύτερες διεσπαρμένες ιδιοκτησίες (widespread ownerships) ή/και για ιδιοκτησίες απευθυνόμενες προς το ευρύ κοινό (widespread access), όπως τα εστιατόρια.

3. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων αποτελούν την τελευταία δεκαετία ένα αποφασιστικό εργαλείο προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της διεθνούς συνεργασίας των επιχειρήσεων. Πάνω από 100 χώρες σε όλο τον κόσμο έχουν προχωρήσει σε σημαντικές ιδιωτικοποιήσεις. Σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία το 1993 έγιναν συνολικά 900 ιδιωτικοποιήσεις σε όλον τον κόσμο, έναντι μόλις 60 το 1988.

Την πενταετία μεταξύ 1988 και 1993 έλαβαν χώρα 2.600 ιδιωτικοποιήσεις. Όλες αυτές οι ιδιωτικοποιήσεις απέφεραν σημαντικά έσοδα στα δημόσια ταμεία, ταυτόχρονα με την τεχνολογική ανανέωση και τη στρατηγική αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων. Το 1989, για παράδειγμα, η ετήσια πρόσοδος από ιδιωτικοποιήσεις σε παγκόσμια κλίμακα έφτασε τα 25 δισ. δολάρια, ενώ το 1998 τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις μόνο στη Δυτική Ευρώπη, αναμένεται να φτάσουν τα 150 δισ. δολάρια.

Τέσσερις είναι κυρίως οι λόγοι που επιβάλλουν σήμερα εκτεταμένα προγράμματα ιδιωτικοποίησης προκειμένου, μία οικονομία να μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της παγκοσμιοποίησης, να διατηρήσει και να αυξήσει τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της οικονομίας και να θεμελιώσει στέρεες προοπτικές ευημερίας και απασχόλησης για τους πολίτες:

Πρώτον, οι ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία παραγωγής και ιδιαίτερα στις τηλεπικοινωνίες και στην πληροφορική έχουν ανατρέψει πολλά δεδομένα στην οργάνωση και το απαιτούμενο μέγεθος των επιχειρήσεων, στον τρόπο και την ποιότητα παραγωγής και στις δυνατότητες άσκησης εθνικού ελέγχου στην παροχή υπηρεσιών.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις είχαν ως αποτέλεσμα πολλές παραδοσιακές επιχειρήσεις με χαρακτήρα "φυσικού μονοπωλίου" ή "στρατηγικού κλάδου", να αντικατασταθούν από άλλες που απαιτούν πολύ μικρότερο μέγεθος για την παραγωγή προϊόντων ακόμα και σε μια περιορισμένη εθνική αγορά. Για παράδειγμα, πριν από τρεις δεκαετίες η επιχείρηση που αναλάμβανε την κατασκευή και λειτουργία

μιας εθνικής τηλεόρασης ήταν αναπόφευκτα δημόσια. Η τηλεοπτική τεχνολογία ήταν δυσπρόσιτη, είχε τεράστιο κόστος ανάπτυξης και ταυτόχρονα μπορούσε να περιοριστεί μέσα στα εθνικά σύνορα κάτω από κρατική ιδιοκτησία. Σήμερα όμως η τεχνολογία είναι εύκολα προσιτή σε ιδιώτες, το "προϊόν" υπερβαίνει εύκολα τα εθνικά σύνορα και το "φυσικό μονοπώλιο" δεν υφίσταται. Το κράτος αναλαμβάνει πλέον ρυθμιστικό ρόλο, διαμορφώνοντας τους κανόνες του παιχνιδιού σε μια αγορά όπου ιδιώτες και κράτος λειτουργούν παράλληλα.

Δεύτερον, η δυναμική της παγκοσμιοποίησης υποχρεώνει τις μεγάλες επιχειρήσεις μιας χώρας, είτε δημόσιες είτε ιδιωτικές, να προβούν σε στρατηγικές αναδιατάξεις με νέες επενδύσεις σε εξοπλισμό, τεχνογνωσία και ανθρώπινο δυναμικό και σε νέες διεθνείς επιχειρηματικές συμμαχίες και συγχωνεύσεις. Είναι προφανές ότι στη διαδικασία αυτή, μια επιχείρηση απαιτείται να έχει οργανωτική ευελιξία, εμπειρία διεθνών αγορών, και ανταγωνιστικότητα σε βαθμό που σπανίως απαντάται σε μια δημόσια επιχείρηση.

Το διεθνές και ευρωπαϊκό οικονομικό περιβάλλον άλλαξε αισθητά τα τελευταία χρόνια, τόσο λόγω της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT), όσο και στο πλαίσιο πολυμερών συμφωνιών, με αποτέλεσμα όλες οι χώρες να μειώσουν τους φραγμούς στις μεταξύ τους συναλλαγές. Αν και η απελευθέρωση έχει προχωρήσει με διαφορετικές ταχύτητες σε διαφορετικές περιοχές, η τάση είναι παγκόσμια.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, παρατηρούμε την απελευθέρωση των σημαντικών τομέων της οικονομίας, λόγω του προγράμματος Εσωτερικής Αγοράς και της ΟΝΕ. Το νέο αυτό ευρωπαϊκό περιβάλλον απαιτεί τη διεθνώς ανταγωνιστική λειτουργία των επιχειρήσεων περισσότερο από ποτέ άλλοτε, και αυτή μπορεί να εξασφαλισθεί μόνο με την πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων, καθώς και με την εισαγωγή νέων διοικητικών και επιχειρηματικών στρατηγικών. Το κράτος μη διαθέτοντας τα απαραίτητα επενδυτικά κεφάλαια σε υλικό και ανθρώπινο πλούτο πρέπει να απευθυνθεί στον ιδιωτικό τομέα. Μέσω των μετοχοποιήσεων αντλούνται σημαντικά κεφάλαια για επενδύσεις, ενώ εισάγεται νέα διοικητική και επιχειρηματική στρατηγική για την προσαρμογή τους στις νέες συνθήκες. Έτσι η προσαρμογή στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον διασφαλίζει

αποτελεσματικά το μέλλον των επιχειρήσεων, την προοπτική των εργαζομένων σε αυτές, ενώ δημιουργεί και νέες θέσεις απασχόλησης στην υπόλοιπη οικονομία.

Οι αερομεταφορές αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της αδήριτης ανάγκης προσαρμογής των επιχειρήσεων στις νέες μεταβαλλόμενες συνθήκες. Η απελευθέρωση των αερομεταφορών και η ένταση του ανταγωνισμού δημιουργούν πίεση για διεθνείς συμμαχίες και καθιστούν αναγκαίο τον εκσυγχρονισμό στόλου και εγκαταστάσεων, ο οποίος όμως απαιτεί τεράστια κεφάλαια. Τα κεφάλαια αυτά μπορούν να συγκεντρωθούν μόνο μέσω της συμμετοχής των ιδιωτών και για το λόγο αυτό τα κράτη σε όλη την Ευρώπη προχωρούν σε εκχώρηση σημαντικού μεριδίου των μετοχών τους σε ιδιώτες επενδυτές και έτσι δημιουργείται ένα νέο περιβάλλον με θεαματική βελτίωση της ποιότητας και της έκτασης παροχής υπηρεσιών.

Τρίτον, η μεγάλη αλλαγή που έχει επέλθει διεθνώς την τελευταία δεκαπενταετία στη δημοσιονομική πολιτική των κρατών. Ο συνδυασμός "αυξημένη κατανάλωση και αυξημένοι φόροι" που μετά τον πόλεμο χαρακτήρισε αρκετές -ευρωπαϊκές κυρίως- κυβερνήσεις έπαψε να είναι δημοφιλής, όταν αποκαλύφθηκε ότι η συστηματική εφαρμογή του οδηγεί στην συρρίκνωση της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Σήμερα έχει αντικατασταθεί από τη φιλοσοφία "αυξημένη αποταμίευση, μειωμένη φορολογία, αυξημένες επενδύσεις".

Αλλά για να επιτευχθεί αυτό πρέπει το κράτος να περιορίζει το δημόσιο χρέος και τα δημόσια ελλείμματα, η ύπαρξη των οποίων αυξάνει τους φόρους και τα επιτόκια και δρα αποτρεπτικά στις επενδύσεις.

Στη σημερινή διαδικασία προς την ONE, η συγκρατημένη δημοσιονομική πολιτική επιβάλλεται και θεσμικά, πράγμα που δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερες απαιτήσεις ιδιωτικοποιήσεων και διαρθρωτικών αλλαγών στο κάθε κράτος μέλος.

Τέταρτον, η απαίτηση της κοινωνίας για μεγαλύτερο έλεγχο και διαφάνεια των πεπραγμένων των Δημοσίων Επιχειρήσεων και καλύτερη αξιοποίηση των φόρων που καταβάλλουν οι πολίτες. Στο

ζήτημα αυτό εφαρμόστηκαν διάφοροι θεσμοί "κοινωνικού ελέγχου", "κοινωνικής ευθύνης", λογοδοσίας των Διοικήσεων στο κοινοβούλιο κ.λ.π. Όλα αυτά όμως είχαν μηδαμινή ή περιορισμένη επιτυχία στις διάφορες χώρες, καθώς δεν κατάφεραν να κάνουν την λειτουργία της Δημόσιας Επιχείρησης άμεσα ελέγξιμη από τους πολίτες, και να επιβάλλουν κάποιο αξιόπιστο μηχανισμό κυρώσεων στα διευθυντικά στελέχη.

Έχει παρατηρηθεί όμως, ότι με τις σημερινές δυνατότητες διάδοσης και χρήσης της Πληροφορίας, η εισαγωγή μιας εταιρείας στο Χρηματιστήριο δημιουργεί μία σπουδαία ευκαιρία συνεχούς παρακολούθησης και αξιολόγησης της πορείας της επιχείρησης από το ευρύ κοινό, πράγμα που πολλές φορές είναι πιο αποτελεσματικό από τις παραδοσιακές μορφές εποπτείας και ελέγχου.

Η πορεία της τιμής της μετοχής μίας δημόσιας επιχείρησης μπορεί να δράσει έτσι ως κοινωνικά διαφανής, προσιτός και αξιόπιστος δείκτης της πορείας της εταιρείας και να επιβάλει μια σειρά μέτρων και αποφάσεων της Διοίκησης, που διαφορετικά θα απαιτούσαν πολύ μεγαλύτερο οργανωτικό και πολιτικό κόστος.

Έτσι περιορίζονται ή και εξαφανίζονται τα κίνητρα πελατειακής συμπεριφοράς που υιοθετείται συχνά από Διοικήσεις και στελέχη δημοσίων οργανισμών, εκμεταλλευόμενοι την αδυναμία πλήρους και έγκαιρου ελέγχου από τα εποπτεύοντα κυβερνητικά όργανα.

4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η ίδια η λέξη “ιδιωτικοποίηση” προξενεί, συχνά, παρερμηνείες και έντονες συζητήσεις που, δυστυχώς, οδηγούν σε διαμετρικά αντίθετες, πολωμένες θέσεις που δεν έχουν σχέση με την ουσία του θέματος. Μερικοί θεωρούν την ιδιωτικοποίηση ένα υστερόβουλο σχέδιο επιβολής του πλέον ακραίου συστήματος ελεύθερης αγοράς όπου επικρατεί λυσσαλέος ανταγωνισμός, εκμετάλλευση των ασθενέστερων και κυριαρχία των δυνατών. Κάποιοι άλλοι την ερμηνεύουν σαν μια πολιτική αντιπαράθεσης απέναντι σε κάθε μορφής κρατική δραστηριότητα ή πρόγραμμα, οπότε δικαιολογείται και η αμυντική θέση των εργαζομένων στο Δημόσιο Τομέα. Υπάρχουν επίσης και μερικοί που βλέπουν την ιδέα της ιδιωτικοποίησης αντίθετη προς τα ιδανικά τους. Γι’ αυτούς η έννοια “δημόσιο” συνειρμικά υποδηλώνει συναδελφοσύνη, ισότητα, δικαιοσύνη, μοίρασμα των αγαθών σε όλους, ακόμα ίσως αναβίωση των αρχικών χριστιανικών κοινοτήτων... Έτσι το “ιδιωτικό” είναι το αντίθετο όλων αυτών των αξιών... Πολλοί υποστηρικτές της ιδιωτικοποίησης θα προτιμούσαν μια διαφορετική ονομασία. Ο όρος “βελτίωση παραγωγικότητας” (productivity enhancement) έχει χρησιμοποιηθεί συχνά, καθώς και ο όρος “εναλλακτική παροχή υπηρεσιών” (alternative service delivery) αντί του όρου “ιδιωτικοποίηση”.

Προβλήματα στην ιδιωτικοποίηση προκαλούν επίσης τα κίνητρα ακόμα και ορισμένων υποστηρικτών της, που χρησιμοποιούν την ιδιωτικοποίηση σαν δικαιολογία ή σαν μηχανισμό για τη μείωση της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και αγαθών, υποστηρίζοντας ότι αυτά αποτελούν στην ουσία ιδιωτικά αγαθά και τα οποία, συνεπώς, δεν θα πρέπει να παρέχονται με συλλογικά μέσα, αλλά επί πληρωμή, στη βάση του μηχανισμού της ελεύθερης αγοράς. Για το ευρύ κοινό, μια τέτοια θεώρηση είναι μια κακόβουλη και σκληρή επίθεση κατά των αδυνάτων της κοινωνίας.

Οι υποστηρικτές των αδυνάτων, απ’ την άλλη, υιοθετούν συχνά και αυτοί την παραπάνω θεώρηση και για οποιονδήποτε δείχνει προτίμηση στην ιδιωτική πρωτοβουλία για παροχή υπηρεσιών.

Συνήθως αυτό οφείλεται περισσότερο σε άγνοια παρά σε πρόθεση.

Οι φτωχοί μπορούν να ωφεληθούν σημαντικά από την ιδιωτικοποίηση. Επιδοτήσεις για στέγαση (κουπόνια), αντί εργατικών κατοικιών, για παράδειγμα, παρέχουν περισσότερα οφέλη, μεγαλύτερη αξιοπρέπεια, μεγαλύτερη δυνατότητα επιλογής και μεγαλύτερη συναίσθηση προσωπικής ευθύνης. Η άποψη ότι οι νόμιμες κοινωνικές απαιτήσεις των πολιτών είναι εφικτές μόνο μέσω ενός εκτεταμένου Δημόσιου Τομέα έχει αποδειχθεί μη ρεαλιστική. Ένας μικρότερος αλλά παραγωγικότερος Δημόσιος Τομέας - πετυχαίνοντας τους κοινωνικούς στόχους του μέσω της ιδιωτικοποίησης- ίσως αποτελεί τη λύση. Η ιδιωτικοποίηση μπορεί να είναι ταυτόχρονα και αποτελεσματική και να έχει "ανθρώπινο πρόσωπο".

Στο σημείο αυτό εμφανίζεται το εξής παράδοξο: Η ιδιωτικοποίηση ως "μέσο" μπορεί να εφαρμοστεί αποτελεσματικά ακόμη και από το κράτος πρόνοιας, η ιδιωτικοποίηση ως "σκοπός", αντίθετα, είναι εχθρική στο κράτος πρόνοιας. Έτσι "πραγματική" ιδιωτικοποίηση είναι η απόσυρση του κράτους και η πώληση των κρατικών περιουσιακών στοιχείων. Στη βάση αυτής της λογικής, η εργολαβική ανάθεση οριακά μόνο μπορεί να γίνει αποδεκτή.

Ανάλογο εννοιολογικό φαινόμενο παρουσιάζεται σε χώρες με ισχυρές σοσιαλιστικές καταβολές. Επειδή ακόμη και εκεί η εργολαβική ανάθεση είναι συνήθης, δεν εκλαμβάνεται ως ιδιωτικοποίηση κατά τους "φύλακες" της φλόγας του σοσιαλισμού.

5. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η μερική ή ολική μεταβίβαση δημοσίων επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα πρέπει να συνοδεύεται από ενίσχυση του ανταγωνισμού, με την άρση των υφιστάμενων εμποδίων εισόδου νέων επιχειρήσεων στον κλάδο. Θα πρέπει να προηγείται επίσης η θέσπιση ενός νέου ρυθμιστικού πλαισίου για την προστασία του καταναλωτή και την αποφυγή μονοπωλιακών πρακτικών.

Διαφορετικά στην θέση του δημόσιου θα εγκατασταθεί ένα ιδιωτικό μονοπώλιο ή ολιγοπώλιο, το οποίο θα είναι πολύ δυσκολότερο να ελεγχθεί αποτελεσματικά από τους ξεπερασμένους ρυθμιστικούς μηχανισμούς. Ο βαθμός αποκρατικοποίησης πρέπει να προσδιορίζεται μόνο από το στρατηγικό ή όχι χαρακτήρα της επιχείρησης και όχι από τις πολιτικές και συνδικαλιστικές συγκυρίες.

Μία κυβέρνηση που στοχεύει στην εξυπηρέτηση των πολιτών και όχι μιας πελατειακής συντεχνίας, δεν έχει κανένα λόγο να μην προωθεί την πλήρη ιδιωτικοποίηση δημοσίων επιχειρήσεων που παράγουν συνήθη καταναλωτικά προϊόντα ή παρέχουν υπηρεσίες τις οποίες μπορούν να παρέχουν πολύ καλύτερα ιδιώτες επιχειρηματίες. Αυτές οι επιχειρήσεις πρέπει να πωληθούν άμεσα και πλήρως στο Χρηματιστήριο.

Αντίθετα οι μετοχοποιήσεις των δημοσίων επιχειρήσεων στρατηγικής σημασίας πρέπει να είναι πιο περιορισμένες στην έκταση, ελεγχόμενες ως προς το βαθμό συγκέντρωσης των μετοχών και να ενθαρρύνουν την ευρύτερη δυνατή λαϊκή συμμετοχή. Οι εμπειρίες άλλων ευρωπαϊκών χωρών και ιδιαίτερα της Ισπανίας και Πορτογαλίας που παρουσιάζουν σχετική ομοιότητα με την Ελλάδα, έδειξαν ότι οι ιδιωτικοποιήσεις πετυχαίνουν περισσότερο όταν υπάρχει μακροοικονομική σταθερότητα, όταν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς οι χρηματαγορές και όταν υπάρχει πολιτική και κοινωνική συναίνεση.

Οι ιδιωτικοποιήσεις πρέπει να γίνονται σε περίοδο οικονομικής απογείωσης έτσι ώστε να επιταχύνουν την πρόοδο και να διευρύνουν τις προοπτικές ευημερίας. Σε τέτοιες συνθήκες, η τυχόν απώλεια

θέσεων απασχόλησης, υπεραντισταθμίζεται από τη δημιουργία πολύ περισσότερων νέων θέσεων εργασίας σε όλη την οικονομία. Διαφορετικά, η μακροοικονομική αστάθεια αποτελεί πηγή αβεβαιότητας, και στρεβλώσεων στις τιμές αγαθών, παραγωγικών συντελεστών και χρήματος, η οποία αποθαρρύνει τους επενδυτές να δεσμεύσουν μακροχρόνια τα κεφάλαιά τους.

Επίσης, μόνο σε μια φάση ανάπτυξης η πρόοδος της αποκρατικοποίησης είναι ικανοποιητική. Αντίθετα σε περιόδους ύφεσης και οικονομικής καχεξίας οι έντονες διακυμάνσεις στις τιμές δεν επιτρέπουν την ακριβή αποτίμηση της αξίας μιας επιχείρησης που πρόκειται να ιδιωτικοποιηθεί. Έτσι, όμως, το τίμημα μπορεί να είναι χαμηλό και να προκαλέσει δυσκολία αποδοχής της ιδιωτικοποίησης από το πολιτικό σύστημα και την κοινή γνώμη, η οποία θα αισθάνεται ότι εκποιούνται "τα ασημικά της οικογένειας". Οι ανεπτυγμένες χρηματαγορές αποτελούν επίσης απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία των ιδιωτικοποιήσεων. Στη χώρα μας οι χρηματαγορές αναπτύχθηκαν σημαντικά το 1987.

Ο εκσυγχρονισμός του Χρηματιστηρίου επιτεύχθηκε μέσω ρυθμίσεων που επέτρεψαν τη σύσταση Ανώνυμων Χρηματιστηριακών Εταιρειών και την εισαγωγή τους στο Χρηματιστήριο, την εισαγωγή αυτόματου συστήματος συναλλαγών και την ίδρυση Κεντρικού Αποθετηρίου Τίτλων. Το 1987, μόνο 116 εταιρείες ήταν εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, ενώ από τις 100 μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις μόνο 25. Θεσμικοί επενδυτές ήταν στην ουσία ανύπαρκτοι. Σήμερα ο αριθμός των εισηγμένων εταιρειών είναι γύρω στις 250, ενώ συμμετέχουν σ' αυτό πολλές μεγάλες εταιρείες μεταξύ των οποίων ο ΟΤΕ και τα Ελληνικά Πετρέλαια. Με την ανάπτυξη αυτή, έγινε δυνατή η ανταγωνιστική άντληση κεφαλαίων και η εκτεταμένη διασπορά των μετοχών των ιδιωτικοποιούμενων επιχειρήσεων.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι οι οικονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές δεν λειτουργούν εν κενώ. Το πολιτικό και ιδεολογικό υπόβαθρο παίζει καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία τους. Το ίδιο συμβαίνει και με τις ιδιωτικοποιήσεις. Στο θέμα αυτό επισήμως υπάρχει μια ασθενής συναίνεση στη χώρα μας, αλλά η κοινωνία φέρεται να είναι ισχυρά διατεθειμένη να γίνουν ιδιωτικοποιήσεις, να βελτιωθεί η ποιότητα των υπηρεσιών, να επιταχυνθεί η ανάπτυξη και

να εξασφαλιστεί με αμετάκλητο τρόπο η συμμετοχή της Ελλάδας στην ΟΝΕ. Είναι πλέον κοινά αποδεκτό ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η ελεύθερη αγορά είναι ο αποτελεσματικότερος τρόπος οικονομικής δραστηριότητας και το κράτος που έχει σαν υπέρτατη αποστολή την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος πρέπει να παρεμβαίνει και να διορθώνει τις "ατέλειες της αγοράς", είτε αναλαμβάνοντας το ίδιο την επιχειρηματική δραστηριότητα, είτε θεσπίζοντας ένα ρυθμιστικό πλαίσιο που ελέγχει τον ιδιώτη να μην προβαίνει σε μείωση της παραγωγής και αθέμιτη μεγιστοποίηση του κέρδους.

Αρκεί βέβαια να γνωρίζουμε ότι εκτός από τις "ατέλειες της αγοράς", υπάρχουν και "ατέλειες του κράτους", οι οποίες κατ' αναλογία αντιμετωπίζονται με την απελευθέρωση των αγορών και τη μείωση της κρατικής παρουσίας σε οικονομικές δραστηριότητες. Οι κρατικές παρεμβάσεις πρέπει να περιλαμβάνουν επίσης την παροχή και πρόσβαση στα βασικά κοινωνικά αγαθά, των ομάδων εκείνων που κινδυνεύουν να περιθωριοποιηθούν (π.χ. μακροχρόνια άνεργοι, παγίδευση στη φτώχεια, τεχνολογική αποξένωση), με την οικοδόμηση ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού κοινωνικού κράτους.

Στο σημείο αυτό μπορεί να αναρωτηθεί κανείς εάν είναι δυνατόν και κυρίως εάν είναι αποτελεσματικό, μία σοσιαλιστική κυβέρνηση να αναδεικνύει τις ιδιωτικοποιήσεις ως στρατηγικό άξονα της πολιτικής της, σε αντίθεση με προγενέστερες πρακτικές και πολιτικές. Πρέπει να είμαστε κατηγορηματικοί: Η μόνη πολιτική που ωφελεί το σύνολο της κοινωνίας, είναι η πολιτική που επιτυγχάνει το συνδυασμό απασχόλησης και ευημερίας. Χρειάζεται ιδιαίτερη έμφαση στην ταυτόχρονη επίτευξη του διπλού αυτού στόχου. Ο στόχος της απασχόλησης μεμονωμένα ή ο στόχος της ευημερίας μεμονωμένα δεν μπορούν να αποτελέσουν μία μακροχρόνια εφικτή και κοινωνικά αποδεκτή λύση, αν δεν συνοδεύονται και από την επίτευξη του άλλου στόχου.

Για παράδειγμα, ο στόχος της πλήρους απασχόλησης είχε με ζήλο επιτευχθεί στα καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού. Όλοι είχαν κάποια εργασία, όχι όμως σε συνθήκες ευημερίας και γι' αυτό τα συστήματα αυτά παρήκμασαν και κατέρρευσαν. Ένα αντίθετο παράδειγμα είναι σήμερα αρκετά ευρωπαϊκά κράτη που πέτυχαν μεν υψηλά επίπεδα ευημερίας και καταναλωτικών δυνατοτήτων, αλλά

απειλούνται από την κοινωνική διάσπαση λόγω της υψηλής ανεργίας, των φαινομένων περιθωριοποίησης και της νέας φτώχειας. Μία κυβέρνηση είναι κοινωνικά χρήσιμη και ιστορικά αναγκαία, εάν και μόνο εάν μπορεί να διαμορφώσει συνθήκες αυξημένης απασχόλησης για τους πολίτες της σε μια προοπτική αυξανόμενης ευημερίας για όλη την κοινωνία.

6. ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΠΟΥ ΩΘΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Υπάρχουν τέσσερις βασικές κατηγορίες θεωρήσεως της ιδιωτικοποίησης:

- "πραγματοστική" (pragmatic)
- "ιδεολογική" (ideologic)
- "επιχειρηματική" (commercial)
- "ανθρωπιστική" (populist)

Ο στόχος αυτών που ασπάζονται την πραγματιστική θεώρηση είναι η βελτίωση του Δημόσιου Τομέα μέσω αποτελεσματικής διαχείρισης του κόστους παροχής υπηρεσιών. Ο στόχος αυτών που προσεγγίζουν το θέμα ιδεολογικά είναι η μείωση της επιρροής της κρατικής εξουσίας, αυτών δε που το προσεγγίζουν επιχειρηματικά η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, αφού τα δημόσια κονδύλια ελευθερώνονται και κατευθύνονται στον Ιδιωτικό Τομέα. Τέλος, αυτοί που δίνουν έμφαση σε μια ανθρωπιστική διάσταση στοχεύουν σε μια καλύτερη κοινωνία που θα είναι σε θέση να προσφέρει στους ανθρώπους αυξημένη δυνατότητα για την ικανοποίηση κοινών αναγκών. Τα βασικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων αυτών θεωρήσεων συνοψίζονται στον πίνακα 6.1:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1
ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΩΘΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΘΕΩΡΗΣΗ	ΣΤΟΧΟΣ	ΛΟΓΙΚΗ
Πραγματιστική	Καλύτερο κράτος	Η ορθή εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης οδηγεί σε φθηνότερες ή και αποτελεσματικότερες δημόσιες υπηρεσίες.
Ιδεολογική	Λιγότερο κράτος	Το κράτος είναι πολύ μεγάλο και ισχυρό και επεμβαίνει αδιάκριτα στη ζωή των πολιτών, συνεπώς αποτελεί κίνδυνο για τους δημοκρατικούς θεσμούς. Οι κρατικές αποφάσεις έχουν πολιτικό χαρακτήρα, είναι επομένως λιγότερο αξιόπιστες από αυτές της ελεύθερης αγοράς.
Επιχειρηματική	Αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας	Οι κρατικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν μεγάλο μέρος της οικονομίας. Το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτές μπορεί και πρέπει να κατευθυνθεί προς τον ιδιωτικό τομέα. Οι δημόσιες επιχειρήσεις και η παρουσία του δημοσίου μπορούν να τύχουν ορθολογικότερης εκμετάλλευσης από τον ιδιωτικό τομέα.
Ανθρωπιστική	Καλύτερη κοινωνία	Οι άνθρωποι πρέπει να έχουν περιθώρια επιλογής για δημόσιες υπηρεσίες. Πρέπει να δοθεί στους ίδιους η δυνατότητα να προσδιορίζουν και να επιδιώκουν άμεσα την κάλυψη των αναγκών τους, ώστε να αποκτήσουν την αίσθηση προσωπικής συμμετοχής στα κοινά, ανταποκρινόμενοι περισσότερο στις ανάγκες της οικογένειας, της γειτονιάς, της τοπικής κοινότητας, των εθελοντικών οργανώσεων κ.λ.π. και λιγότερο σ' αυτές των απομακρυσμένων και απρόσωπων γραφειοκρατικών δομών.

6.1 Πραγματιστική Θεώρηση

Όταν το κράτος αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα, όταν δηλαδή το κόστος των κρατικών δραστηριοτήτων αυξάνει, με παράλληλη αύξηση της αντίδρασης του κοινού στην επιβολή υψηλότερων φόρων, τότε οι δημόσιοι λειτουργοί αρχίζουν να σκέπτονται εύκολες και πρόχειρες λύσεις. Η πρώτη εύκολη λύση είναι η "εξωραϊστική λογιστική", με την οποία έντεχνα αποκρύπτεται - πρόσκαιρα βέβαια- το μέγεθος και η σοβαρότητα της διαφοράς ανάμεσα στα έσοδα και έξοδα του κράτους. Η δεύτερη λύση είναι ο δανεισμός.

Στην πορεία, και οι δύο παραπάνω επιλογές απορρίπτονται. Αρχικά, οι δανειστές είναι απρόθυμοι να υποστηρίξουν πολυδάπανες κρατικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες χώρες. Στα βιομηχανικά κράτη, η δυσαρέσκεια του κοινού απέναντι στις αυξανόμενες κρατικές δαπάνες εκδηλώνεται με την απροθυμία αγοράς κρατικών ομολόγων. Επίσης, η ολοένα αυξανόμενη τάση καθιέρωσης γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών τείνει να οδηγήσει στον περιορισμό της "εξωραϊστικής λογιστικής". Έτσι, οι μόνες ρεαλιστικές επιλογές είναι δύο: μείωση κρατικών δαπανών ή αύξηση της παραγωγικότητας.

Η κατάργηση ή έστω η μείωση κρατικών οικονομικών δραστηριοτήτων φέρνει στην επιφάνεια τον παράγοντα "πολιτικό κόστος", δεδομένου ότι θίγει έμμεσα ή άμεσα συμφέροντα ομάδων που συναλλάσσονται με το κράτος.

Συνεπώς, η επόμενη λύση -αύξηση της παραγωγικότητας- φαίνεται περισσότερο ελκυστική από πολιτική άποψη. Σ' αυτήν αντιδρά ή δυσανασχετεί η βάση -δημόσιοι υπάλληλοι-, οι οποίοι και καλούνται να σηκώσουν το βάρος της αυξημένης παραγωγικότητας.

Διαχρονικά, μεγάλες προσπάθειες καταβλήθηκαν και πολλές τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν με στόχο τη βελτίωση του δημόσιου τομέα. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε:

- συγκέντρωση εξουσίας

- αποκέντρωση
- αναδιοργάνωση
- καθιέρωση προϋπολογισμών με βάση το αποτέλεσμα
- προϋπολογισμό μηδενικής βάσης
- εκπαίδευση στελεχών σε θέματα διοίκησης
- οργανωτική ανάπτυξη
- καθιέρωση κινήτρων
- συμβούλια παραγωγικότητας
- πληροφορική
- διοικητική επιστήμη
- επιχειρησιακή έρευνα
- διοίκηση μέσω στόχων

Τα αποτελέσματα της εφαρμογής αυτών των τεχνικών δεν ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά, για λόγους που θα εξεταστούν στη συνέχεια.

Συμπερασματικά, μια πιο θεμελιώδης, στρατηγική θεώρηση πρέπει να αναζητηθεί. Σ' αυτή τη βάση, η ιδιωτικοποίηση φαίνεται να είναι η μόνη στρατηγική η οποία αυξάνει την παραγωγικότητα του δημόσιου τομέα σε τέτοιο βαθμό ώστε να παρέχει στον κάθε πολίτη ξεχωριστά -και σε όλους μαζί- τις μεγαλύτερες δυνατές απολαβές για τα χρήματα που συνεισφέρει.

6.2 Ιδεολογική Θεώρηση

Ο ρόλος του κράτους διαφέρει όχι μόνο από κοινωνία σε κοινωνία αλλά και μέσα σε μια συγκεκριμένη κοινωνία, όπου μεταβάλλεται με το χρόνο. Ο ρόλος αυτός, ως έκταση του Δημόσιου Τομέα σε συσχέτισμό με την αντίστοιχη έκταση του Ιδιωτικού Τομέα, δίνεται γραφικά στο σχήμα 6.2.1. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες (με την ευρεία έννοια που ορίστηκαν προηγουμένως) που απολαμβάνει μια

κοινωνία παριστώνται ως σημεία, ενώ η ευθύνη για την παροχή τους επιμερίζεται ανάμεσα σε Δημόσιο και Ιδιωτικό τομέα. Η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στους δύο αυτούς τομείς διαφέρει από χώρα σε χώρα.

Στην πρώην Σοβιετική Ένωση, για παράδειγμα, ο Δημόσιος Τομέας κάλυπτε ολόκληρο σχεδόν το χώρο. Η διαχωριστική επίσης γραμμή αλλάζει μορφή αλλά και κατεύθυνση μέσα στο χρόνο. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η ευθύνη της παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών μετατοπίζεται ολοένα και περισσότερο στον Ιδιωτικό Τομέα, ενώ η κρατική ταχυδρομική υπηρεσία αντίστοιχα συρρικνώνεται. Αντίθετα ο ρόλος του κράτους στην παροχή ιατρικής περίθαλψης ενισχύεται με ραγδαίους ρυθμούς τις τελευταίες δεκαετίες. Θα μπορούσαμε τελικά να πούμε ότι διαφορετικά τμήματα της τεθλασμένης αυτής διαχωριστικής γραμμής - μιας συγκεκριμένης χώρας - μπορούν να κινούνται, την ίδια χρονική στιγμή, σε διαφορετικές κατευθύνσεις.

Δεν είναι λίγοι αυτοί που ανησυχούν με την αύξηση του Δημόσιου Τομέα, θεωρώντας την επικίνδυνη για τη δημοκρατία. Η συλλογιστική τους βασίζεται τόσο σε πολιτική όσο και σε οικονομική φιλοσοφική θεώρηση. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι, με την αύξηση του τμήματος του εισοδήματος των πολιτών που περνάει μέσω των φόρων στη διαχείριση του κράτους, οι αποφάσεις για την αναδιανομή του λαμβάνονται από απομακρυσμένα και όχι ιδιαίτερα ευαίσθητα κρατικά όργανα. Και η κρατική παρουσία διεισδύει σε όλο και περισσότερους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, με άμεση συνέπεια τη βαθμιαία απώλεια της ατομικής ελευθερίας.

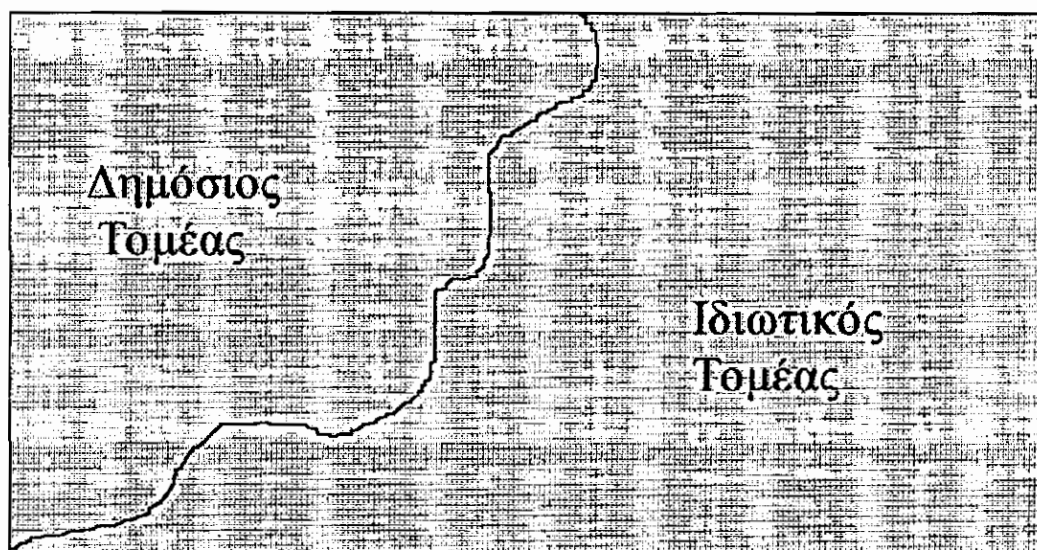
Κατά την περίοδο της σύνταξης του αμερικανικού Συντάγματος και της διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη θέσπιση μέτρων που θα προστάτευαν τους πολίτες από την κατάχρηση εξουσίας. Η ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού διδάσκει ότι η κρατική εξουσία μπορεί να αποτελέσει σοβαρότατη απειλή για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι κρατικοί θεσμοί μπορεί να αποδειχθούν όργανα τυραννίας ακόμη και μέσα σε μια δημοκρατική κοινωνία. Εκείνοι που κινητοποιούν αλλά και στηρίζονται σε πλειοψηφίες πολλές φορές εκμεταλλεύονται την κρατική εξουσία εις βάρος των αντιπάλων τους που μειοψηφούν.

Η ατομική ελευθερία δεν είναι η μόνη αξία που απειλείται από

μια κρατική εξουσία. Οι επιπτώσεις στη δικαιοσύνη είναι επίσης σοβαρές, όπως και στην ισότητα, η οποία αποτελεί συστατικό της δικαιοσύνης. Ο κάθε πολίτης χρησιμοποιεί τα δικά του κριτήρια αξιολόγησης των δύο αυτών αγαθών, της δικαιοσύνης και της ισότητας, είναι όμως απόλυτα εμφανές ότι το κράτος επηρεάζει σημαντικά τον καταμερισμό τους μεταξύ των πολιτών του, ευνοώντας μερικούς και ζημιώνοντας κάποιους άλλους.

Σχήμα 6.2.1

ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘΥΜΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, ΟΠΩΣ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΡΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Σ' έναν κόσμο όπου οι φυσικοί πόροι δεν είναι ανεξάντλητοι, η αποδοτικότητα αποτελεί έναν άλλο επίσης σημαντικό κοινωνικό στόχο. Χρέος και ανάγκη κάθε κοινωνίας είναι η καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση κάθε ποσότητας πρώτης ύλης και κάθε εργατοώρας. Η μεγαλύτερη δε αποδοτικότητα συμβάλλει αποφασιστικά στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου. Όμως και αυτή η αξία -όπως η ατομική ελευθερία και η δικαιοσύνη- αποτελείται από τον υπέρμετρο κρατισμό.

Οι έννοιες της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της αποδοτικότητας, αν και διαφορετικές -πολλές δε φορές και με αντικρουόμενους στόχους- είναι θεμελιακές για μια κοινωνία και συσχετίζονται άμεσα. Η κοινωνία χρησιμοποιεί την κρατική εξουσία ως μέσο για την επίτευξη των στόχων αυτών, καθώς και για τη διατήρηση των αναγκαίων ισορροπιών, ενώ κάθε υπέρβασή της θέτει σε κίνδυνο και τους τρεις.

Η αναξιοπιστία του κρατικού τομέα αποτελεί άλλο ένα σημείο αναφοράς των ιδεαλιστών. Τα σημερινά κράτη απαιτούν από τους πολίτες την εκχώρηση σημαντικού βαθμού ελέγχου θεμάτων ζωτικής σημασίας, σε απρόσωπους κρατικούς φορείς. Η προσωπική αυτονομία περιορίζεται έτσι σημαντικά. Το κράτος όμως ούτε αρκετά ευαίσθητο είναι ούτε υπόκειται σε κάποιο έλεγχο. Ακολουθεί λοιπόν άλλες αρχές και αξίες από αυτές που απορρέουν από τη συμφωνία του με τον λαό, με τελική έκβαση την απώλεια της αξιοπιστίας του. Τη θέση αυτή επιβεβαιώνουν και τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1980. Σύμφωνα με αυτήν, μόνο το 21% των πολιτών πιστεύει στην άποψη ότι κρατικός μηχανισμός λειτουργεί με αποκλειστικό γνώμονα το όφελος του κοινωνικού συνόλου. Το ποσοστό ανέβηκε λίγο και έφτασε το 29% το 1982. Οι πολίτες βλέπουν το κρατικό σχήμα σαν "αναγκαίο κακό", σαν μια ξεχωριστή τάξη κρατικών λειτουργών και δημοσίων υπαλλήλων που μοναδική μέριμνα έχουν την προσωπική τους ευημερία και εξέλιξη.

Έντονο αντικρατιστικό αίσθημα αναπτύχθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες μεταξύ των ετών 1958 και 1980, άρχισε δε να υποχωρεί μετά το 1980, περίπου την ίδια περίοδο κατά την οποία μια νέα κυβερνητική πράξη επαναπροσδιόριζε το ρόλο και τις αρμοδιότητες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Πιθανότατα, τα δύο αυτά φαινόμενα συσχετίζονται σε κάποιο βαθμό.

Στη φάση της υλοποίησης μιας απόφασης, ο πολίτης θεωρεί τον Ιδιωτικό Τομέα όχι μόνο πιο ευέλικτο και αποτελεσματικό αλλά και ποιοτικά καλύτερο από το Δημόσιο. Για παράδειγμα, η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών αστικών συγκοινωνιών από Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατατάσσεται πολύ χαμηλά στις ΗΠΑ, στο ίδιο περίπου επίπεδο με αυτή των κτηματομεσιτικών εταιρειών, και ακόμη

χαμηλότερα και από αυτή των συνεργείων επισκευής αυτοκινήτων.

Η εκλογή του προέδρου Τζίμμου Κάρτερ -που δεν προερχόταν από τους κόλπους της Ουάσιγκτον- και οι δύο συνεχείς εκλογές του προέδρου Ρόναλντ Ρέηγκαν -αντίθετου στον υπέρμετρο κρατισμό και τις γραφειοκρατικές δομές της Ουάσιγκτον- αντικατοπτρίζουν σε κάποιο βαθμό τη λαϊκή αντίδραση απέναντι στο ρόλο και τις αυξανόμενες αρμοδιότητες του κράτους. Οι πολυπόθητες κοινωνικές και επιχειρηματικές μεταρρυθμίσεις που υιοθετήθηκαν και εφαρμόστηκαν στις αρχές του αιώνα θεωρούνται τώρα από λανθασμένες έως και υπερβολικές -άρα αναποτελεσματικές- και απαιτούν άμεσο επαναπροσδιορισμό.

Στα παραπάνω επιχειρήματα εναντίον του υπέρμετρου κρατισμού, που απορρέουν από την πολιτική θεώρηση, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και αυτά που απορρέουν από οικονομική θεώρηση. Σύμφωνα με αυτήν, η ευημερία μιας κοινωνίας μακροπρόθεσμα μεγιστοποιείται όταν οι οικονομικές αποφάσεις αφεθούν να λειτουργήσουν, κατά κύριο λόγο, σύμφωνα με τους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς, αφήνοντας στο κράτος μόνο τις αποφάσεις εκείνες που διασφαλίζουν την ικανοποίηση των βασικών αναγκών του ανθρώπου. Εξ ορισμού όμως το κράτος ασκεί ισχυρή επιρροή στην οικονομία, πράγμα που σημαίνει ότι -αναπόφευκτα- οι αποφάσεις που αφορούν στην οικονομία λαμβάνονται με γνώμονα πολιτικές σκοπιμότητες, μάλλον, παρά οικονομικές. Περισσότερο κράτος, συνεπώς, μπορεί σταδιακά να καταστήσει μια κοινωνία φτωχότερη.

Με βάση τα παραπάνω επιχειρήματα, οι ιδεαλιστές επιζητούν τη μετατόπιση της διαχωριστικής γραμμής (Σχήμα 6.2.1) προς τα αριστερά, δηλαδή τη μείωση του Δημόσιου Τομέα με παράλληλη αύξηση του ιδιωτικού. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, ενώ δεν επιζητούν αποτελεσματικότερο κράτος -αφού αυτό θα ενθάρρυνε τη διατήρηση των κρατικών δραστηριοτήτων- αλλά απλώς λιγότερο κράτος, τελικά καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα με τους πραγματιστές.

6.3 Επιχειρηματική Θεώρηση

Ακόμη μεγαλύτερη ώθηση για ιδιωτικοποίηση ασκείται από τους επιχειρηματικούς κύκλους. Το σκεπτικό είναι ξεκάθαρο: μεγάλο μέρος των κρατικών δαπανών αποτελούν οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων. Παράλληλα, το μεγαλύτερο μέρος της δουλειάς τους είναι δραστηριότητες ρουτίνας που σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αποτελούν κρατική αποκλειστικότητα. Τέτοιες δραστηριότητες είναι, για παράδειγμα, η συντήρηση κτιρίων, οχημάτων, πλοίων ή αεροσκαφών, η εφαρμογή της πληροφορικής, η ιατροφαρμακευτική ασφάλιση, η αποστολή λογαριασμών, η συλλογή απορριμμάτων, η επισκευή δρόμων κ.λπ. Οι ιδιωτικοί φορείς μπορούν κάλλιστα να φέρουν σε πέρας αυτές τις δραστηριότητες και μάλιστα να φορολογηθούν γι' αυτό. Προτείνουν λοιπόν οι υποστηρικτές αυτής της άποψης όχι μόνο την ανάθεση αυτών των δραστηριοτήτων στον Ιδιωτικό Τομέα αλλά, παράλληλα και την ψήφιση και εφαρμογή του νόμου που να απαγορεύει την ανάληψή τους από το Δημόσιο.

Μια άλλη μερίδα του Ιδιωτικού Τομέα διαβλέπει επιχειρηματικές δυνατότητες στην εκμετάλλευση μεγάλων και ποικιλόμορφων κρατικών έργων όπως η κατασκευή και λειτουργία φυλακών ή μονάδων επεξεργασίας αποβλήτων (βιολογικού καθαρισμού). Ιδιωτικές επιχειρήσεις θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν, να χτίσουν και να θέσουν σε λειτουργία οποιοδήποτε από αυτά τα έργα. Η επιλογή της αυτοχρηματοδότησης παίρνει πολύ μεγάλες διαστάσεις, ιδιαίτερα όταν το κράτος αδυνατεί να συγκεντρώσει εγκαίρως τα απαιτούμενα κονδύλια και οι επικρατούσες συνθήκες απαιτούν την άμεση εκτέλεση του έργου -όπως ανοικοδόμηση νέας πτέρυγας φυλακών, για τη μείωση του συνωστισμού, ή δημιουργία μονάδας βιολογικού καθαρισμού, για την πρόληψη μόλυνσης του περιβάλλοντος, ή κατασκευή σύνθετων και πολυδάπανων έργων όπως είναι ένα μετρό (π.χ. το μετρό της Αθήνας) ή ένα αεροδρόμιο (π.χ. το αεροδρόμιο των Σπάτων).

Σε χώρες με κρατικοποιημένους οικονομικούς κλάδους οι πιέσεις για ιδιωτικοποίηση συχνά προέρχονται από διακεκριμένους επιχειρηματίες, οι οποίοι πραγματικά αντιλαμβάνονται τη χαμηλή παραγωγικότητα, υπολειτουργικότητα, αναβλητικότητα και

ευθυνοφοβία που χαρακτηρίζει το Δημόσιο Τομέα. Έτσι πιέζουν για την αποκρατικοποίηση -η οποία αποτελεί μια συγκεκριμένη μορφή ιδιωτικοποίησης- προσβλέποντας στις προοπτικές και ευκαιρίες κερδών ενός συγκεκριμένου κλάδου ή επιχείρησης, λόγω κυρίως των βελτιώσεων που θα εισαχθούν. Θεωρούν μάλιστα δεδομένο για τις κρατικοποιημένες επιχειρήσεις ότι μια κατάσταση στασιμότητας και μειωμένης αποδοτικότητας θα διαιωνίζεται, χωρίς ελπίδα ανάκαμψης. Τέτοιες κρατικές επιχειρήσεις μπορεί να είναι βιομηχανικές μονάδες, ορυχεία, πετρελαιοπηγές, συγκοινωνίες, τηλεπικοινωνίες, τράπεζες, καθώς και γεωργικές μονάδες.

Αν και η παραπάνω λογική διαφέρει σημαντικά από αυτή των πραγματιστών ή των ιδεαλιστών, προσφέρει ίσως τη δυναμικότερη και αποτελεσματικότερη υποστήριξη στο θεσμό της ιδιωτικοποίησης.

6.4 Ανθρωπιστική Θεώρηση

Η τέταρτη και τελευταία πηγή στήριξης της ιδιωτικοποίησης έρχεται από την ανθρωπιστική θεώρηση. Οι ανθρωπιστές είναι συνήθως εναντίον του υπέρμετρου κρατισμού και των μεγάλων επιχειρήσεων αλλά δέχονται οργανισμούς με λιγότερο απρόσωπες δομές και μικρότερη εμβέλεια, όπως οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η θεώρηση αυτή στηρίζεται στο ότι οι πολίτες αφενός μεν πρέπει να αποκτήσουν μεγαλύτερα περιθώρια επιλογής στις παρεχόμενες από το κράτος υπηρεσίες, αφετέρου δε ότι οι ίδιοι πρέπει να δραστηριοποιηθούν ώστε κάποια στιγμή να καλύπτουν μόνοι τις κοινές τους ανάγκες, χωρίς την ανάγκη εξάρτησης από απρόσωπες και απόμακρες γραφειοκρατικές διαδικασίες. Αντίθετα, θα πρέπει να βασίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό σε θεσμούς όπως η οικογένεια, η συνοικία, η τοπική κοινότητα και οι διάφορες εθελοντικές οργανώσεις. Η διαδικασία προσδιορισμού κοινών αναγκών και η προσπάθεια ικανοποίησής τους από τους ίδιους τους πολίτες (μέσω διάφορων μορφών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης) ενισχύει το αίσθημα ύπαρξης "κοινού σημείου αναφοράς" -μιας ταυτότητας- και κοινών δεσμών ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας.

Αυτοί όμως οι θεσμοί “μικροκλίμακας” απειλούνται με εξαφάνιση από τον υπερμεγέθη Δημόσιο Τομέα. Η παραδοσιακή οικογένεια εκχωρεί δικές της αρμοδιότητες και φροντίδες σε “αρμόδιες” κρατικές υπηρεσίες που αυτές τώρα φροντίζουν για την υγεία, την μόρφωση, την παροχή στέγης, πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης. Ο παραδοσιακός ιερέας της ενορίας, που συχνά λειτουργούσε ως μέσω εκτόνωσης της έντασης και συνέβαλε αποφασιστικά στην αποκατάσταση της ηρεμίας και γαλήνης των ανθρώπων, τώρα αντικαθίσταται από κάποια απρόσωπη δημόσια υπηρεσία ψυχικής υγιεινής. Οι ποικίλες εθελοντικές οργανώσεις εκτοπίζονται και τη θέση τους παίρνουν πολυποίκιλα οργανωμένα συμφέροντα, τα οποία χρησιμοποιούν και εκμεταλλεύονται την δύναμη του κράτους για να επιβάλλουν δικές τους αξίες και επιδιώξεις.

Ακριβώς αυτοί οι “άλλοι” θεσμοί προσφέρουν, με τον πλουραλισμό και τις αλληλοεπικαλύψεις τους, ευπροσάρμοστο σημείο ισορροπίας των αλληλοσυγκρουόμενων στόχων των τριών αξιών που είδαμε παραπάνω, δηλαδή της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της αποδοτικότητας. Όταν ένας θεσμός, όπως είναι η κρατική μηχανή, ισχυροποιηθεί αρκετά και επικρατήσει σε βάρος κάποιων άλλων, αυτόματα περιορίζει το φάσμα εφαρμογής των άλλων θεσμών. Έτσι η εξάρτηση του πολίτη από το κράτος αυξάνει και τελικά το κράτος απομένει ο μοναδικός ρυθμιστής της κατάστασης.

Οι ανθρωπιστές αποδέχονται την εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης γιατί αυξάνει τις δυνατότητες επιλογών, θωρακίζει τους παραδοσιακούς θεσμούς μιας κοινωνίας και ενισχύει το αίσθημα της ταυτότητας και των δεσμών μεταξύ των μελών μιας κοινότητας. Με στόχο μια καλύτερη, πιο ανθρώπινη κοινωνία, οι ανθρωπιστές ενώνουν τις δυνάμεις μ’ αυτές των πραγματιστών, που επιδιώκουν καλύτερο κράτος, και των υποστηρικτών της επιχειρηματικής άποψης, που επιζητούν συμμετοχή στα κρατικά προγράμματα, και όλοι μαζί ασκούν πιέσεις για ιδιωτικοποίηση.

6.5 Ανακεφαλαίωση

Υπάρχουν τέσσερις βασικές θεωρήσεις της ιδιωτικοποίησης: (1)

η πραγματιστική, (2) η ιδεολογική, (3) η επιχειρηματική και (4) η ανθρωπιστική. Η πρώτη στοχεύει στην αποτελεσματική διαχείριση των δαπανών για παροχή υπηρεσιών στους πολίτες. Η δεύτερη στη μείωση της επιρροής της κρατικής εξουσίας. Η τρίτη στην αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τέλος, η τέταρτη σε μια καλύτερη κοινωνία όπου οι πολίτες απαιτούν “ωριμότητα”, με προσωπική συμμετοχή στα κοινά, προσδιορίζοντας και επιδιώκοντας άμεσα την κάλυψη των αναγκών της σε αντιδιαστολή με την παθητική αναμονή να καλυφθούν από μια απρόσωπη γραφειοκρατία.

7. ΛΟΓΟΙ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

α) *Μικρή ποσότητα και υψηλή τιμή.* Για ορισμένα προϊόντα ή τύπους προϊόντων η ποσότητα μπορεί να είναι και μηδέν (π.χ. όταν μια ιδιωτική επιχείρηση δεν μπορεί να κάνει κέρδος, έστω και χωρίς ανταγωνισμό).

Παρ' ότι αυτό αποτελεί ακόμη και σήμερα το πλέον πολυσυζητημένο παράδειγμα «αποτυχίας» των αγορών, είναι γνωστό ότι οι ακόλουθες «αποτυχίες» οδηγούν σε πολύ μεγαλύτερες απώλειες κοινωνικής ευημερίας.

β) *Μη βέλτιστη ποιότητα προϊόντων,* και μη βέλτιστο αριθμό προϊόντων ή ποικιλιών.

γ) *Μη βέλτιστο αριθμό επιχειρήσεων.*

δ) *Μη βέλτιστη ποιότητα δαπανών* (όπως σε έρευνα και ανάπτυξη) που αποσκοπούν στην παραγωγή καινοτομιών.

Τα αποτελέσματα βέβαια αυτά είναι τα αναμενόμενα: δεν υπάρχει λόγος να περιμένουμε, εκτός υπό ειδικές συνθήκες, ότι η ελεύθερη αγορά θα οδηγήσει στο κοινωνικό βέλτιστο αποτέλεσμα, με δεδομένο ότι ιδιωτικές επιχειρήσεις λειτουργούν με σκοπό την μεγιστοποίηση του κέρδους τους και όχι της κοινωνικής ευημερίας.

Οι περιπτώσεις στις οποίες τα αποτελέσματα της λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς φαινόταν να απέχουν πολύ από το κοινωνικά βέλτιστο και όπου η διάσταση της κοινωνικής δικαιοσύνης φαινόταν να θίγεται ιδιαίτερα από την ανεμπόδιστη λειτουργία της αγοράς, αποτελούν τις περιπτώσεις που οδήγησαν στην ίδρυση σε πολλές χώρες, μεταπολεμικά, του κράτους-πρόνοιας, δηλαδή του κράτους που είναι άμεσα υπεύθυνο για την ικανοποιητική ποσότητα παραγωγής και την δίκαιη κατανομή ορισμένων «απαραίτητων» υπηρεσιών (όπως Υγεία και Παιδεία) και αγαθών (που παράγονται από τους δημόσιους οργανισμούς Κοινής Ωφέλειας).

Αργότερα, σε διάφορες και πάλι χώρες, μέσω της λογικής

επέκτασης του επιχειρήματος ότι η μεγιστοποίηση του κέρδους δεν οδηγεί γενικά σε ικανοποιητικά αποτελέσματα, η άμεση επέμβαση του κράτους επεκτάθηκε και σε διάφορους άλλους (ολιγοπωλιακούς) κλάδους οικονομικής δραστηριότητας μέσω της ίδρυσης οργανισμών άμεσης κρατικής παρέμβασης, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας ο ΟΑΕ.

Εδώ θα πρέπει τώρα να υπενθυμίσουμε ότι, παρότι η ανωτέρω παράγοντες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αιτιολογήσουν κρατικές παρεμβάσεις, δεν είναι ικανοί να δικαιολογήσουν τέτοιες παρεμβάσεις: για να δικαιολογηθούν τέτοιες παρεμβάσεις θα πρέπει επιπλέον να αποδειχθεί ότι μπορούν να οδηγήσουν σε ένα αποτέλεσμα καλύτερο από αυτό της ελεύθερης αγοράς. Δυστυχώς, η ιστορία του δημόσιου τομέα στην Ελλάδα, αλλά και σε πολλές άλλες χώρες δεν αφήνει μεγάλα περιθώρια για αισιοδοξία όσον αφορά την δυνατότητα του να επιτύχει πολλούς από τους σκοπούς του. Ο κύριος σκοπός, να επιτύχει την πλέον ικανοποιητική σε ποσότητα και ποιότητα παραγωγή υπηρεσιών και αγαθών σε μακροχρόνια βάση μπορεί να επιτευχθεί μόνον εφ' όσον οι δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί δεν υστερούν σε εσωτερική αποτελεσματικότητα και σε επενδύσεις που οδηγούν διαχρονικά σε μείωση του κόστους παραγωγής και αύξηση της ποιότητας των προϊόντων τους. Είναι ακριβώς σε αυτές τις διαστάσεις αποδοτικότητας που οι δημόσιοι οργανισμοί φαίνεται να υστερούν ιδιαίτερα. Οι κύριες αιτίες που οδηγούν στα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κρατικές εταιρείες ιδιαίτερα όσον αφορά την επιδίωξη της εσωτερικής αποτελεσματικότητας και τεχνολογικών καινοτομιών είναι:

α) Η ύπαρξη ασαφών ή αλληλοαναιρούμενων κυβερνητικών στόχων. Π.χ., συνήθως η οικονομική θεωρία υποθέτει ότι η κυβέρνηση, και επομένως και οι κρατικοί οργανισμοί, θέτουν ως στόχο τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας (άλλωστε, σύμφωνα με τα παραπάνω, αυτός είναι ο λόγος ύπαρξης αυτών των οργανισμών). Αυτό όμως δεν είναι ρεαλιστικό, αν λάβουμε υπόψη ότι αυτός ο στόχος συχνά έρχεται σε αντίθεση με το στόχο να μεγιστοποιηθεί η πιθανότητα εκλογικής επιτυχίας. Αυτή η αντίθεση είναι αποτέλεσμα μη-συμμετρικής πληροφόρησης μεταξύ των πολιτικών και των πολιτών που δεν επηρεάζονται άμεσα από κάποια κυβερνητική πολιτική, η οποία μπορεί να αυξάνει την οικονομική

αποτελεσματικότητα και η γενική κοινωνική ευημερία, αλλά να δημιουργεί, για παράδειγμα, κλαδική ανεργία και, επομένως, εκλογικούς κινδύνους.

β) Η ανάμειξη της κυβέρνησης στα διοικητικά των δημοσίων εταιρειών, με δεδομένα τα ανωτέρω, συχνά οδηγεί σε αναποτελεσματικότητα στην επιδίωξη των εταιρικών στόχων, όποιοι και αν είναι αυτοί, και σε έλλειψη κινήτρων για καινοτομικότητα και ανάπτυξη.

γ) Τα προβλήματα του τύπου που η οικονομική θεωρία ονομάζει προβλήματα «εντολέα - αντιπροσώπου» (principal - agent) που πηγάζουν από την ύπαρξη ατελούς και / ή μη-συμμετρικής πληροφόρησης μεταξύ του ιδιοκτήτη - εντολέα (του κράτους στην προκειμένη περίπτωση) και του ιδιοκτήτη - αντιπροσώπου της εταιρείας και, επομένως, από την αδυναμία του πρώτου να αποκλείσει την πιθανότητα ενεργειών ενάντια στο συμφέρον του και εκ μέρους του δεύτερου. Αυτά τα προβλήματα μπορεί να υπάρχουν και σε ιδιωτικές εταιρείες όταν ο ιδιοκτήτης δεν είναι το ίδιο πρόσωπο με το διοικητή - manager της εταιρείας. Είναι όμως ιδιαίτερα σοβαρά, όταν μια εταιρεία λειτουργεί σε ένα περιβάλλον λίγο ή και καθόλου ανταγωνιστικό, όπως είναι σύνηθες για δημόσιες εταιρείες.

δ) Η ύπαρξη πολλαπλών ιεραρχιών διοίκησης σε δημόσιους οργανισμούς, σε σχέση με ιδιωτικές επιχειρήσεις, οδηγεί συχνά σε μεγάλη σχετικά αναποτελεσματικότητα στην εσωτερική τους λειτουργία.

Τελικά, και όσον αφορά το γενικότερο επιχείρημα ότι η δημόσια ιδιοκτησία είναι απαραίτητη γιατί τότε οι στόχοι της επιχείρησης είναι καταλληλότεροι για την επιδίωξη μεγαλύτερης κοινωνικής ευημερίας, αξίζει να τονίσουμε ότι: Γενικά δε είναι σωστό ότι, σε ολιγοπωλιακές αγορές, η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας και των κινήτρων για αποτελεσματικότητα και μείωση κόστους, απαιτεί ότι οι δημόσιες επιχειρήσεις δεν επιδιώκουν την μεγιστοποίηση του κέρδους τους, οπότε σε αυτή την περίπτωση ο λόγος της ύπαρξης κρατικού ιδιοκτησιακού καθεστώτος παύει να υφίσταται. Έστω και αν μια δημόσια επιχείρηση μπορεί αξιόπιστα να επιδιώξει τους κοινωνικούς στόχους της, αυτό δεν σημαίνει πάντα ότι, μέσω κρατικών επιδοτήσεων κάποιου ιδιωτικού φορέα, δεν θα μπορούσαμε να

πετύχουμε το ίδιο αποτέλεσμα.

Αυτοί οι λόγοι μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μια δραστική περικοπή στην άμεση κρατική συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία στην Ελλάδα θα ήταν επιθυμητή. Αυτό θα οδηγούσε σε σημαντική αύξηση της αποτελεσματικότητας και καινοτομικότητας των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων, και επομένως θα έχει θετική επίδραση στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας.

Όσον αφορά το αποτέλεσμα των ιδιωτικοποιήσεων στις ήδη ιδιωτικές επιχειρήσεις του κλάδου, έχει πρόσφατα ειπωθεί ότι αυτό μπορεί να είναι αρνητικό, γιατί η ιδιωτικοποίηση συνεπάγεται και μείωση ανταγωνιστικών πιέσεων από τις πρώην δημόσιες επιχειρήσεις, που μπορεί να οδηγήσει σε αυτές τις επιχειρήσεις να γίνουν λιγότερο αποτελεσματικές. Αυτό το επιχείρημα όμως δεν λαμβάνει υπόψη την επίδραση της πολιτικής αποκρατικοποίησης στο δυναμικό ανταγωνισμό και την ικανότητα νέων επιχειρήσεων να εισέλθουν στους διάφορους κλάδους. Όταν αυτή η επίδραση ληφθεί υπόψη, είναι αμφίβολο ότι αυτή η πολιτική θα οδηγήσει σε μείωση της αποτελεσματικότητας των ήδη ιδιωτικών επιχειρήσεων. Επίσης, η άνοδος της αποτελεσματικότητας των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων και της ποιότητας των προϊόντων τους ή υπηρεσιών τους μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική μείωση κόστους όλων των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν στην παραγωγική τους διαδικασία αυτές τις υπηρεσίες ή τα προϊόντα. Με δεδομένα τα ανωτέρω θα πρέπει να τονιστούν δύο επιπλέον παράγοντες:

1. Λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα του τύπου (γ) που προαναφέρθηκαν, θα πρέπει να τονισθεί η σημαντικότητα της ελευθέρωσης των αγορών από κρατικούς περιορισμούς στη δημιουργία ανταγωνιστικών πιέσεων. Αν και ο πραγματικός, σε αντίθεση με το δυναμικό ανταγωνισμό, δεν οδηγεί πάντα στα πλέον επιθυμητά αποτελέσματα, γενικά ο ανταγωνισμός είναι εξαιρετικά σημαντικός, ανεξάρτητα από τον καθορισμό δικαιωμάτων ιδιοκτησίας ως:

(i) ένας μηχανισμός κινήτρων, που περιορίζει την ευχέρεια εκ μέρους της διοίκησης για μη επιδίωξη εσωτερικής αποτελεσματικότητας,

(ii) ένας μηχανισμός αποτελεσματικής συλλογής πληροφοριών,

δοθέντος ότι μία από τις βασικές πλευρές του ελέγχου της απόδοσης μιας εταιρείας είναι η απόκτηση συγκριτικών πληροφοριών απόδοσης άλλων εταιρειών.

2. Δεύτερον, θα πρέπει να τονισθεί ότι σε όλες εκείνες τις περιπτώσεις που η ιδιωτικοποιημένη επιχείρηση έχει κυρίαρχη θέση στην αγορά, αν και το κράτος πρέπει, σε μεγάλο βαθμό, να αποσυρθεί από άμεση παρέμβαση, θα πρέπει να αυξήσει την έμμεση παρέμβασή του μέσω οργανισμών επιτήρησης και ελέγχου των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγεται η πιθανή εκμετάλλευση μονοπωλιακής δύναμης και έτσι διασφαλίζεται η προστασία των καταναλωτών και η ύπαρξη ανταγωνιστικών πιέσεων. Εδώ πρέπει να σημειωθεί, ότι αν και συχνά λέγεται στην χώρα μας ότι η Αγγλία (ή η κ. Θάτσερ) είναι η μητέρα των ιδιωτικοποιήσεων, σε μεγάλο βαθμό η εντύπωση που έχει δημιουργηθεί είναι λανθασμένη. Πιο σωστό θα ήταν να ειπωθεί ότι στην Αγγλία, τουλάχιστον όσον αφορά τους οργανισμούς κοινής ωφέλειας, υπήρξε αλλαγή του θεσμικού πλαισίου κρατικής παρέμβασης από άμεση σε έμμεση: για κάθε τέτοιο οργανισμό που πέρασε στην ιδιωτική πρωτοβουλία, συστάθηκε ένας νέος οργανισμός που επιτηρεί και σε μεγάλο βαθμό ελέγχει τη λειτουργία των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων. Πρέπει επίσης να τονιστεί όμως, ότι ο έλεγχος αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην διασφάλιση των καταναλωτών αυτών των επιχειρήσεων από υπερβολικά υψηλές τιμές ή μείωση της ποιότητας, και δεν επηρεάζει π.χ. το πρόγραμμα επενδύσεων των επιχειρήσεων. Σχετικά με το σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί, ότι στο βαθμό που η συμμετοχή του κράτους στην παροχή υπηρεσιών, όπως αυτών της Υγείας και της Παιδείας, μειωθεί, αυτό πρέπει να συνοδεύεται από την προθυμία του κράτους να επιχορηγεί την κατανάλωση αυτών των αγαθών (ανεξάρτητα δηλαδή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του φορέα που παράγει αυτές τις υπηρεσίες) με σκοπό την βέλτιστη ανάπτυξη της ποιότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας.

8. ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΥΧΗ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Κάθε μηχανισμός ιδιωτικοποίησης απαιτεί ορισμένες συνθήκες, οι κυριότερες από τις οποίες αναφέρονται στον πίνακα 8.1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΥΧΗ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΣΥΝΘΗΚΕΣ	ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ	Εκχώρηση Λειτουργίας	Εργολαβική Ανάθεση	Επιδότηση Καταναλωτή	Ελεύθερη Αγορά	Εθελοντική Προσφορά
Τύπος Αγαθού		Ιδιωτικό ή Ανταποδοτικό		Ιδιωτικό, Ανταποδοτικό ή Κοινού Ταμείου	Ιδιωτικό ή Ανταποδοτικό	
Αριθμός Προμηθευτών			Πολλοί	Πολλοί	Πολλοί	
Προδιαγραφές			Προσεκτικά καθορισμένες			
Πληροφόρηση Καταναλωτή				Για κόστος, ποιότητα, προμηθευτές	Για κόστος, ποιότητα, προμηθευτές	
Διάφορα	Φυσικό Μονοπώλιο			Κίνητρα απόκτησης	Κίνητρα Απόκτησης	Εμφανής & συνεχής ανάγκη κοινά ενδιαφέροντα συγκεκριμένο αποτέλεσμα

Στο βαθμό που οι απαιτούμενες συνθήκες δεν εκπληρώνονται, ο μηχανισμός ιδιωτικοποίησης που χρησιμοποιείται δεν θα είναι πλήρως αποτελεσματικός. Για παράδειγμα, αν δεν υπάρχει ταυτόσημη αντίληψη των αναγκών και μια εφικτή προσέγγισή τους, τότε δεν υπάρχει κίνητρο για εθελοντική προσφορά. Επίσης, πιθανόν να μην υπάρχουν -και ίσως να μην μπορούν να δημιουργηθούν- οι συνθήκες για ένα αποτελεσματικό σύστημα επιδοτήσεων καταναλωτή. Στις ΗΠΑ, η ιατρική περίθαλψη (από τα Medicare και Medicaid) δεν είναι αποτελεσματική, λόγω της αδυναμίας ικανοποίησης των απαραίτητων αυτών συνθηκών.

Η σπουδαιότητα της υπάρξεως των απαραίτητων συνθηκών είναι περισσότερο εμφανής στην περίπτωση της εργολαβικής ανάθεσης, όπου η υπό ανάθεση υπηρεσία πρέπει να προσδιοριστεί με σαφήνεια. Αν οι προδιαγραφές του έργου δεν μπορούν να προσδιοριστούν επακριβώς, δεν είναι εύκολη ούτε η συμμόρφωση του αναδόχου ούτε και η παρακολούθηση της εργασίας του από το δημόσιο φορέα.

Οι υπηρεσίες στοχεύουν στην επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων, τα οποία μπορούν να καταταγούν σε μια κλίμακα από πλήρως έως ανεπαρκώς καθοριζόμενα. Η ιδανική περίπτωση εργολαβικής ανάθεσης είναι όταν καθορίζεται επακριβώς το επιθυμητό αποτέλεσμα, ενώ ταυτόχρονα το Δημόσιο είναι σε θέση να το ελέγχει. Για παράδειγμα, στην περίπτωση εργολαβικής ανάθεσης για τη συντήρηση σηματοδοτών οδικής κυκλοφορίας μπορεί να τεθεί ο όρος ότι οι σηματοδότες θα πρέπει να επισκευάζονται μέσα σε πέντε ώρες από τη στιγμή που θα αναφερθεί δυσλειτουργία τους, ενώ παράλληλα θα καταβάλλεται πρόστιμο σε περιπτώσεις καθυστερήσεων. Εδώ το αποτέλεσμα μπορεί να καθοριστεί σχετικά εύκολα.

Αντίθετα, στην περίπτωση εργολαβικής ανάθεσης κοινωνικών υπηρεσιών, όπως η διοίκηση ενός οίκου ευγηρίας ή η παροχή συμβουλών σε οικογένειες, για την αποφυγή κακοποίησης παιδιών, το αποτέλεσμα πολύ δύσκολα μπορεί να ποσοτικοποιηθεί. Στις περιπτώσεις αυτές η δραστηριότητα του εργολάβου εκτιμάται σύμφωνα με την συμμόρφωσή του στους κανονισμούς και όχι σύμφωνα με την απόδοσή του (π.χ. αναλογία εξειδικευμένου προσωπικού ως προς το σύνολο των ηλικιωμένων, ύπαρξη

συστημάτων πυροπροστασίας κ.λ.π.). Αυτή η τακτική δεν επιτρέπει καινοτομίες. Το συγκριτικό πλεονέκτημα των ιδιωτικών φορέων έγκειται ακριβώς στην ικανότητά τους να καινοτομούν και να μην αρκούνται στην τυφλή υπακοή κάποιων κανόνων -κοινό γνώρισμα των δημόσιων φορέων. Κατά συνέπεια, ιδιωτικοί φορείς οι οποίοι δεν είναι επιβαρημένοι με κανόνες παραγωγής ή άλλους όρους αναμένεται να υπερέχουν σαφώς των αντίστοιχων δημοσίων.

9. ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Κάθε βήμα προς την ιδιωτικοποίηση συναντά σημαντικά εμπόδια. Η επιβολή της χρέωσης των καταναλωτών -συντά το πρώτο βήμα- συναντά πολλά πολιτικά εμπόδια, εξαιτίας του σημαντικού οικονομικού αντίκτυπου που προκαλεί στους δικαιούχους, καθώς αυτοί αποκλειστικά θα πρέπει πλέον να πληρώνουν για να αποκτήσουν το αγαθό ή την υπηρεσία (αντίθετα με την προηγούμενη κατάσταση, όπου το σύνολο της κοινωνίας έπρεπε να συνεισφέρει μέσω της φορολογίας).

Εμπόδια συναντώνται επίσης και στο επόμενο βήμα προς την ιδιωτικοποίηση, την απελευθέρωση της αγοράς από διάφορους οικονομικούς περιορισμούς (economic deregulation). Μια υποτιθέμενη απελευθέρωση των αδειών λειτουργίας ταξί στην περιοχή της πρωτεύουσας θα ξεσήκωνε κύμα αντιδράσεων και κινητοποιήσεων εκ μέρους των ιδιοκτητών ταξί, αφού θα είχε αποτέλεσμα την άμεση εμφάνιση χιλιάδων νέων ταξί. Η απελευθέρωση της συγκεκριμένης αγοράς, πέραν του ενδεχόμενου κυκλοφοριακού προβλήματος, μπορεί να δημιουργήσει και πολιτικά προβλήματα.

Επίσης, η παροχή επιδοτήσεων (π.χ. ρυθμίσεις και παραγραφές αγροτικών χρεών) ευνοεί κάποιες συγκεκριμένες ομάδες, την υποστήριξη των οποίων οι πολιτικοί σε καμία περίπτωση δεν θέλουν να χάσουν, γεγονός που δυσκολεύει ακόμη περισσότερο την απελευθέρωση της αγοράς. Πολιτική αντίδραση συναντά και η ιδιωτικοποίηση με τη μορφή μετάβασης από το μηχανισμό επιδότησης παραγωγού στο μηχανισμό επιδότησης καταναλωτή. Όταν η κυβέρνηση των ΗΠΑ ανακάλεσε τις επιδοτήσεις προς τους κατασκευαστές οικοδομών και εισήγαγε τα κουπόνια στέγασης, αντιμετώπισε τη δυσαρέσκεια όχι μόνο των κατασκευαστών αλλά και αρκετών πολιτικών, οι οποίοι αρέσκονταν να πρωτοστατούν σε τελετές θεμελίωσης ή εγκαινίων κατασκευαστικών έργων.

9.1 ONE: Πληθωρισμός – Ιδιωτικοποίηση

Η Ελλάδα θα αποτελεί το 2001 το δωδέκατο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκτιμά η Κομισιόν, συγκλίνοντας με τις προβλέψεις του ΟΟΣΑ, αλλά και του γερμανικού τραπεζικού κολοσσού, της Deutsche Bank. Αυτό θα συμβεί όμως μόνο εφόσον αντιμετωπιστούν τα βασικά διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, με προτεραιότητα στην τιθάσευση του πληθωρισμού και στην επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων.

Βέβαια, και οι τρεις εκθέσεις δεν είναι το ίδιο αισιόδοξες. Η Κομισιόν αποφεύγει να προχωρήσει σε εκτεταμένη κριτική για τα δύο μεγάλα «στοιχήματα» που καλείται να κερδίσει η Ελλάδα στο μακρύ ακόμη δρόμο προς την ONE – του πληθωρισμού και των διαρθρωτικών αλλαγών. Στον αντίποδα, ο Οργανισμός αφήνει αιχμές για πολιτικής φύσης προσκόμματα αναφορικά με την ουσιαστική εξυγίανση των ΔΕΚΟ. Ισορροπώντας ενδιάμεσα στις παραπάνω θέσεις, η γερμανική τράπεζα τονίζει την ανάγκη για περαιτέρω προσπάθειες στο μέτωπο των ΔΕΚΟ. Αναλυτικά οι απόψεις των τριών εκθέσεων έχουν ως εξής:

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις τελευταίες εκτιμήσεις της για την πορεία της ελληνικής οικονομίας τα επόμενα έτη, προβλέπει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, ταχύτερη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και ένταση των επενδυτικών ροών, συμφωνώντας σε γενικές γραμμές με τα δεδομένα του αναθεωρημένου προγράμματος.

Συγκεκριμένα, η Κομισιόν υποστηρίζει ότι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν θα συνεχίζει να αυξάνεται με ρυθμούς μεγαλύτερους του κοινοτικού μέσου όρου, κατά 3.5% το 1999 και κατά 3.8% το 2000 σε ετήσια βάση (έναντι κοινοτικού μέσου όρου 2.4% και 2.8% αντίστοιχα), τροφοδοτημένο από την αύξηση της εγχώριας ζήτησης.

Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου προσδοκάται επίσης ότι θα αυξηθούν στο 11.7% το 2000, δημιουργώντας άνοδο των εισαγωγών. Όμως, η επέκταση αυτή από το εξωτερικό αναμένεται να προκαλέσει προσκόμματα στην πραγματική ανάπτυξη, τόσο το 1999 όσο και το 2000.

Επίσης, η κατάσταση στην αγορά εργασίας θα βελτιωθεί περαιτέρω, αντανακλώνοντας τις ενεργές πολιτικές και τη σταθεροποίηση της αναπτυξιακής φάσης της ελληνικής οικονομίας, αλλά πάντως θα μειωθεί με βραδύτερους ρυθμούς (9,9%, το 1999).

Επιπλέον, η εφαρμογή του χρονοδιαγράμματος ιδιωτικοποιήσεων αναμένεται να συμβάλει στη διαμόρφωση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ στο 104.2% το 2000. Σε κοινοτικό επίπεδο το έλλειμμα θα διαμορφωθεί στο 1.8% το 1998, στο 1.4% το 1999 και στο 1.2% το 2000.

Όσον αφορά στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), εκτιμά ότι ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ θα διαμορφωθεί στο 3.2% το 1999, στο 3.4% το 2000 από το 3.0% το 1998. Κινητήριοις δυνάμεις για αύξηση του εισοδήματος είναι η ενίσχυση των δημοσίων επενδύσεων, η οποία για τη χρονική περίοδο 1999-2000 αναμένεται να είναι της τάξης του 10%.

Στο μέτωπο του πληθωρισμού, ο Οργανισμός προβλέπει ότι ο μέσος όρος για το 2000 θα διαμορφωθεί κάτω του 3%, ενώ επισημαίνεται ότι έπρεπε ήδη να έχουν ληφθεί επιπρόσθετα μέτρα στο πλαίσιο της αντιπληθωριστικής πολιτικής.

Επίσης, για την ανεργία οι εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ συγκλίνουν με αυτές του Προϋπολογισμού. Το 1999 το ποσοστό ανεργίας θα διαμορφωθεί στο 9.8%, στο 9.4% το 2000 από το 10.0% το 1998.

Παράλληλα, στην έκθεση επισημαίνεται μια σχετική πρόοδος που έχει επιτευχθεί σε τέσσερις τομείς: στην αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος, στην αύξηση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας, στη διαχείριση του προϋπολογισμού και στο σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης.

Πιο αισιόδοξες είναι οι προβλέψεις της γερμανικής τράπεζας Deutsche Bank, η οποία εκτιμά ότι η Ελλάδα θα αποτελέσει το 12^ο μέλος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, παρά τα μικρά εμπόδια που υπάρχουν στο μέτωπο του πληθωρισμού. Ο στόχος του 2% για το τέλος του 1999 είναι εφικτός, διότι οι προσπάθειες της Αθήνας αποδίδουν.

10. ΜΕΘΟΔΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Στην Αγγλία οι τιμές έχουν αυξηθεί μετά τις ιδιωτικοποιήσεις σε ένα μεγάλο αριθμό περιπτώσεων (πάντα βέβαια στο πλαίσιο των κανόνων τιμολογιακής πολιτικής που επιβάλλουν οι οργανισμοί έμμεσης κρατικής παρέμβασης). Ως αποτέλεσμα, οι ιδιωτικοποιήσεις έχουν οδηγήσει σε μεγάλη αύξηση του κέρδους αυτών των επιχειρήσεων και του πλούτου του σχετικά μικρού αριθμού επενδυτών που είναι οι νέοι ιδιοκτήτες αυτών των επιχειρήσεων. Άρα, η οριακή αύξηση της κοινωνικής ευημερίας από μια ανακατανομή των ωφελειών από τις ιδιωτικοποιήσεις είναι πολύ πιθανό να είναι θετική.

Θα συγκεντρωθούμε σε δύο σημαντικές πτυχές της κυβερνητικής στρατηγικής που έχουν επίδραση στα μακροχρόνια αποτελέσματα από ιδιωτικοποιήσεις. Αυτές αφορούν, πρώτον, τους παράγοντες που καθορίζουν την κατάλληλη χρονική κλιμάκωση και τον κατάλληλο τρόπο μεταβίβασης πόρων από δημόσια σε ιδιωτική ιδιοκτησία. Εδώ θα περιοριστούμε στις επιχειρήσεις οι οποίες είναι δυνατόν να αποβούν κερδοφόρες μετά την ιδιωτικοποίηση και θα εξετάσουμε δύο περιπτώσεις: μία είναι να γίνουν (τουλάχιστον οι κύριες ιδιωτικοποιήσεις) σταδιακά με αρκετά μεγάλη υστέρηση μεταξύ της απόφασης να γίνει η ιδιωτικοποίηση και της πώλησης, κατά τη διάρκεια της οποίας η επιχείρηση μπορεί να ανασυγκροτηθεί. Η άλλη περίπτωση είναι η άμεση πώληση όλων των υπό ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων.

Η δεύτερη πτυχή κυβερνητικής πολιτικής που θα εξετάσουμε, αφορά την αξιοποίηση των κρατικών εσόδων από τις ιδιωτικοποιήσεις. Και πάλι εδώ θα εξετάσουμε δύο περιπτώσεις: η μία είναι να χρησιμοποιηθούν τα έσοδα για τη μείωση του δημόσιου χρέους και η άλλη είναι να χρησιμοποιηθούν τα έσοδα για επενδύσεις σε έργα υποδομής που οδηγούν σε αύξηση της αποτελεσματικότητας όλων των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν αυτή την υποδομή.

Γενικά μιλώντας, οι κύριοι παράγοντες που πρέπει να επηρεάσουν τη χρονική κλιμάκωση και τον τρόπο μεταβίβασης πόρων από δημόσια σε ιδιωτική ιδιοκτησία είναι:

α) Η ελλειμματικότητα των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών και το μέγεθος του δημόσιου χρέους.

β) Ο βαθμός στον οποίο οι κεφαλαιαγορές λειτουργούν αποτελεσματικά έτσι ώστε να δίνεται η δυνατότητα σε Έλληνες επενδυτές να μπορούν να ανταγωνιστούν αποτελεσματικά με ξένους για την εξαγορά των υπό ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων. Αυτό είναι σημαντικό, γιατί ο μεγαλύτερος αριθμός των σημαντικών υπό ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων λειτουργεί σε ολιγοπωλιακές αγορές που δυνητικά θα μπορούσαν να δημιουργούν υψηλό κέρδος. Είναι εύκολο να αποδειχθεί ότι, κάτω από συνθήκες αβεβαιότητας και risk-aversion, ένα μέρος αυτού του κέρδους δεν μπορεί να το οικειοποιηθεί η κυβέρνηση όταν γίνεται η πώληση. Αυτό το μέρος πιθανόν να μην παραμείνει στην Ελλάδα αν οι επιχειρήσεις πωληθούν σε ξένους επενδυτές, και αυτό μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στις επενδύσεις και επομένως στην ανάπτυξη της χώρας.

Επιπλέον, η αποτελεσματική λειτουργία των κεφαλαιαγορών είναι απαραίτητη για τη δημιουργία των κατάλληλων κινήτρων για την αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων αφού ιδιωτικοποιηθούν.

γ) Ένας τρίτος παράγοντας είναι ο βαθμός στον οποίο η αύξηση της αποτελεσματικότητας από ιδιωτικοποιήσεις θα συνδυαστεί (όπως αναμένεται) με μεγάλη αύξηση της ανεργίας. Αυτός ο παράγοντας σχετίζεται και με την διαθεσιμότητα ειδικευμένων ανθρώπινων πόρων, ιδιαίτερα διοικητικών ικανοτήτων και ικανοτήτων προώθησης πωλήσεων, που είναι απαραίτητοι όταν, όπως συχνά συμβαίνει, ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της ανασυγκρότησης και αύξησης της ανταγωνιστικότητας που θα χρειαστούν, για να είναι επιτυχείς σε μια ελεύθερη αγορά.

Τώρα οι παραπάνω παράγοντες είναι δευτερεύοντες για μια κυβέρνηση που ενδιαφέρεται μόνο για τα δυνητικά οφέλη σε αποτελεσματικότητα από ιδιωτικοποιήσεις. Όμως, όπως προαναφέρθηκε, συνήθως μια κυβέρνηση που δίνει προτεραιότητα στην εκλογική της επιτυχία δεν μπορεί να ενδιαφέρεται μόνο για τέτοια οφέλη (αν και συχνά αυτά τονίζονται από τους υποστηρικτές της πολιτικής). Μια αρκετά ρεαλιστική υπόθεση είναι ότι η κυβέρνηση επιλέγει τον αριθμό επιχειρήσεων για ιδιωτικοποίηση με βάση την αναμενόμενη ευημερία (από εισόδημα) του μέσου πολίτη

(ψηφοφόρου) -η οποία εξαρτάται από τον φορολογικό συντελεστή και την πιθανότητα μη απασχόλησης (ανεργίας). Για το πρώτο αποτέλεσμα υποθέτουμε ότι τα έσοδα των ιδιωτικοποιήσεων χρησιμοποιούνται εξ ολοκλήρου για να μειωθεί το δημόσιο έλλειμμα.

Αποτέλεσμα 1: Ο αριθμός των επιχειρήσεων που θα ιδιωτικοποιήσει μια οποιαδήποτε κυβέρνηση που υλοποιεί ένα μεγάλο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων χωρίς καμία προηγούμενη εξυγίανση είναι μικρότερος, όσο μεγαλύτερο είναι το δημόσιο χρέος, όσο μικρότερα είναι τα αναμενόμενα κέρδη των υπό ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων μετά την ανασυγκρότησή τους, όσο λιγότερο αποτελεσματικές είναι σήμερα οι υπό ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεις, και όσο μεγαλύτερη είναι η ανεργία που αναμένεται να δημιουργηθεί από την ανασυγκρότηση των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων.

Ο λόγος είναι ότι οι ιδιωτικοποιήσεις, από την μια μεριά τείνουν να μειώσουν το φορολογικό συντελεστή του μέσου πολίτη αλλά, από την άλλη μεριά, τείνουν να αυξήσουν την ανεργία. Αν το δημόσιο χρέος είναι πολύ μεγάλο σχετικά με τα έσοδα και η ανεργία αυξάνεται ραγδαία από τις ιδιωτικοποιήσεις, η αναμενόμενη ευημερία του μέσου πολίτη θα πέσει μετά από ένα σχετικά μικρό αριθμό ιδιωτικοποιήσεων. Σε αυτή την περίπτωση, επειδή η ανασυγκρότηση μιας υπό ιδιωτικοποίηση επιχείρησης οδηγεί σε αύξηση των καθαρών εσόδων από την ιδιωτικοποίηση, η μέθοδος της αργής/σταδιακής πώλησης των επιχειρήσεων μετά από ανασυγκρότηση, πολύ πιθανό να αυξήσει τον συνολικό αριθμό που θα θελήσει να ιδιωτικοποιήσει η κυβέρνηση. Με την υπόθεση ότι οι ιδιωτικοποιήσεις οδηγούν σε αύξηση της αποτελεσματικότητας και της κοινωνικής ευημερίας, αυτή είναι επομένως και η μέθοδος που θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί, εφ' όσον θα έχει τα πλέον θετικά μακροχρόνια αποτελέσματα.

Υπάρχουν δύο ακόμη λόγοι που κάνουν τη μέθοδο αυτή ελκυστική. Ο πρώτος είναι ότι, στο βαθμό που έτσι αυξάνονται τα έσοδα της κυβέρνησης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μια πιο δίκαιη κατανομή των ωφελειών από τις ιδιωτικοποιήσεις. Επιπλέον, η επιλογή σταδιακής πώλησης μειώνει τη μέση διάρκεια ανεργίας λόγω του ότι δίνει τη δυνατότητα στον ιδιωτικό τομέα να ενεργοποιηθεί και να απορροφήσει ανέργους κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος.

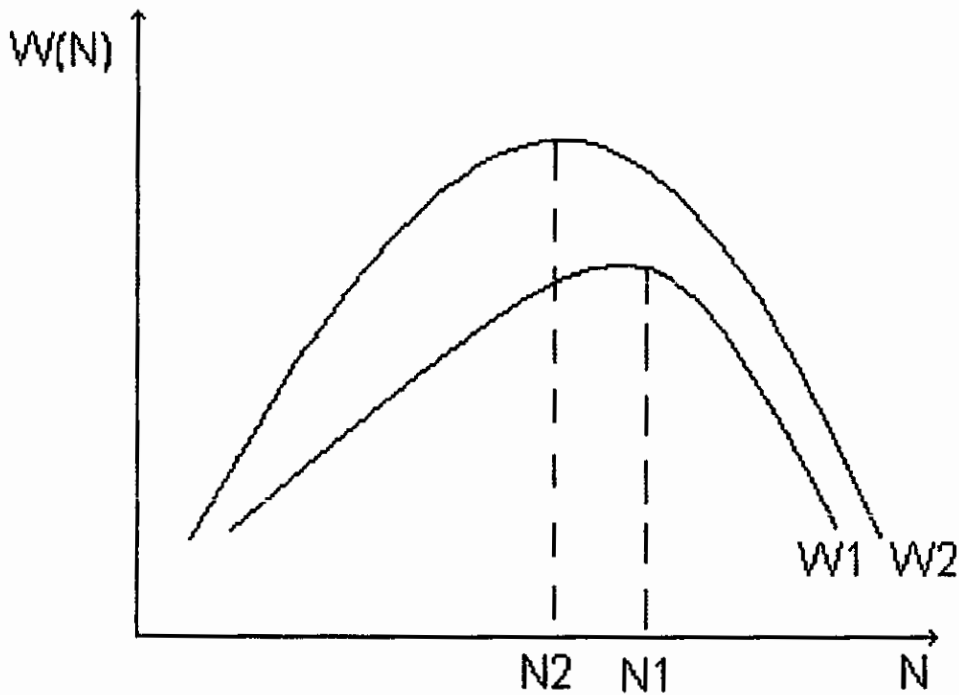
Σχετικά με τον τρόπο πώλησης των μετοχών, ιδιαίτερη προσοχή έχει δοθεί στο να γίνει η κατανομή μετοχών, όπως συνέβη με πολλές ιδιωτικοποιήσεις στην Αγγλία, έτσι ώστε να μεγιστοποιείται ο αριθμός των αγοραστών. Στην περίπτωση της Αγγλίας, αυτό οδήγησε μόνο σε πολύ μικρή μακροχρόνια μείωση του (πολύ ψηλού) ποσοστού μετοχών που ελέγχεται από τους μεγάλους επενδυτές. Από την άλλη μεριά, ο στόχος αυτός επίτευξης «λαϊκού καπιταλισμού», που έχει γίνει δημοφιλής και στην Ελλάδα, είναι σίγουρο ότι οδήγησε σε σημαντικές απώλειες εσόδων για το Βρετανικό κράτος από τις ιδιωτικοποιήσεις λόγω του ότι, για την προσέλκυση μικρών επενδυτών, η τιμή προσφοράς των μετοχών ήταν εκ προθέσεως πολύ χαμηλή. Περισσότερο ίσως να πρέπει να διερευνηθεί η μέθοδος που έχει προταθεί πρόσφατα σε μερικές ανατολικο-ευρωπαϊκές χώρες (π.χ. Πολωνία, Τσεχοσλοβακία), της κατανομής άνευ πληρωμής μεριδίου των μετοχών της επιχείρησης στους εργαζόμενους σε αυτήν ή, γενικότερα, στους πολίτες. Αυτή η μέθοδος έχει το σημαντικό πλεονέκτημα ότι μπορεί να επιδράσει ως αντισταθμιστικός παράγοντας στις αρνητικές επιπτώσεις μιας ανόδου της ανεργίας λόγω των ιδιωτικοποιήσεων.

Τελικά, όταν υπάρχει ενδιαφέρον από ξένες επιχειρήσεις, πρέπει να δοθεί πολύ σημασία στο να οδηγεί η πώληση μέρους ελληνικών επιχειρήσεων σε αυτές στη δημιουργία joint-ventures, στα οποία οι ξένες επιχειρήσεις δεσμεύονται ως προς την εισαγωγή επενδυτικών κεφαλαίων και, κυρίως, νέας τεχνογνωσίας (όπως έγινε στην περίπτωση της Skoda και Volkswagen στην Τσεχοσλοβακία).

Αποτέλεσμα 2: Ο αριθμός των επιχειρήσεων που θα ιδιωτικοποιήσει μια κυβέρνηση όταν τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις χρησιμοποιούνται για δημόσιες επενδύσεις σε έργα υποδομής μπορεί να είναι μεγαλύτερος από όταν τα έσοδα χρησιμοποιούνται για μείωση του δημόσιου ελλείμματος. Αυτό είναι πιθανότερο όταν το υπάρχον δημόσιο κεφάλαιο είναι χαμηλής ποιότητας, και επομένως δημόσιες επενδύσεις σε έργα υποδομής αυξάνουν σημαντικά την παραγωγικότητα και τα κέρδη των επιχειρήσεων, όταν ο φορολογικός συντελεστής κερδών είναι υψηλός, και/ή όταν δημόσιες επενδύσεις σε έργα υποδομής μειώνουν σημαντικά την αύξηση της ανεργίας από τις ιδιωτικοποιήσεις.

Σε αυτή την περίπτωση, επενδύοντας τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις σε έργα υποδομής είναι η προτιμητέα στρατηγική όσον αφορά την κοινωνική ευημερία και την αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας. Το αποτέλεσμα αυτό ενισχύεται όταν λάβουμε υπόψη ότι η στρατηγική αυτή έχει το πλεονέκτημα να κάνει τη χώρα πιο ελκυστική σε ξένους επενδυτές. Όπως όμως δείχνει το Διάγραμμα 1, είναι πιθανό η στρατηγική αυτή να μην χρησιμοποιηθεί, έστω και αν οδηγεί σε μεγαλύτερο βέλτιστο αριθμό ιδιωτικοποιήσεων, αν χρησιμοποιώντας την στρατηγική μείωσης του δημόσιου ελλείμματος οδηγεί σε μεγαλύτερη ελάττωση του φορολογικού συντελεστή του μέσου πολίτη (ψηφοφόρου) και επομένως σε μεγαλύτερη αύξηση του αναμενόμενου εισοδήματός του, για κάθε δεδομένο αριθμό ιδιωτικοποιήσεων.

Διάγραμμα 1

N = αριθμός επιχειρήσεων υπό ιδιωτικοποίηση.

N_1 = βέλτιστος αριθμός ιδιωτικοποιήσεων όταν τα έσοδα χρησιμοποιούνται για δημόσιες επενδύσεις σε έργα υποδομής.

N_2 = βέλτιστος αριθμός ιδιωτικοποιήσεων όταν τα έσοδα χρησιμοποιούνται για μείωση του δημόσιου ελλείμματος.

W = αναμενόμενη ευημερία από εισόδημα, του μέσου πολίτη.

11. ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Η ιδιωτικοποίηση πραγματοποιείται με έναν από τους παρακάτω τρόπους ή συνδυασμό αυτών.

α. Πώληση σε ιδιώτες ολόκληρης της επιχείρησης, όταν αυτή ανήκει εξ ολοκλήρου σε φορείς του Δημοσίου.

β. Πώληση σε ιδιώτες του συνόλου των μετοχών ή του πακέτου της πλειοψηφίας των μετοχών ανώνυμης εταιρείας ή των εταιρικών μεριδίων εταιρείας περιορισμένης ευθύνης, που ανήκουν σε έναν ή σε περισσότερους φορείς του Δημοσίου ή της συμμετοχής του σε άλλης μορφής εταιρείες.

γ. Εισαγωγή στο χρηματιστήριο και πώληση σε ιδιώτες του συνόλου ή μέρους των μετοχών επιχείρησης, που ανήκει σε έναν, ή περισσότερους φορείς του Δημοσίου.

δ. Πώληση σε ιδιώτες παγίων περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, μεμονωμένων ή λειτουργικών συνόλων ή αυτοτελών μονάδων παραγωγής διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και λοιπών δικαιωμάτων.

ε. Μίσθωση σε ιδιώτες των αναφερόμενων στην περίπτωση δ' περιουσιακών στοιχείων του φορέα, με ή χωρίς δικαίωμα εξαγοράς, για συγκεκριμένη χρονική περίοδο και με ή χωρίς ταυτόχρονο με την εκμίσθωση καθορισμό του τμήματος εξαγοράς.

στ. Ανάθεση σε ιδιώτες της διαχείρισης της επιχείρησης, με ή χωρίς δικαίωμα εξαγοράς για συγκεκριμένη χρονική περίοδο και με ή χωρίς ταυτόχρονο με την ανάθεση καθορισμό του τμήματος εξαγοράς.

ζ. Παραχώρηση σε ιδιώτες αδειών χρήσης και χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης μεταλλείων και άλλων εγκαταστάσεων.

12. ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Με απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Αποκρατικοποίησης, ρητή ή τεκμαιρόμενη, μπορεί να εφαρμοσθεί στην πώληση από φορείς του Δημοσίου ολόκληρης επιχείρησης ή μετοχών ανώνυμης εταιρείας ή μεριδίων εταιρείας περιορισμένης ευθύνης ή ειδική διαδικασία πώλησης με δημόσιο πλειοδοτικό διαγωνισμό. Μετά από αίτηση του φορέα - πωλητή, το εφετείο της έδρας της επιχείρησης καθορίζει το ποσόν της κατώτερης προσφοράς της προς πώληση επιχειρήσεως ή μετοχών ή μεριδίων.

Η αίτηση πρέπει να περιέχει περιγραφή του αντικειμένου της πώλησης, το προτεινόμενο από τον αιτούντα ποσό της κατώτερης προσφοράς και να προτείνει δύο τουλάχιστον εμπειρογνώμονες εκτιμητές του πωλούμενου. Ο προϊστάμενος του εφετείου, με πράξη του, που συντάσσεται και καταχωρίζεται επί της αίτησης, μέσα σε πέντε ημέρες από την κατάθεση αυτής, ορίζει δικάσιμο σε χρόνο όχι μικρότερο από 20 μέρες και όχι μεγαλύτερο από 30 ημέρες από την ημέρα, που συντάσσεται η παραπάνω πράξη.

Με την ίδια πράξη ο προϊστάμενος του εφετείου διορίζει δύο εμπειρογνώμονες για να γνωμοδοτήσουν επί της τιμής του πωλούμενου, που θα αποτελέσει το ποσό της κατώτερης προσφοράς, από τους οποίους ο ένας επιλέγεται ελευθέρως από τον προϊστάμενο του εφετείου και ο δεύτερος επιλέγεται από τον ίδιο μεταξύ των προταθέντων με την αίτηση. Ο γραμματέας του εφετείου γνωστοποιεί μέσα σε 24 ώρες στους διορισθέντες εμπειρογνώμονες το διορισμό τους και παραδίδει σ' αυτούς αντίγραφο της αίτησης. Ο φορέας πωλητής υποχρεούται να παρέχει αμέσως στους εμπειρογνώμονες κάθε πληροφορία για το πωλούμενο αντικείμενο, που θα ζητήσουν αυτοί.

13. ΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα ξεκίνησαν την δεκαετία του 1990, με σημαντική υστέρηση σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η έναρξη των ιδιωτικοποιήσεων στις αρχές της δεκαετίας, έγινε σε ένα πολιτικό κλίμα φορτισμένο από τις αλληλοκατηγορίες των κομμάτων για σκάνδαλα, ενώ το ίδιο το Πρόγραμμα Ιδιωτικοποιήσεων της τότε κυβέρνησης έπασχε από έλλειψη προτεραιοτήτων, ανεπαρκή νομοθετική προετοιμασία και απουσία μιας συνολικής αναπτυξιακής προοπτικής.

Οι παράγοντες αυτοί συντέλεσαν στη διαμόρφωση και επικράτηση μιας απολογητικής αντίληψης για τις ιδιωτικοποιήσεις, που οδήγησε το Πρόγραμμα σε στασιμότητα. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις σημειώθηκε πλήρης ανατροπή των αποκρατικοποιήσεων με υψηλό κόστος για το ελληνικό δημόσιο. Η εικόνα αυτή αρχίζει να αλλάζει με την πρώτη μετοχοποίηση του ΟΤΕ το 1996 και με την επιτυχημένη πώληση των κρατικοποιημένων ναυπηγείων και την κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής με ιδιωτική χρηματοδότηση.

Σήμερα οι ιδιωτικοποιήσεις αποτελούν βασική συνιστώσα του προγράμματος διαρθρωτικών αλλαγών που πρόσφατα εξήγγειλε η κυβέρνηση. Το πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης περιλαμβάνει την αύξηση ορίου μετοχοποίησης σε στρατηγικής σημασίας ΔΕΚΟ (π.χ. ΟΤΕ, Ελληνικά Πετρέλαια), την είσοδο στρατηγικών επενδυτών σε εταιρείες κοινής ωφέλειας, την πλήρη ιδιωτικοποίηση κρατικών τραπεζών (π.χ. Ιονική Τράπεζα, Μακεδονίας - Θράκης, Κρήτης, Κεντρικής Ελλάδος), την πλήρη ιδιωτικοποίηση μη στρατηγικών δημοσίων επιχειρήσεων (π.χ. Καταστήματα Αφορολογήτων Ειδών), καθώς και την πώληση των προβληματικών επιχειρήσεων που έχουν περιέλθει στον ΟΑΕ.

Πρωθεί επίσης την ευρύτερη δυνατή ιδιωτική χρηματοδότηση δημοσίων υποδομών, τόσο εθνικής όσο και τοπικής κλίμακας με αποφυγή επιβάρυνσης του δημοσίου χρέους από εγγυήσεις και δανεισμό.

13.1 Απογείωση των αναδοχών για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις το '99

Σημαντικά αυξημένους τζίρους προβλέπεται να έχουν οι τράπεζες κατά το 1999 από τις εργασίες αναδοχών ιδιωτικών επιχειρήσεων καθώς πάνω από 100 εταιρείες «σπρώχνονται» για να μπουν στη σειρά και να εισαχθούν στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Παράλληλα, αυξάνει η κινητικότητα και στο χώρο των ήδη εισηγμένων στην Παράλληλη Αγορά που επιδιώκουν τη μετάταξή τους στην Κύρια, ενώ πολύ μεγάλες θα είναι οι εργασίες από αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου και κατά το 1999, καθώς και για εξαγορές και συγχωνεύσεις δι' απορροφήσεως από ήδη εισηγμένες.

Οι τράπεζες «δεν προλαβαίνουν» να καλύψουν την αυξημένη ζήτηση από τις δεκάδες εταιρείες που θέλουν να εισαχθούν, ενώ «νέο κύμα εισαγωγών» θα προκληθεί από τη δημιουργία μιας τρίτης αγοράς για μικρομεσαίες επιχειρήσεις που θα διαθέτουν περιορισμένα ίδια κεφάλαια.

Για τους λόγους αυτούς πολλές τράπεζες προχωρούν στην κατάλληλη στελέχωσή τους και σε μεγαλύτερη εξειδίκευση, ενώ και οι ΑΧΕ στρέφονται ολοένα και περισσότερο σε εργασίες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για εταιρείες που θέλουν να εισαχθούν.

Ο τζίρος από όλες αυτές τις εργασίες αναδοχής στο χώρο των ιδιωτικών επιχειρήσεων ξεπερνάει τα 4 δις και προβλέπεται να «φουσκώνει» ακόμη περισσότερο το 1999, παρά το γεγονός ότι, ο έντονος ανταγωνισμός συμπιέζει τις προμήθειες που εξασφαλίζουν οι τράπεζες και οι ΑΧΕ.

Η αγορά

Με βάση τα στοιχεία της Τράπεζας Χίου, το σύνολο των εκδόσεων του ιδιωτικού τομέα από τις αρχές του 1998 μέχρι προσφάτως ανήλθε σε 127,3 δις δραχμές και οι εισαγωγές κρατικών εταιρειών, αλλά με εξαιρετικά μεγάλη διασπορά των μεριδίων μεταξύ 53 τραπεζών και ΑΧΕ. Στα ποσά αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται οι

τοποθετήσεις που έγιναν στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα να αυξάνονται ακόμη περισσότερο τα σχετικά έσοδα των «μεγάλων παιχτών».

Την πρώτη θέση ανάμεσα στους «53» κατέλαβε η Εθνική Τράπεζα με μερίδιο αγοράς 17,4%, ενώ στη δεύτερη βρέθηκε η Alpha Πίστωσης με 14,4% και στην τρίτη θέση η κατά πολύ μικρότερη σε δίκτυο αλλά με ιδιαίτερο δυναμισμό Τράπεζα Χίου με ποσοστό 6,3%.

Οι επιτυχίες της Εθνικής Τράπεζας στο συγκεκριμένο τομέα αποδίδονται από ανώτατα στελέχη της στους εξής παράγοντες:

- Μεγάλη έμφαση που δίνει και οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει η διοίκηση της τράπεζας στην ανάπτυξη των εργασιών αναδοχών, σε μια γενικότερη προσπάθεια ανάπτυξης της εγχώριας κεφαλαιαγοράς.
- Αρμονική συνεργασία με την ΕΤΕΒΑ, που υλοποιεί αποκλειστικά εργασίες παροχής συμβουλών, ενώ η ΕΤΕ παραμένει στο έργο της ανάληψης των αναδοχών.
- Πλήρης αξιοποίηση έμπειρων τραπεζικών στελεχών σε θέματα εισαγωγής στο ΧΑΑ επιχειρήσεων.

Εκτιμάται ότι, οι σχετικές εργασίες αποδίδουν στην ΕΤΕ προμήθειες που πλησιάζουν τα 2 δις ετησίως με προοπτικές γρήγορης αύξησής τους στα επόμενα χρόνια. Σημειωτέον, ότι, η ΕΤΕ έχει αποκτήσει πλέον και διεθνείς εμπειρίες, όπως συνέβη με τη διάθεση στη διεθνή αγορά μετοχών του ΟΤΕ, της Ραφαφον και των Ελληνικών Πετρελαίων.

Τώρα η ΕΤΕ ετοιμάζεται να αναλάβει ως κύριος ανάδοχος την εισαγωγή στο ΧΑΑ των εταιρειών: Interamerican Ζωής, Σίγμα Χρηματιστηριακή, ANEK, Κούμπας (μετάταξη στην Κύρια από την Παράλληλη), Κεραμοποιία Κόθαλη (μάλλον στην Κύρια Αγορά), Olympic Catering, Μαιευτήριο Ιασώ, Κάντορ Σύμβουλοι Επενδύσεων (στην Παράλληλη), ΕΛΓΕΚΑ και Βαρβαρέσος Νηματοουργία.

«Επιθετικά» σχήματα

Οι μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης στον τομέα των αναδοχών υποχρεώνουν τις τράπεζες και τις ΑΧΕ να δημιουργήσουν νέα

περισσότερο «επιθετικά» σχήματα, που θα αποβλέπουν στην αύξηση των μεριδίων αλλά και στην προσφορά καλύτερων υπηρεσιών.

Ήδη, η αγορά έχει αρχίσει να δέχεται τις «πιέσεις» της Alpha Πίστewς και στον τομέα των αναδοχών, που θεωρεί ότι, «δικαιούται να έχει ένα μεγαλύτερο κομμάτι.

Η Τράπεζα Χίου μελετάει τις δικές της «κινήσεις» για να ενδυναμώσει την παρουσία της στη συγκεκριμένη αγορά προκειμένου να καλύψει την «υπερβάλλουσα ζήτηση» που εκδηλώνεται από πλευράς εταιρειών που θέλουν να εισαχθούν, μία από τις οποίες είναι και το ενδεχόμενο ανάληψης δραστηριοτήτων από την εξαγορασθείσα Interact AXE στον τομέα του corporate finance, ενώ η τράπεζα θα επικεντρώσει τις δραστηριότητές της στο underwriting και στο distribution.

Τα "συγκριτικά πλεονεκτήματα" που διαθέτει η Τράπεζα Χίου είναι:

- Δυνατό δίκτυο στην πώληση.
- Target group αποτελούμενο από δυναμικές επιχειρήσεις.
- Υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στους πελάτες (συμβουλές νομικές, λογιστικές κλπ).

Η Τράπεζα Χίου αυτή την περίοδο ετοιμάζει τη μετάταξη από την Παράλληλη στην Κύρια των εταιρειών & Συνεργάτες και Ιμπέριο Φοργουόρντιγκ, καθώς και την εισαγωγή τριών εταιρειών από τους κλάδους των εκδόσεων, επικοινωνιών και πλαστικών.

14. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού Προγράμματος Ιδιωτικοποιήσεων είναι:

α) Γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή προκειμένου να διασφαλιστούν τα συμφέροντα του Δημοσίου, να μεγιστοποιηθεί η πρόσοδος και να υπάρξουν οι περισσότερες δυνατές θέσεις απασχόλησης.

β) Γίνεται σε περίοδο οικονομικής ανάπτυξης και άνθησης του Χρηματιστηρίου, έτσι ώστε να εξασφαλίζει και επάρκεια και ανταγωνιστική προσφορά κεφαλαίων, μεγιστοποιείται η δημόσια πρόσοδος και διευκολύνεται η διασπορά μεγάλου αριθμού μετοχών σε μικροεπενδυτές. Δημιουργείται έτσι μία εκτεταμένη λαϊκή βάση επιχειρηματικής ιδιοκτησίας, που εξασφαλίζει τόσο το διαφανή έλεγχο της πορείας της επιχείρησης όσο και την ευρεία διανομή του μερίσματος της οικονομικής ανάπτυξης.

γ) Υιοθετούνται σχήματα προνομιακής διάθεσης μετοχών στο προσωπικό των επιχειρήσεων, για να δημιουργούνται κίνητρα συνεχούς βελτίωσης της παραγωγικότητας και της κερδοφορίας.

δ) Γίνεται σε τομείς, που ήδη έχουν ιδιωτικοποιηθεί σε άλλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η συνεργασία με τις αντίστοιχες επιχειρήσεις και να ενισχυθούν οι προοπτικές βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και της ποιότητας των υπηρεσιών στον πολίτη.

ε) Ένα τμήμα της προσόδου διατίθεται για τη χρηματοδότηση νέων επενδύσεων σε τομείς στρατηγικής σημασίας για τη χώρα, πράγμα το οποίο θα ήταν ανέφικτο να γίνει με νέο κρατικό δανεισμό. Το υπόλοιπο τμήμα της προσόδου χρησιμοποιείται για τη μείωση του Δημόσιου Χρέους, επιτυγχάνοντας έτσι μείωση του κρατικού δανεισμού, και μείωση των επιτοκίων, πράγμα που οδηγεί επίσης σε μία σημαντική ώθηση των επενδύσεων, της ανταγωνιστικότητας και κατά συνέπεια της απασχόλησης.

στ) Γίνεται όταν οι επιχειρήσεις έχουν εξυγιανθεί και βρίσκονται

σε φάση ανάπτυξης και κερδοφορίας. Αυτό επιτρέπει το χρηματιστηριακά ορθό προσδιορισμό της προσόδου και αποφεύγεται το ευτελές τίμημα που συνήθως προσφέρεται όταν η επιχείρηση είναι καταχρεωμένη και πιέζεται από τους δανειστές.

ζ) Σε όσες επιχειρήσεις παρουσιάζουν έντονα δυναμική πορεία η έκταση της οποίας δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, προκρίνεται η μέθοδος της μη-πλειοψηφικής και τμηματικής μετοχοποίησης, έτσι ώστε το Δημόσιο να μην ζημιωθεί από την πρόωρη εκχώρηση στρατηγικών πλεονεκτημάτων που θα μπορούν να αξιοποιηθούν μελλοντικά.

η) Με το διαχωρισμό της Δημόσιας Επιχείρησης σε εταιρείες κτήσης ακίνητης περιουσίας και εταιρείες εκμετάλλευσης, αποφεύγεται η πώληση πολύτιμων ή και μοναδικών φυσικών στοιχείων σε ιδιώτες και επικεντρώνεται το ενδιαφέρον των επενδυτών στην αξιοποίηση τους και στην αναβάθμιση της παροχής υπηρεσιών (π.χ. Διώρυγα Κορίνθου, Λιμένες, ΔΕΘ κ.λ.π.).

15. ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Από τη στιγμή που έρχεται στη ζωή ο άνθρωπος και κατά τη διαδρομή του βίου του παρατηρείται και η φυσιολογική επιθυμία της ικανοποίησης των βραχυπρόσθεμων ή μακροπρόσθεμων αναγκών επιβίωσης. Όπως είναι γνωστό, ο κάθε άνθρωπος σε όλη του τη ζωή είναι εκτεθειμένος σ' ένα κόσμο από κινδύνους, οι οποίοι (κίνδυνοι) είναι θεμελιώδους σημασίας και καθορίζουν την προσωπική, οικογενειακή, οικονομική και συναισθηματική του ύπαρξη και τη ζωή του γενικότερα. Η ύπαρξη των απειλών κατά της ζωής, των προθέσεων, εκδηλώσεων και σχεδίων του ανθρώπου από τους κινδύνους επέβαλαν τη δημιουργία και ανάπτυξη των ασφαλίσεων.

Κατά συνέπεια, αν η ζωή και τα αγαθά των ανθρώπων δεν απειλούνται, δε θα υπήρχε προβληματισμός ή ανάγκη και κατά συνέπεια θα ήταν αδιανόητη η ασφάλιση. Οι κίνδυνοι είναι συνυφασμένοι και αναπόσπαστο στοιχείο της ζωής του ανθρώπου, απειλούν σαν σκιά τις δραστηριότητες και την υπόστασή του και επιδρούν αναπόφευκτα στην όλη διαμόρφωση της οικονομίας του. Τα κύρια στοιχεία αναφέρονται στο γεγονός ότι, κανείς δεν μπορεί να προσδιορίσει στους περισσότερους κινδύνους αν ποιοι και πότε θα πραγματοποιηθούν, και τι συνέπειες μπορεί να προξενήσουν, π.χ. θάνατο, σωματικές βλάβες ή προσωπικές, οικογενειακές, οικονομικές, ψυχολογικές ή υλικές ζημιές στο ίδιο το άτομο ή σε τρίτους, που έχει άμεση σχέση ή ευθύνεται απέναντί τους.

Ο άνθρωπος, για να αποφύγει τις καταστρεπτικές συνέπειες που προξενούν οι περιστοιχίζοντες αυτόν κίνδυνοι, απευθύνεται, αν δεν μπορεί να τα καταφέρει μόνος του, σε οργανωμένες επιχειρήσεις, που παρέχουν ασφαλιστικές καλύψεις. Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις είναι οι μόνες, που προσφέρουν ιδιάζουσας φύσης ασφαλιστικές υπηρεσίες και ο κύριος σκοπός τους είναι να μειώσουν (ελαχιστοποιήσουν) τις οικονομικές συνέπειες, που μπορεί να υποστεί κάποιος ή κάποιοι, αν πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος σε μια ομάδα ή ομάδες ανθρώπων. Στην ατομιστική καπιταλιστική οικονομία και λόγω της άκρατης ροπής προς την ατομική ιδιοκτησία του αιώνα μας, ο άνθρωπος για να εξασφαλίσει τα αγαθά του και να αποκαταστήσει τις

βλάβες ή ζημιές, που ενδέχεται να του συμβούν, και να ελαφρύνει τις συνέπειες, ενεργεί «πράξη ασφαλείας» (ασφάλιση) διαμέσου είτε της δημόσιας, είτε της ιδιωτικής ασφαλιστικής πρωτοβουλίας, όπου ο ενδιαφερόμενος συμβάλλεται με τον ασφαλιστή, ο οποίος βασίζεται στο νόμο του μεγάλου αριθμού περιπτώσεων, το νόμο της πιθανότητας της επέλευσης του κινδύνου κ.α.

Οι ασφαλιστικές εταιρείες τελευταία παρουσιάζουν τεράστια δράση και εξειδίκευση. Αναπτύχθηκε δε η τεχνοκρατοοικονομική δομή τους σε τέτοιο ζηλευτό επίπεδο, ώστε σήμερα να αποτελούν και να προσφέρουν ιδιάζουσα, αυτοτελή και ιδιότυπη υπηρεσία, που απαιτεί και συνδυάζει πληθώρα συγκλίνουσων γνώσεων θεωρίας, πρακτικής, εμπειρίας, εξειδίκευσης και άλλων παραμέτρων.

Οι ασφάλισεις διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις ασφάλισεις, που επιβάλλει το κράτος (κάθε κράτος) στους πολίτες του και καλούνται κοινωνικές ασφάλισεις και ασφαλίζουν κυρίως τη ζωή, την ικανότητα για εργασία ανάλογα με την περίπτωση, προσφέροντας εισόδημα εξαιτίας ατυχήματος, ασθένειας, νοσοκομειακή περίθαλψη, σύνταξη εξαιτίας αναπηρίας, γήρατος ή χηρείας κ.α. Η δεύτερη κατηγορία είναι οι οργανωμένες και εξειδικευμένες ασφαλιστικές ιδιωτικές ή και δημόσιες επιχειρήσεις, οι οποίες θα μας απασχολήσουν τόσο από νομικής όσο και οικονομικοτεχνοκρατικής άποψης. Ο κλάδος ζωής των προσωπικών ατυχημάτων είναι το άλλο σκέλος της κοινωνικής ασφάλισης.

Η οικονομία του ανθρώπου δεν εξαντλείται στην προσωπική του μόνο προσπάθεια να ικανοποιήσει δηλαδή τις άμεσες ανάγκες, που τον απασχολούν ή προβληματίζουν αυτόν τον ίδιο ή την οικογένειά του. Αντίθετα, ο άνθρωπος προνοεί και φροντίζει για το μέλλον του, τα αγαθά του και προσπαθεί να εξασφαλιστεί από το ενδεχόμενο των δυσμενών συνεπειών από τους κινδύνους, που τον απειλούν και αυτό είναι κατάσταση της οργανωμένης κοινωνίας και της εξέλιξης των τεχνικοοικονομικών επιστημών και του πολιτισμού γενικότερα. Καταβάλλεται προσπάθεια εξασφάλισης του μέλλοντος, με πρόσθετη εργασία, αποφυγή υπέρμετρης κατανάλωσης αγαθών ή διασκεδάσεων για το παρόν και αυτά όλα μαζί συνιστούν την αρχική μορφή αποταμίευσης.

Η πρόνοια, όμως, για το μέλλον δεν μπορεί να γίνει μόνο από το άτομο, γιατί δεν μπορεί να καλύψει όλες τις παρούσες ή μελλοντικές ανάγκες του ταυτόχρονα από τη δουλειά του, αλλά ούτε η εργασία του και πολλά από τα αγαθά του μπορούν να αποταμιευτούν ταυτόχρονα για μελλοντική χρήση. Εδώ κρίνεται σκόπιμη η διάκριση μεταξύ αποταμίευσης και ασφάλισης. Η βασικότερη διαφορά μεταξύ της ασφάλισης και της αποταμίευσης είναι ότι η ασφάλιση εμφανίζεται σαν μια οργανωμένη και ιδιότυπα εξειδικευμένη μορφή συλλογικής προστασίας και αναλαμβάνει τη διατήρηση ή δημιουργία μιας οικονομικής κατάστασης ή γεγονότων, δηλαδή την προσπάθεια των ανθρώπων από τη λεγόμενη "κοινωνία κινδύνων" πράγμα που δεν αναλαμβάνει και στερείται η αποταμίευση.

Κατά συνέπεια πρέπει να γίνει πλατιά κατανοητό ότι όση χρησιμότητα και αναγκαιότητα έχει η αποταμίευση για μελλοντικές ανάγκες για κάθε άτομο, επιχείρηση ή κοινωνία, άλλη τόση και περισσότερη ανάγκη υπάρχει και για τους ίδιους φορείς να στραφούν και να συνειδητοποιήσουν την ιδιωτική ασφάλιση, τόσο για τις προσωπικές όσο και τις εμπράγματες σχέσεις τους και τα συμφέροντά τους. Αυτός είναι ο λόγος, όπου οι κυβερνητικές πολιτικές των αναπτυγμένων χωρών βασίζονται και βοηθούν αμέριστα με διάφορα μέσα και προγράμματα, την εκστρατεία διαφώτισης του κοινού, την ανάπτυξη, διάδοση και εμπέδωση της "ασφαλιστικής συνείδησης", που δυστυχώς στη χώρα μας είναι πενιχρή.

Οι ασφαλιστικές εταιρείες γιγαντώνονται με τη πάροδο του χρόνου και δεν είναι βέβαια άμοιροι επικρίσεων για τις διάφορες εκδηλώσεις και εργασίες, όπως επίσης και για τον οξύ ανταγωνισμό μεταξύ τους, που προκαλείται εξαιτίας των τεράστιων συμφερόντων που τις διακρίνουν.

15.1 Οικονομικός και κοινωνικός ρόλος της ιδιωτικής ασφάλισης

Ποιος επιχειρηματίας θα διακινδύνευε να κάνει επενδύσεις, που θα μπορούσαν να καταστραφούν από τη μία μέρα στην άλλη ή ποιος θα ασχολιόταν με τεχνολογικές έρευνες αν φοβόταν τις

καταστρεπτικές συνέπειες και ευθύνες αν δεν ήταν ασφαλισμένος;

Ποιος θα κατασκεύαζε πλοία, αεροπλάνα, γέφυρες, θεόρατα κτίρια, εργοστάσια αν δεν ήταν επαρκώς ασφαλισμένος;

Αυτές οι σκέψεις δίνουν χαρακτηριστικά την τεράστια έκταση και την ανυπολόγιστη σημασία της ασφάλισης. Πραγματικά η ασφάλιση είναι μια σημαντικότερη λειτουργία. Καλύπτει μια βασική ανθρώπινη ανάγκη: το αίσθημα της "ανασφάλειας" και προσφέρει ένα ανθρώπινο αγαθό τη "σιγουριά". Όσο περισσότερο αναπτύσσεται η οικονομία και η τεχνολογία τόσο μεγαλύτερη σημασία αποκτά η ιδιωτική ασφάλιση.

Η εκβιομηχάνιση, οι μεγάλες πόλεις, η κινητικότητα, ο αυτοματισμός, η πολυτέλεια Ζωής, το αναγκαίο εισόδημα, τα ιδιωτικά εισοδήματα, η εμφανής παρουσία πολλών φυσικών ή τεχνικών κινδύνων, η ανασφάλεια των περιουσιακών στοιχείων, τα λάθη και οι παραλείψεις των επαγγελματιών, τα αδικήματα, η συνεχής ανάπτυξη της οικονομίας, της επιστήμης και της τεχνολογίας επιβάλλουν την ασφαλιστική κάλυψη των κινδύνων.

Μόνο η μεγάλη έκταση των κινδύνων από τα φάρμακα οδήγησε στη σύσταση κοινοπραξίας πολλών ασφαλιστικών εταιριών για την ασφάλιση της αστικής ευθύνης από φάρμακα (ευθύνη των φαρμακοβιομηχανιών προς τρίτους). Μόνο η ασφάλιση ενός νέου φαρμάκου αγγίζει συχνά το ποσό των 150 εκ. δολαρίων. Τελευταία η ΕΟΚ, μελετά την ασφάλιση της "Αντικειμενικής ευθύνης του προϊόντος" δηλαδή την καθιέρωση ευθύνης χωρίς τη διαπίστωση βαριάς ή ακόμα και ελαφράς αμέλειας. Αυτό το θέμα θα δημιουργήσει τεράστιες νέες ασφαλιστικές ανάγκες. Η ασφάλιση των πλοίων και των γεωτρύπανων για πετρελαιοκηλίδες, των πυρηνικών δοκιμών και αντιδραστήρων, επιτείνουν κάθε μέρα και περισσότερο τη δυναμική οργανωμένη ασφαλιστική παρουσία.

Ο οικονομικός ρόλος της ιδιωτικής ασφάλισης

Η ιδιωτική ασφάλιση εκ των πραγμάτων είναι βασική συστατική λειτουργία της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Ο οικονομικός ρόλος της ιδιωτικής ασφάλισης είναι εμφανής αλλά η ασφάλιση μέσα από τις ασφαλιστικές εταιρίες επιδρά στην οικονομία με πάρα πολλούς

τρόπους οι κυριότεροι των οποίων είναι:

α. Με την αποκατάσταση των ζημιών

Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η ομαλοποίηση των οικονομικών επιπτώσεων από ζημιές που προέρχονται από την επέλευση των ασφαλισμένων κινδύνων, στη δραστηριότητα των διαφόρων οικονομικών μονάδων και σταθερότητα στη λειτουργία της οικονομίας. Με τη μετάθεση των κινδύνων από την πλάτη του ενός στην πλάτη των πολλών, ανανεώνεται και ενδυναμώνεται η ικανότητα της οικονομίας και ενθαρρύνονται οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Ιδιαίτερα ενισχύεται η ικανότητα της οικονομίας για τεχνολογική πρόοδο, γιατί με την πλήρη οικονομική αποκατάσταση των αποτελεσμάτων από τις τυχόν Ζημιές, ενθαρρύνεται η ανάληψη κινδύνων με νέες τεχνολογικές εφαρμογές. Σύμφωνα με τα πιο πάνω μπορούμε να πούμε ότι η ασφάλιση, όχι μόνο εξασφαλίζει την ομαλή λειτουργία της οικονομίας, αλλά στηρίζει την τεχνολογική πρόοδο και ενθαρρύνει τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

16. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΕΡΔΟΥΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Από εργασίες που δεν ανήκουν στην κατηγορία των παραδοσιακών τραπεζικών εργασιών όπως και από την προώθηση νέων πρωτότυπων τραπεζικών προϊόντων θα προέλθει η κερδοφορία των μικρών ιδιωτικών τραπεζών. Οι τράπεζες αυτές, οι οποίες δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τα χαμηλά επιτόκια ικανά να ανταγωνιστούν τις αποδόσεις των τίτλων του δημοσίου που είναι αφορολόγητες, αντιμετωπίζουν τους τελευταίους μήνες προβλήματα.

Σύμφωνα με πληροφορίες από τις “μικρές” τράπεζες οι προσπάθειές τους έχουν επικεντρωθεί στην παροχή πρωτοποριακών μορφών καταθέσεων, στη διαχείριση διαθέσιμων και σε άλλες εργασίες που απαιτούν ειδική γνώση και ανωτέρου επιπέδου εξυπηρέτηση π.χ. στο Private Banking.

Εκτός όμως από την τακτική που θα ακολουθήσουν οι τράπεζες αυτές τους επόμενους μήνες για να αντιμετωπίσουν την κρίση θεωρούν ότι έχουν πλεονεκτήματα έναντι των άλλων «μεγάλων τραπεζών». Αυτά είναι:

- 1) Το χαμηλότερο λειτουργικό κόστος λόγω του γεγονότος ότι οι περισσότερες από τις νέες τράπεζες δεν έχουν επεκταθεί ιδιαίτερα σε αριθμό υπαλλήλων και είναι απαλλαγμένες από το βάρος των υπεράριθμων που έχουν οι άλλες Ελληνικές τράπεζες.
- 2) Η αύξηση των καταθέσεων τους τελευταίους μήνες είναι σύμφωνα με τις πληροφορίες από τα στελέχη τους, ραγδαία εξαιτίας των νέων ελκυστικών λογαριασμών που προσφέρουν.
- 3) Ευνοούνται από το καθεστώς των μειωμένων δεσμεύσεων επί των καταθέσεων έγινε χρονικά μετά τη μείωση των δεσμεύσεων.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα δίνονται πιο κάτω:

α) Η Δωρική Τράπεζα η οποία παρουσίαζε καταθέσεις 20,6 δις δρχ και χορηγήσεις 8.1 δις δρχ. Η τράπεζα απευθύνεται σε περιορισμένους επίλεκτους πελάτες που έχουν δανειακές ανάγκες ή κεφάλαια προς διάθεση. Οι εξελίξεις στο τομέα αυτό είναι βραδείες και η κερδοσκοπία ανακύπτει κυρίως από τη δυνατότητα να διαμορφώνεται κατά περίπτωση λύση για τον πελάτη. Η Δωρική δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην επέκταση στο ναυτιλιακό τομέα όπου διαθέτει τόσο επαφές όσο και εμπειρία. Λόγω της πελατείας στην οποία απευθύνεται διαθέτει σήμερα ένα υποκατάστημα στον Πειραιά και σκοπεύει να ανοίξει μικρό αριθμό υποκαταστημάτων στις μεγαλύτερες πόλεις.

β) Η Εγνατία Τράπεζα ακολουθεί διαφορετική πολιτική και βασίζει την ανάπτυξή της στην τεχνολογία, στον υψηλό επαγγελματισμό και στην ταχεία ανάπτυξη δικτύου στα κέντρα των αγορών. Το management της τράπεζας δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην τεχνολογία επειδή επιτρέπει την ταχύρυθμη ανάπτυξη νέων προϊόντων και εξασφαλίζει service ποιότητας.

Η σημασία που δίνει η ΕΓΝΑΤΙΑ στο δίκτυο είναι μεγάλη. Έτσι αν το πρώτο κατάστημα άνοιξε στα τέλη Δεκεμβρίου 1991, σήμερα διαθέτει 6 καταστήματα στη Θεσσαλονίκη, 3 στην Αθήνα, ένα στο Πειραιά, ενώ πέντε ακόμη είναι υπό κατασκευή και δύο από αυτά θα λειτουργήσουν εντός του έτους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πρώτου εξαμήνου ουσιαστικής λειτουργίας, οι καταθέσεις ήταν 11 δις δρχ, οι χορηγήσεις 8 δις δρχ και το σύνολο ενεργητικού 21,5 δις δρχ.

γ) Η EUROBANK (ΕΥΡΩΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ) παρουσιάζει αξιοσημείωτη αύξηση των μεγεθών της. Το σύνολο του ενεργητικού της είναι 94,8 δις δρχ, οι χορηγήσεις 16,8 δις και οι καταθέσεις με τα γeros 33,7 δις δρχ. Η τράπεζα έχει σήμερα 3 καταστήματα, ένα υπό κατασκευή και δύο υπό σχεδίαση. Προβλέπει κέρδη περί τα δύο δις δρχ και βασίζεται στη σύμμετρη ανάπτυξη στους τομείς του private, corporate και investment banking.

δ) Η INTERBANK έχει να επιδείξει σημαντική αύξηση καταθέσεων. Στις 30/9 οι καταθέσεις ανέρχονταν σε 32 δις δρχ και οι

χορηγήσεις σε 8,5 δις δρχ. Διαθέτει 8 καταστήματα και βασίζει την ανάπτυξή της στα προϊόντα και στην ποιότητα εξυπηρέτησης.

Επίσης με το λογαριασμό Maxicash η τράπεζα προσφέρει κυμαινόμενο επιτόκιο που εξελίσσεται ανάλογα με το ημερήσιο υπόλοιπο του λογαριασμού. Ο Maxicash αποδίδει τους τόκους κάθε μήνα προσφέροντας μεγαλύτερα πραγματικά επιτόκια από τα ονομαστικά. Ο καταθέτης μπορεί επίσης να έχει προσωπική ταμειακή διευκόλυνση, με τη μορφή υπεραναλήψεων από το λογαριασμό έως και 200.000 δρχ καθώς και δυνατότητα λήψης προσωπικού δανείου. Εξοφλούνται πάγιες εντολές πληρωμών, ενώ από ένα ποσό και πάνω προσφέρεται ασφαλιστική κάλυψη.

ε) Η Τράπεζα Κύπρου στις 31/10 είχε καταθέσεις 18,5 δις δρχ και χορηγήσεις 9 δις δρχ. Έχει δύο καταστήματα, ετοιμάζει ένα στη Θεσσαλονίκη και σχεδιάζει ένα στα βόρεια προάστια.

στ) Η Τράπεζα Πειραιώς στις 30/9 είχε καταθέσεις 33,7 δις δρχ και σύνολο ενεργητικού 78,5 δις δρχ. Έχει 13 υποκαταστήματα, 3 υπό κατασκευή και προγραμματίζει 8 περίπου καταστήματα για το '93. Το συγκριτικό της πλεονέκτημα είναι ο πολυμετοχικός της χαρακτήρας και ιδιαίτερα ο πυρήνας των 50 επιχειρηματιών που είναι οι βασικοί μέτοχοι.

ζ) Σημαντικά μεγέθη έχει να επιδείξει η ΧΙΟΣ BANK. Στις 30/9 οι καταθέσεις της ήταν 33 δις δρχ, οι χορηγήσεις 11,2 δις δρχ και το ενεργητικό της 46 δις. Έχει 8 υποκαταστήματα, δύο υπό κατασκευή και σχεδιάζει 5 ακόμη το 1993. Χρησιμοποιεί για τον ιδιώτη σαν αιχμή την καταναλωτική πίστη και για την επιχειρηματική πίστη προσεγγίζει μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, με κύριο πλεονέκτημα την ελκυστική τιμολόγηση. Σκοπεύει ως το '97 να ελέγχει το 5% της αγοράς.

η) Για τη CITIBANK αρκεί ένα τηλεφώνημα και το Citi Phone Banking επιτρέπει την εκτέλεση πολλαπλών τραπεζικών εργασιών όλο το 24ωρο. Εκτός από τις πληρωμές λογαριασμών, οι καταθέτες μπορούν να πληροφορηθούν τις ισοτιμίες ξένων νομισμάτων, να παραγγείλουν βιβλιάρια επιταγών, να μεταφέρουν χρήματα σε άλλο όνομα στην Ελλάδα και το Εξωτερικό. Επίσης η Citibank εκτός των συνηθισμένων στεγαστικών, χορηγεί και δάνεια για επισκευές κατοικιών.

Οι ιδιωτικές τράπεζες επιδιώκουν την προσέλκυση πελατών με τη δημιουργία «πρότυπων» καταστημάτων. Πρωτοπόρος η Citibank δημιούργησε δύο τέτοια καταστήματα, ένα στη Καλλιθέα και ένα στο Μαρούσι και με βάση τις εμπειρίες που θα έχουν από αυτά τα καταστήματα θα αντληθούν ιδέες για τα καταστήματα που έχει η τράπεζα σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Μέχρι τώρα η Citibank δαπάνησε περίπου 7 εκατ. \$ για να εξοπλίσει με προηγμένα ηλεκτρονικά τα δύο αυτά καταστήματα στην Ελλάδα. Οι Έλληνες πελάτες θα έχουν τη δυνατότητα μεταξύ των άλλων, να αντλούν χρήματα από τις καταθέσεις τους μέσω 75.000 μηχανών ATM που βρίσκονται ανά τον κόσμο, να έχουν 24ωρη επικοινωνία με υπαλλήλους που μιλάνε Ελληνικά, να πληρώνουν λογαριασμούς τους. Ακόμη μέσω των προηγμένων συστημάτων που διαθέτουν τα “καταστήματα – μοντέλα” οι πελάτες της θα έχουν άμεση πληροφόρηση για την κίνηση λογαριασμών τους. Η τράπεζα θα είναι προσεκτική στο άνοιγμα νέων καταστημάτων στις χώρες της Βαλκανικής και της Ανατολικής Ευρώπης αφού άλλωστε υπάρχουν σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Η Citibank με το άνοιγμα των “καταστημάτων – μοντέλων” φέρνει μια νέα αντίληψη τραπεζικής εξυπηρέτησης που βασίζεται σε τέσσερις παράγοντες: Πρώτον: η γνωριμία με τον πελάτη γίνεται με απλές μη επαναλαμβανόμενες διαδικασίες. Δεύτερον: η διαχείριση των λογαριασμών γίνεται εύκολα με τη Citicard και το Citistatement. Η Citicard συνδέει όλους τους λογαριασμούς και επιτρέπει στον πελάτη να κάνει μέσω των ATM όλες τις τραπεζικές εργασίες που θέλει όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Τρίτον: η πρόσβαση του πελάτη στην τράπεζα και αυτή επιτυγχάνεται και διευκολύνεται με τις ATM, το Citiphone και τα ίδια τα “καταστήματα – μοντέλα”. Τα αυτόματα κέντρα τραπεζικών συναλλαγών εξυπηρετούν με πληρότητα τον πελάτη 24 ώρες το εικοσιτετράωρο. Το Citiphone παρέχει την ίδια δυνατότητα άμεσα και άνετα με μόνη εξαίρεση ότι δεν μπορεί να γίνει ανάληψη και κατάθεση χρημάτων. Τα “καταστήματα – μοντέλα” προσφέρουν άνετη εξυπηρέτηση σε ειδικά διαρυθμισμένους χώρους, με ειδικές μεθόδους που ελαχιστοποιούν το χρόνο αναμονής και μεγιστοποιούν την ποιότητα της εξυπηρέτησης. Τέταρτον: είναι η εξυπηρέτηση που συνδέεται όχι μόνο με τη διαρρύθμιση των

καταστημάτων αλλά επίσης με τις επενδύσεις που έχουν γίνει σε τεχνολογικό εξοπλισμό καθώς και στην εκπαίδευση των υπαλλήλων.

Τα χαρακτηριστικά της Ελληνικής αγοράς χρήματος είναι:

- α) Ανώτατο επιτόκιο ταμειυτηρίου 18%.
- β) Κατώτατο επιτόκιο δανειοδότησης 20%.
- γ) Ελάχιστη διάρκεια προθεσμιακής κατάθεσης 7 ημέρες.
- δ) Φορολογία τόκων.
- ε) Δεσμεύσεις επί των καταθέσεων (RESERVES).
- στ) Ποινή στα χρεωστικά υπόλοιπα (PENALTIES).

Υπολογίζονται με βάση 15% των κεφαλαίων ή το 2% των καταθέσεων και η πληρωμή των τόκων γίνεται ανά 3μηνο (Μάρτιο – Ιούνιο – Σεπτέμβριο – Δεκέμβριο).

- α' κλιμάκιο 15% κεφ. Ή 2% των καταθέσεων.
- β' κλιμάκιο 15% κεφ. Ή 2% των καταθέσεων.
- γ' κλιμάκιο υπερβάλλον ποσό.

Οι ποινές είναι οι ακόλουθες:

- α' κλιμάκιο $24,5\% + 8\% \text{ ΕΦΤΕ} = 26,46\%$
- β' κλιμάκιο $26\% + 8\% \text{ ΕΦΤΕ} = 28,08\%$
- γ' κλιμάκιο $29\% + 8\% \text{ ΕΦΤΕ} = 31,32\%$

π.χ. Τράπεζα με κεφάλαιο 4 δις δρχ.

- α' κλιμάκιο 600 εκατ. Χ 26,46%
- β' κλιμάκιο 1200 εκατ. Χ 28,08%
- γ' κλιμάκιο πάνω από 1,2 εκατ. Χ 31,32%

Άλλη μια τράπεζα, η γερμανική Baxerische Vereinsbank μπαίνει δυναμικά στην ελληνική τραπεζική αγορά προσφέροντας νέα προϊόντα σε μεγάλες επιχειρήσεις και σε επενδυτές με σημαντικά κεφάλαια. Παρά τα μεγάλα προβλήματα που έχει η γερμανική οικονομία, η

Βαυαρική τράπεζα ΒV επένδυσε εκατοντάδες εκατομμύρια δραχμές για να δημιουργήσει "τράπεζα γκαλερί" που βρίσκεται στο Κολωνάκι. Ειδικότερα, η Βαυαρική τράπεζα θα μπει στο Private Banking, προσφέροντας σε πελάτες πλήρεις υπηρεσίες για διαχείριση χαρτοφυλακίων ελάχιστου ύψους 15-20 εκατ/ρια δραχμές.

Παράλληλα θα προσφέρει εξειδικευμένες υπηρεσίες στον τομέα της χρηματοδότησης των εισαγωγών και εξαγωγών.

Απότομη άνοδο εργασιών είχε η τράπεζα στις πράξεις γeros, ενώ το κατάστημα των Αθηνών πέτυχε ικανοποιητικά κέρδη λίγο χρόνο μετά την έναρξη της λειτουργίας του.

17. ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Σε ιδιώτες περιήλθε και ο έλεγχος της Γενικής Τράπεζας. Από το μερίδιο των μετοχών που διέθετε το Μετοχικό Ταμείο Στρατού, το 10% διατέθηκε στον όμιλο INTERAMERICAN, με τον οποίο η Τράπεζα θα αναπτύξει στενότερη συνεργασία στους τομείς των πιστωτικών καρτών και καταναλωτικών δανείων και το υπόλοιπο 23% διατέθηκε σε θεσμικούς επενδυτές μέσω της διαδικασίας του book building.

Στη διαδικασία δεν μπορούσαν να συμμετάσχουν πιστωτικά ιδρύματα του εσωτερικού ή θυγατρικές τους, ενώ ο κάθε θεσμικός επενδυτής δεν μπορούσε να αποκτήσει πάνω από το 15% του ποσού που διατέθηκε μέσω της ιδιωτικής τοποθέτησης. Η τιμή στην οποία εξαγόρασε η INTERAMERICAN το πακέτο των μετοχών, είναι αυτή που διαμορφώθηκε στη διαδικασία του book building.

Στην συνέχεια η Τράπεζα, προκειμένου να ενισχύσει την κεφαλαιακή της βάση, προχώρησε στην αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου κατά 23 δις δραχμές. Η αύξηση πραγματοποιήθηκε με την έκδοση δικαιωμάτων μιας νέας για κάθε μία παλαιά μετοχή στην τιμή των 4.800 δραχμών. Το μεγαλύτερο μέρος από την αύξηση αυτή (16 δις δρχ.) θα διατεθεί για την αύξηση των χορηγήσεων, ενώ το υπόλοιπο ποσό θα χρηματοδοτήσει το μεγαλύτερο μέρος του τριετούς επενδυτικού προγράμματος της Τράπεζας. Κύριος ανάδοχος της αύξησης ανέλαβε η Εθνική Τράπεζα.

Αναφερόμενος στην σπουδαιότητα του εγχειρήματος, ο πρόεδρος της Τράπεζας, κ. Γ. Δασκαλάκης, επεσήμανε ότι η δόξα της επιτυχίας θα ανήκει σε όλους όπως και οι ευθύνες για τυχόν ολιγωρίες θα επιμερισθούν. Για το λόγο αυτό, κάλεσε όλους να αναλάβουν τις ευθύνες τους.

18. Η ΜΕΤΟΧΟΠΟΙΗΣΗ - ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Ο.Τ.Ε. ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Η ιδιωτικοποίηση του Ο.Τ.Ε., με την μία ή την άλλη μορφή, δεν αποτελεί λύση και δεν αντιμετωπίζει τα προβλήματά του, δε συμβαδίζει με τις ανάγκες της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας. Απεναντίας θα έχει σοβαρές επιπτώσεις:

- Στην εθνική οικονομία και την εθνική ασφάλεια της χώρας, αφού ένας τομέας στρατηγικής σημασίας, όπως οι τηλεπικοινωνίες, εκχωρείται στο ιδιωτικό κεφάλαιο και μάλιστα σε μια περίοδο, που τα γεγονότα στα Βαλκάνια επιδρούν άμεσα στη χώρα μας και στην εξέλιξη των ανοιχτών εθνικών μας θεμάτων.

- Στους εργαζόμενους του Ο.Τ.Ε. (απολύσεις, άρση μονιμότητας, χειροτέρευση όρων αμοιβής και εργασιακών σχέσεων, επιδείνωση των προβλημάτων των ασφαλιστικών ταμείων).

- Στους συνδρομητές και το κοινωνικό σύνολο, αφού κύριο κριτήριο λειτουργίας του μετοχοποιημένου Ο.Τ.Ε. (και μάλιστα με τη διαχείριση -management- σε ιδιώτες) δε θα είναι η κοινωνική στόχευση στην παροχή υπηρεσιών, αλλά, όπως είναι ευνόητο, το ιδιωτικό κέρδος, με αποτέλεσμα αυξήσεις τιμολογίων και χειροτέρευση της ποιότητας, ιδίως εκεί, που οι τηλεπικοινωνίες καλύπτουν κοινωνικές ανάγκες.

Πέρα από τα ανωτέρω, αν εξετάσει κανείς τα οικονομικά στοιχεία και τους δείκτες πορείας του Ο.Τ.Ε., φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι ο ΟΤΕ είναι οικονομικά εύρωστος και δεν έχει ανάγκη να πωλήσει σε ιδιώτες, ούτε το 10%, ούτε το 49%, πολύ περισσότερο ούτε το 51% του μετοχικού του κεφαλαίου, αλλά ούτε έστω και μια μετοχή. Τα κεφάλαια που θα αποκτήσει με τον τρόπο αυτό, δεν του προσφέρουν ουσιαστικά τίποτα και μάλιστα τη στιγμή που δεν πρόκειται να παραμείνουν σ' αυτόν για επενδύσεις, αλλά θα μεταφερθούν στα κρατικά ταμεία, για την κάλυψη των δημόσιων ελλειμμάτων.

Η καλή οικονομική κατάσταση του ΟΤΕ, αφ' ενός δημιουργεί τις προϋποθέσεις για αυτοχρηματοδότηση σε μεγάλο βαθμό των επενδύσεών του, ακόμα και αυτών που χρειάζονται για την επιθετική παρέμβασή του στον τομέα των νέων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, αφ' ετέρου έχει βελτιώσει την πιστοληπτική του ικανότητα, ώστε όταν χρειάζεται, να μπορεί να καταφεύγει σε δανεισμό και μάλιστα με ευνοϊκούς για αυτόν όρους (ανάλογη τακτική εφαρμόζουν εξάλλου και οι μεγάλοι Ευρωπαϊκοί Δημόσιοι Τηλεπικοινωνιακοί Οργανισμοί).

Από την άλλη μεριά, είναι μύθος το "επιχείρημα" για την αποτελεσματικότητα και ευελιξία στη διαχείριση του ΟΤΕ, που θα επιφέρει η εκχώρηση των μετοχών και της διοίκησης σε ιδιώτες. Μήπως και οι προβληματικές και η Τράπεζα Κρήτης ιδιωτική διαχείριση δεν είχαν;

Περιτό, ίσως, να επισημάνουμε ότι, ούτε ο ανταγωνισμός αναπτύσσεται με την εκχώρηση μετοχών του ΟΤΕ σε ιδιώτες, ούτε το πρόβλημα των δημόσιων ελλειμμάτων μπορεί να λυθεί με πωλήσεις Δημοσίων Επιχειρήσεων. Αν δεν αντιμετωπισθούν οι αιτίες που γεννούν τα ελλείμματα αυτά, τον επόμενο χρόνο θα εμφανιστούν πάλι και μάλιστα αυξημένα, οπότε δεν θα υπάρχουν πια ο ΟΤΕ ή άλλες Δημόσιες Επιχειρήσεις για πούλημα.

Δεν αντέχει σε σοβαρή κριτική ούτε η άποψη για διασπορά της ιδιοκτησίας, με μοίρασμα μετοχών σε εργαζόμενους και συνταξιούχους, αφού, για να πουληθεί το 20% του ΟΤΕ, χρειάζεται να διατεθούν μετοχές περίπου στο μισό πληθυσμό της χώρας. Το σίγουρο είναι, ότι θα εμφανιστούν μέτοχοι, Έλληνες ή ξένοι, που θα ελέγχουν μεγάλα πακέτα μετοχών και θα επιβάλλουν τους όρους τους, αξιοποιώντας τις αποταμιεύσεις των πολλών.

18.1 Τα έσοδα του ΟΤΕ

Υπό τον πέλεκυ της πλήρους απελευθέρωσης της αγοράς των τηλεπικοινωνιών και με προσπάθειες εκ των ενόντων εν μέσω γραφειοκρατίας και στεγανών ο ΟΤΕ επιχειρεί να υιοθετήσει την

εμπορική πολιτική που θα ασκήσει κατά τη διάρκεια του έτους, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας είναι η άμυνα με ξαφνικές επιθέσεις προσφοράς νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

Ως ποσοτικός στόχος της εμπορικής πολιτικής του ΟΤΕ για το 1999 έχει τεθεί η εξασφάλιση εντός του τρέχοντος έτους πρόσθετων εσόδων της τάξεως των 182.2 δισ δρχ, που θα ανεβάσουν τον κύκλο εργασιών της εταιρείας στα 1.116 τρις δρχ από 928.4 δις δρχ που ήταν πέρυσι.

Αποκαλυπτική είναι η μελέτη της Διεύθυνσης Εμπορικής Ανάπτυξης και Εμπορικού Σχεδιασμού του ΟΤΕ, καθώς σε αυτή αναλύονται λεπτομερώς οι έντεκα κυριότερες πηγές που θα φέρουν στον ΟΤΕ κατά το 1999 πρόσθετα έσοδα 182.2 δις. δρχ, σε σχέση με τα αντίστοιχα του 1998.

Ανάλυση πηγών

Από την ανάλυση των αρμόδιων υπηρεσιών του ΟΤΕ προκύπτει μια συγκλονιστική αποκάλυψη: τα 130 περίπου δις. δρχ από το σύνολο των 182.23 δις δρχ πρόσθετων εσόδων που αναμένονται για φέτος, προέρχονται από την αύξηση των τελών (πάγιο και αστική τηλεφωνία), δευτερευόντως από τα τέλη διασύνδεσης και από πιθανή αύξηση της τηλεφωνικής κίνησης, ενώ τα πρόσθετα έσοδα από την πώληση νέων υπηρεσιών είναι εξαιρετικά περιορισμένα.

Ειδικότερα, στην ανάλυση των πηγών πρόσθετων εσόδων του ΟΤΕ για το 1999 αναφέρεται ότι: Από τα τέλη αστικής και υπεραστικής τηλεφωνίας αναμένονται πρόσθετα έσοδα της τάξεως του 97 δις δρχ, από τα πάγια τέλη προσδοκούνται επιπλέον έσοδα 5.78 δις δρχ, από τα τέλη διασύνδεσης επιπρόσθετες πρόσοδοι 26.25 δις δρχ, από τα τέλη διεθνών συνδιαλέξεων (από την κινητή τηλεφωνία) πρόσθετα έσοδα ύψους 3.8 δις δρχ και από μίσθωση κυκλωμάτων 2 δις δρχ.

Όπως γίνεται σαφές, το σύνολο των προσδοκιών του ΟΤΕ για αύξηση του τζίρου του βασίζεται στην τιμολογιακή πολιτική που προβλέπει χρονοχρέωση ανά λεπτό. Αυτό ακριβώς το στοιχείο συνιστά και την παθογένεια που έχει αρχίσει να χαρακτηρίζει τον

ΟΤΕ, καθώς η πίτα των εσόδων του από έτος σε έτος αυξάνεται κυρίως μέσω των τιμολογιακών τρικ (φέτος μας μιλούν για μεσοσταθμικές μειώσεις κατά 4.5%, ενώ προσδοκούν πρόσθετα έσοδα 130 δις δρχ μόνο από τέλη) και όχι μέσω της δυναμικής των πωλήσεων νέων υπηρεσιών ή προϊόντων ή μέσω της αύξησης του μεριδίου του ΟΤΕ σε τομείς που διατηρεί την πρωτοκαθεδρία ή το μονοπωλιακό αβαντάζ.

Ο ΟΤΕ στην ίδια έκθεση αναφέρει ότι κατά το τρέχον έτος αναμένει πρόσθετα έσοδα 9.1 δις δρχ από την πώληση συσκευών και τερματικών, 8.8 δις δρχ από υπηρεσίες ISDN, 3.5 δις δρχ από Hellas-Com και Hellas Tel, 3.6 δις δρχ από τον τηλεφωνικό κατάλογο, 2 δις δρχ από υπηρεσίες IN και 20.3 δις δρχ από διάφορους λογαριασμούς που δεν διευκρινίζονται.

Όπως καθίσταται, σαφές, η εμπορική δραστηριότητα του ΟΤΕ και η διεξόδυσή του στην αγορά των απελευθερωμένων υπηρεσιών είναι πολύ περιορισμένη έως περιθωριακή, γεγονός που αναδεικνύει την «Αχίλλειο πτέρνα» του ΟΤΕ, ο οποίος πλασματικά και μόνο μέσω των τιμολογιακών τρικ δείχνει τουλάχιστον να διατηρεί το μερίδιό του (ή και να το αυξάνει σε κάποιες περιπτώσεις) σε «προστατευμένες υπηρεσίες». Το πλαίσιο της εμπορικής πολιτικής του ΟΤΕ για το 1999, που στοχεύει στη συντήρηση της παρούσας δομής εσόδων του ΟΤΕ, πρόκειται να εγκρίνει την προσεχή εβδομάδα το Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού, τα μέλη του οποίου στην πλειοψηφία τους, ένωσαν την ψυχρολουσία των οικονομικών επιδόσεων του 1998. Καθώς, αντί των προσδοκώμενων κερδών (προ φόρων), ύψους 368 δις δρχ, προέκυψαν κέρδη 278.8 δις δρχ, τα οποία οι πλέον αισιόδοξοι δεν πιστεύουν ότι μπορούν να φτάσουν με άνεση φέτος τα 320 δις δρχ.

Φθίνουσα πορεία

Οι εξηγήσεις που δόθηκαν αρμοδίως στα μέλη του Δ.Σ. του ΟΤΕ για τις επιδόσεις του 1998, δεν ήταν πειστικές ούτε μπορούν να ληφθούν υπόψη για γενναίες παρεμβάσεις ώστε να ανατραπεί η φθίνουσα πορεία των κερδών του Οργανισμού.

Ακόμη και στην περίπτωση που η αγορά πρέπει να δεχτεί χαμηλότερο δείκτη ανάπτυξης των κερδών του ΟΤΕ, από χρόνο σε χρόνο, εκτιμάται ότι με δυσκολία θα μπορέσει να παραβλέψει την παθητική αύξηση του τζίρου του Οργανισμού, κατά βάση μέσω της δυναμικής εμπλοκής του σε υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας.

19. ΑΠΟΦΑΣΙΣΘΗΚΕ Η ΝΕΑ ΜΕΤΟΧΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΤΕ

Η 4^η φάση ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι τα μέσα του καλοκαιριού. Αποφασίστηκε να διατεθεί στην κεφαλαιαγορά ποσοστό 14% που κατέχει σήμερα το Δημόσιο. Με τη νέα μετοχοποίηση το ποσοστό των μετοχών που θα ανήκει σε ιδιώτες μετόχους θα ανέρχεται σε 49%, ενώ το Δημόσιο κατέχει την πλειοψηφία με ποσοστό 51%.

Στόχος της μετοχοποίησης είναι αφενός μεν να εισαχθούν νέα κεφάλαια για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων του Οργανισμού, ενώ, παράλληλα, θα προκύψουν σημαντικά έσοδα για την ομαλή εκτέλεση του προϋπολογισμού.

Σημειώνεται ότι το ποσοστό της νέας μετοχοποίησης περίπου 1% θα διατεθεί δωρεάν στους παλαιούς μετόχους της πρώτης μετοχοποίησης οι οποίοι είχαν κατακρατήσει για διάστημα 18 μηνών τις μετοχές τους. Επίσης ένα μέρος από τα έσοδα θα διατεθεί για τη στήριξη του ταμείου υγείας και συντάξεως των εργαζομένων και συνταξιούχων του Οργανισμού (ΤΑΠ - ΟΤΕ) προκειμένου να αποκτήσει βιωσιμότητα.

Όπως επισημαίνουν αρμόδιοι παράγοντες, για την τέταρτη φάση της μετοχοποίησης θα απαιτηθεί νομοθετική ρύθμιση καθώς και έλεγχος των οικονομικών δεδομένων από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Για να διατεθεί, πάντως, το 14% θα χρειαστεί νομοθετική ρύθμιση επειδή ο νόμος, δεν επιτρέπει τη μετοχοποίηση σε ποσοστό που υπερβαίνει το 45%.

Ο χρόνος και η μέθοδος της μετοχοποίησης θα καθοριστούν, ωστόσο, από τους συμβούλους και συγκεκριμένα της Εθνικής Τράπεζας, τη Solmon Brothers και την Credit Swiss F.B. Αρμόδιοι παράγοντες του Οργανισμού θεωρούν ως πιθανότερο, η μετοχοποίηση να γίνει στα μέσα του καλοκαιριού, τον Ιούλιο.

Σε ψήφισμα της Πανελληνίας Ένωσης Τεχνικών ΟΤΕ, τονίζεται

έτσι ότι οι εργαζόμενοι θα αγωνιστούν με όλα τα μέσα για να αποτρέψουν αύξηση του ποσοστού μετοχοποίησης του Οργανισμού. Με το ίδιο ψήφισμα προβάλλονται οι διεκδικήσεις στον οικονομικό και ασφαλιστικό τομέα.

Ειδικότερα, ζητείται η άμεση υλοποίηση ενός νέου μισθολογίου, η θεσμοθέτηση αμοιβών για την παραγωγικότητα, η θεσμοθέτηση επιδόματος ευθύνης, η ομογενοποίηση των χορηγούμενων επιδομάτων και η διασφάλιση του ΤΑΠ/ΟΤΕ.

Το ποσοστό των μετοχών που θα ανήκει σε ιδιώτες μετόχους θα ανέρχεται σε 49%.

19.1 Ποσοστό συμμετοχής του Ελληνικού Δημοσίου

1. Σε οποιαδήποτε περίπτωση η συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου επί του εκάστοτε κεφαλαίου της εταιρείας δεν δύναται να είναι κατώτερη του εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) των μετά ψήφου μετοχών της εταιρείας μετά την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.
2. Σε περίπτωση που συμμετοχή άλλου μετόχου ή/και συνδεδεμένων επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 42^ε του κωδ. Ν. 2190/1920 υπερβεί συνολικά το πέντε τοις εκατό (5%), ο συγκεκριμένος μέτοχος ή/και οι συνδεδεμένες επιχειρήσεις δεν θα έχουν δικαίωμα παράστασης και ψήφου στη γενική συνέλευση για το ποσοστό το πέραν του πέντε τοις εκατό (5%).
3. Από τη διάταξη της προηγούμενης παραγράφου εξαιρούνται τράπεζες και άλλοι οργανισμοί του εξωτερικού, που σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένοι και με βάση τις μετοχές των οποίων είναι κύριοι, εκδίδουν τίτλους παραστατικούς μετοχών, υπό την προϋπόθεση ότι, εφόσον έχουν εκδώσει τέτοιους τίτλους σε μεμονωμένο δικαιούχο σε ποσοστό άνω του πέντε τοις εκατό (5%), δεν θα έχουν δικαίωμα παραστάσεως και ψήφου για λογαριασμό του συγκεκριμένου δικαιούχου ως προς το υπερβάλλον. Οι όροι για την τήρηση του παρόντος άρθρου τίθενται στη Σύμβαση μεταξύ Ο.Τ.Ε. και των

παραπάνω τραπεζών ή οργανισμών.

4. Το Ελληνικό Δημόσιο δύναται να διαθέσει το ένα τοις εκατό (1%) από το ποσοστό (1%) από το ποσοστό συμμετοχής του στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας στο Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού του Ο.Τ.Ε. άνευ τμήματος. Το μεταβιβαζόμενο ποσοστό μετοχών είναι ακατάσχετο και αναπαλλοτρίωτο. Η διάθεση αυτή απαλλάσσεται παντός φόρου, τέλους χαρτοσήμου, εισφοράς, δικαιώματος ή οποιασδήποτε άλλης επιβαρύνσεως υπέρ του Δημοσίου ή τρίτου.

20. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΤΡΟΠΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ Δ.Ε.Η.

Η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ προχωρά με τρεις τρόπους:

α. Η “λειτουργική” ιδιωτικοποίηση είναι η είσοδος ιδιωτών σε δραστηριότητες, από τις οποίες αποσύρεται η ΔΕΗ. Η λειτουργική ιδιωτικοποίηση έχει αρχίσει από αρκετά χρόνια, διευρύνεται ραγδαία σήμερα και δεν έχει κατά κανόνα οικονομική βάση. Συνήθως εμφανίζεται “αναγκαστική” λύση, που προκύπτει από τεχνητά αδιέξοδα (απαγόρευση προσλήψεων, καθυστερήσεις έργων, αποστελέχωση κ.λ.π.). Σήμερα η λειτουργική ιδιωτικοποίηση έχει εισχωρήσει κατά 2% στα Ορυχεία, κατά 80% στα έργα Διανομής, μεγάλο ποσοστό στις συντηρήσεις σταθμών, σημαντικό ποσοστό στις μελέτες νέων έργων.

β. Η “επενδυτική” ιδιωτικοποίηση είναι οι επενδύσεις ιδιωτών σε νέους σταθμούς παραγωγής ενέργειας (Λαύριο, Αλιβέρι) και πώληση του ρεύματος στην ΔΕΗ. Η διεθνής εμπειρία είναι μικρή. Όλα όμως τα δεδομένα οδηγούν στο ότι θα πρέπει, να περιμένουμε ψηλές τιμές για να βγάλει κέρδος ο ιδιώτης αλλά και για να καλυφθούν τα πελώρια ρίσκα που έχει μια τόσο μεγάλη και μακρόχρονη επένδυση. Εδώ είναι φανερό, ότι η κυβέρνηση κάνει μια πολιτική επιλογή, βγάζει από τους ώμους της κάποιες επενδύσεις, αλλά φορτώνει στους ώμους του αυριανού καταναλωτή μια ακριβότερη κιλοβατώρα, εκχωρώντας ένα καίριο βιομηχανικό κλάδο στο ξένο κεφάλαιο.

γ. Σχετικά με την “μετοχοποίηση”, πολύς λόγος έγινε για το αν το ποσοστό θα είναι 49% ή 51%. Και ο καβγάς αυτός άφησε στο περιθώριο δύο σημαντικά πράγματα. Το ένα είναι ότι, είτε με 51%, είτε με 49%, είτε με οποιοδήποτε άλλο, ακόμα μικρότερο ποσοστό, ο ιδιώτης - μέτοχος δεν αποβλέπει στα ανύπαρκτα (ελέω Πεσινέ, απλήρωτων οφειλών, ειδικών τιμολογίων κ.λ.π.) κέρδη της ΔΕΗ, αλλά στο management και μέσω αυτού στις προμήθειες της ΔΕΗ. Το άλλο είναι, ότι τα έσοδα από την πώληση μετοχών δεν θα μείνουν στην επιχείρηση, αλλά, θα πάνε να καλύψουν άλλα ακαθόριστα ελλείμματα.

Έτσι, με την ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ, ούτε η ίδια θα εξυγιανθεί,

ούτε τα "χοντρά" της προβλήματα (Πεσινέ, οφειλές) θα λυθούν, ούτε η τιμή της κιλοβατώρας θα πέσει.

Όλα αυτά καθόλου δεν σημαίνουν ότι θα πρέπει κάποιος να υπερασπίζεται τη σημερινή κατάσταση της ΔΕΗ. Πλήρης κομματική εναλλαγή του δυναμικού, διοικητική χαλάρωση, ρουσφετολογία, μη προσλήψεις εκεί που χρειάζονται, εκρηκτικά κοινωνικά προβλήματα στα ενεργειακά κέντρα, διόγκωση οφειλών (ήδη 125 δις), κ.λ.π., είναι η τρέχουσα εικόνα της ΔΕΗ, που επείγοντως πρέπει να αλλάξει.

21. ΈΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Τα έσοδα του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ) που προέρχονται από την ιδιωτικοποίηση ή εκκαθάριση επιχειρήσεων του, περιέρχονται στο Δημόσιο και μεταφέρονται στον ειδικό λογαριασμό με τίτλο "Λογαριασμός Προγράμματος Αποκρατικοποίησης", που προβλέπεται στο άρθρο 37 του ν.1947/1991 και μετονομάζεται σε "Λογαριασμός Αποκρατικοποίησης Επιχειρήσεων ΟΑΕ".

Τα έσοδα που προέρχονται από την ιδιωτικοποίηση ή εκκαθάριση λοιπών φορέων του Δημοσίου περιέρχονται στο Δημόσιο και μεταφέρονται στον ειδικό λογαριασμό με τίτλο "Λογαριασμός Αποκρατικοποίησης φορέων του Δημοσίου", που συνιστάται με τον παρόντα νόμο.

22. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΙΟΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΤΑΛΥΤΗΣ ΤΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ

Με την οριστικοποίηση της διαδικασίας για την πώληση του πλειοψηφικού πακέτου μετοχών της Ιονικής Τράπεζας, οι οικονομικές εξελίξεις και ιδιαίτερα οι χρηματιστηριακές, μπαίνουν σε καθοριστική φάση. Τα όσα προηγήθηκαν με την εντυπωσιακή αλλά κυρίως αποφασιστική, προσφορά του Ομίλου Λάτση για την Τράπεζα Κρήτης, όχι μόνο άλλαξαν τα μέχρι πρότινος δεδομένα, αλλά απέδειξαν ότι η δυναμική των εξελίξεων ενδέχεται να λάβει τροπή που ελάχιστοι είχαν διαβλέψει.

Οι τράπεζες, και οι συνακόλουθοι όμιλοι εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε συμπληρωματικές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, βρίσκονται στο επίκεντρο των εξελίξεων, εκφράζοντας με εύγλωττο τρόπο τις μεγάλες αλλαγές που συμβαίνουν και θα συμβούν στο προσεχές μέλλον στη δομή και τη λειτουργία της ελληνικής οικονομίας.

Την εποχή που το κράτος φιλοδοξούσε να καθορίσει και να ελέγξει την πορεία της οικονομίας, ο έλεγχος του πιστωτικού συστήματος ήταν μια από τις βασικές προτεραιότητές του. Ο σκοπός του κράτους ήταν να επηρεάσει την κατανομή των πόρων της οικονομίας προς τομείς που εκρίνοντο ως «παραγωγικοί» και «αναπτυξιακοί» και ο έλεγχος του πιστωτικού συστήματος απέβλεπε στο να ενθαρρύνει και να επιδοτεί (μέσω των τραπεζών) τη διοχέτευση χρηματοδοτικών πόρων προς τις επιθυμητές κατευθύνσεις και να αποθαρρύνει και να τιμωρεί τη διοχέτευση χρηματοδοτικών πόρων προς τις θεωρούμενες ως ανεπιθύμητες χρήσεις.

Μέσω ενός ουσιαστικά αμιγώς κυβερνητικού οργάνου, που λεγόταν Νομισματική Επιτροπή, το κράτος ασκούσε, επί δεκαετίες, αυστηρό και ασφικτικό έλεγχο στην κατανομή των πιστώσεων, μέσω των ειδικών πιστωτικών κανόνων και των διοικητικά καθορισμένων επιτοκίων, αλλά και μέσω του ευρηματικού συστήματος δεσμεύσεων και αποδεσμεύσεων. Πέραν της υποχρέωσης να τηρούν τους πιστωτικούς κανόνες, οι τράπεζες είχαν οικονομικά κίνητρα να χρηματοδοτούν τις δραστηριότητες που ευνοούσε η αναπτυξιακή

πολιτική του κράτους (επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, εξαγωγές, μικρομεσαίες επιχειρήσεις), και ουσιαστικά αντικίνητρα για τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων που το κράτος ήθελε να περιορίσει (οικοδομές, εισαγωγές, καταναλωτική πίστη).

Η Τράπεζα της Ελλάδος, ως εκδοτική τράπεζα, είχε ουσιαστικά μετατραπεί σε όργανο εποπτείας για την (κατά το δυνατόν) πιστή εφαρμογή των αποφάσεων της Νομισματικής Επιτροπής, ασκώντας λεπτομερείς ελέγχους εφαρμογής των αποφάσεών της, ενώ η κύρια αποστολή της, που ήταν η άσκηση νομισματικής πολιτικής, δηλαδή ο έλεγχος της προσφοράς χρήματος, είχε περιέλθει σε δευτερεύον αντικείμενο.

Εμμέσως πλην σαφώς, η νομισματική πολιτική είχε γίνει παρακολούθημα της δημοσιονομικής πολιτικής, αφού το κράτος είχε δύο δυνατότητες να επηρεάζει την ρευστότητα της οικονομίας: πρώτον, να δανείζεται με προνομιακά χαμηλά επιτόκια μέσω της υποχρεωτικής τοποθέτησης των διαθεσίμων των τραπεζών σε έντοκα γραμμάτια του ελληνικού Δημοσίου και δεύτερον, να λαμβάνει άτοκες ή χαμηλότοκες «προκαταβολές» από το εκδοτικό ίδρυμα, πράγμα που συνιστούσε άμεση αύξηση της προσφοράς χρήματος.

Η παρέμβαση του κράτους δεν σταμάτησε όμως εκεί. Ένα μεγάλο τμήμα του πιστωτικού συστήματος βρέθηκε υπό τον άμεσο έλεγχο του κράτους, διορίζοντας τις διοικήσεις των τραπεζών και επηρεάζοντας τη διαχειριστική πρακτική των πιστωτικών ιδρυμάτων. Παρ' όλο που το κράτος ουδέποτε ήταν μεγαλομέτοχος των εμπορικών τραπεζών, μπόρεσε με το εφεύρημα ενός νόμου του Μαρκεζίνη (όταν ήταν υπουργός Συντονισμού το 1953) να πετύχει αυτόν τον άμεσο έλεγχο, ορίζοντας ότι τα διάφορα ταμεία και λοιπά πρόσωπα δημοσίου δικαίου θα εκπροσωπούνται στις Γενικές Συνελεύσεις των μετόχων των τραπεζών από το υπουργείο Οικονομικών. Μέσω αυτής της αναγκαστικής εκπροσώπησης, το κράτος είχε και τον τυπικό έλεγχο των αποφάσεων των Γενικών Συνελεύσεων, και είχε έτσι την απόλυτη ευχέρεια να διορίζει και να απολύει τις διοικήσεις των τραπεζών και φυσικά να απαιτεί από τις διοικήσεις να υπηρετούν την εκάστοτε κυβερνητική πολιτική.

Το αποκορύφωμα αυτής της πρακτικής έγινε το 1975, με την κρατικοποίηση των τραπεζών του Ομίλου Ανδρεάδη (Εμπορική,

Ιονική, Πειραιώς, Αττικής, Επενδύσεων) με απόφαση της κυβέρνησης Καραμανλή, οπότε το κράτος βρέθηκε να ελέγχει άμεσα το 90% του πιστωτικού συστήματος. Έχει πολλές φορές λεχθεί ότι οι μεγάλες κρατικοποιήσεις εκείνης της περιόδου (Όμιλος Ανδρεάδη και Ολυμπιακή Αεροπορία) επηρέασαν μακροπρόθεσμα και αρνητικά το επενδυτικό κλίμα στην Ελλάδα, διότι απέδειξαν έμπρακτα ότι το κρατικό *imperium* είναι αδίστακτο αλλά και στερείται στρατηγικού σχεδιασμού.

Τα πράγματα κάθε άλλο παρά βελτιώθηκαν μετά το 1981, όταν η τότε κυβέρνηση Παπανδρέου στηρίχθηκε πολύ στον οργανωμένο συνδικαλισμό, ο οποίος απέκτησε ρόλο και λόγο στις υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες, προωθώντας ένα ιδιότυπο μοντέλο συνδιοίκησης με τις διοριζόμενες διοικήσεις. Παρά τα εκσυγχρονιστικά βήματα που έγιναν, όπως π.χ. με την κατάργηση της Νομισματικής Επιτροπής το 1982, με τον περιορισμό της νομισματικής χρηματοδότησης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, με την έναρξη διάθεσης τίτλων του Δημοσίου στο ευρύ κοινό με «επιτόκια αγοράς» το 1985 και τη σταδιακή άρση του πολύπλοκου συστήματος δεσμεύσεων και την επίσης σταδιακή απελευθέρωση του πιστωτικού συστήματος που έγινε την περίοδο 1987 - 1991, το κράτος εξακολουθούσε να ασκεί τον ουσιαστικό έλεγχο στον τραπεζικό τομέα. Καθιερώθηκε μάλιστα μια ολισθηρή πρακτική, σύμφωνα με την οποία κάθε αλλαγή κυβέρνησης να συνεπάγεται και αλλαγή των διοικήσεων των τραπεζών, ανεξάρτητα από την ποιότητα και το βαθμό επιτυχίας αυτών των διοικήσεων, ενώ συχνά είχαμε και αλλαγές διοικήσεων με απλή αλλαγή του εκάστοτε εποπτεύοντος (και ισχυρού) υπουργού.

Αυτό το «σύστημα» είχε και παρενέργειες: η αλλαγή φρουράς στη διοίκηση της τράπεζας συνοδευόταν από αντίστοιχη αλλαγή στο μερίδιο συν-εξουσίας που άνηκε στο τμήμα του συνδικαλισμού που πρόσκειται στη νέα κυβέρνηση, με αποτέλεσμα τη θεσμοθέτηση κάποιου βαθμού αναξιοκρατίας στη διαχείριση του προσωπικού. Τελευταία πράξη αυτού του «δράματος» ήταν το 1996, όταν με την αλλαγή πρωθυπουργού, με το ίδιο κυβερνών κόμμα, αντικαταστάθηκαν όλες οι διοικήσεις των υπό κρατικό έλεγχο τραπεζών.

Σήμερα, τα πράγματα δείχνουν να έχουν αλλάξει θεμελιωδώς.

Οι ιδιωτικές τράπεζες απέδειξαν ότι έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα (και υψηλότερη κερδοφορία), διότι διαθέτουν management που λειτουργεί χωρίς πολιτικές παρεμβάσεις, και κυρίως έχουν στη διάθεσή τους το κύρος και το χρόνο να επιβάλλουν την εφαρμογή ενός οποιουδήποτε επιχειρησιακού στρατηγικού σχεδίου. Πάνω απ' όλα, όμως, έχουν αλλάξει τα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας, η οποία οφείλει να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της «παγκοσμιοποίησης». Όπως παντού άλλωστε, το ελληνικό κράτος δεν έχει πλέον την πολυτέλεια να αυτοσχεδιάζει και να παρεμβαίνει αυθαίρετα, διότι οι ελεύθερες αγορές επιβάλλουν τους δικούς τους κανόνες. Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, δεν μπορείς να διαμορφώνεις μόνος σου τους κανόνες του παιχνιδιού, δεν μπορείς να συντηρείς προστατευόμενους κλάδους, δεν μπορείς να ελέγχεις τράπεζες που γίνονται αναποτελεσματικές επειδή θέλεις να τις ελέγχεις. Σήμερα, η Ελλάδα δίνει τη μάχη της συμμετοχής της στην ΟΝΕ, η οποία πρέπει πάση θυσία να κερδηθεί, διότι το οικονομικό και πολιτικό κόστος μιας τυχόν αποτυχίας θα είναι ανυπολόγιστο. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος του κράτους έχει αλλάξει, από τον ρυθμιστή των πάντων, στον εγγυητή της ομαλής προσαρμογής στις απαιτήσεις του μέλλοντος.

Έστω και καθυστερημένα, η πολιτική εξουσία στην Ελλάδα φαίνεται ότι κατάλαβε πως προέχει η διασφάλιση των προϋποθέσεων για αξιοπρεπή επιβίωση στον κόσμο του αύριο και όχι η αυτοϊκανοποίηση των σκοπιμοτήτων του σήμερα και αυτών που ευνοούνται από αυτήν. Σημασία έχει τι οικονομία και τι ποιότητα κράτους θα παραδώσουμε στην επόμενη γενιά, και πόσο αυτή θα μας επαινεί ή θα μας μέμφεται για το πώς ετοιμάσαμε την είσοδο της χώρας στον 21ο αιώνα.

Με αυτή την έννοια, και με δεδομένο το βεβαρημένο ιστορικό, η απόφαση για την «ιδιωτικοποίηση» της Ιονικής Τράπεζας είναι σημαδιακή.

Από μια άποψη, θα μπορούσε το κράτος να προχωρήσει σε μια πιο ουσιαστική απεμπλοκή του, καταργώντας στην πράξη το *impedium* που ασκεί στους μετόχους της Εμπορικής Τράπεζας, στην οποία ανήκει η πλειονότητα των μετοχών της Ιονικής, αφήνοντάς τους να κρίνουν μόνοι τους, ως «διαχειριστές» της περιουσίας τους, τις

πραγματικές απαιτήσεις. Η Ιονική Τράπεζα χρειάζεται επείγοντως μεγάλη αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της, η οποία μέχρι σήμερα ήταν ανέφικτη, επειδή ο κύριος μέτοχός της, δηλαδή η Εμπορική, αδυνατεί να ασκήσει τα δικαιώματά του.

Έτσι κι αλλιώς, η προοπτική της ONE με την καθιέρωση του ευρώ ως κοινού νομίσματος απαιτεί να γίνουν οι ελληνικές τράπεζες ισχυρότερες κεφαλαιακά και μεγαλύτερες. Αυτή η αναγκαιότητα οδηγεί σε αυξήσεις του μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών, σε συγχωνεύσεις και συνεργασίες, και ήδη σχηματοποιούνται ισχυροί όμιλοι. Από αυτή τη διαδικασία δεν μπορεί να λείπει η Ιονική, της οποίας ο βίος ως ημι-ανεξάρτητης θυγατρικής της Εμπορικής έχει οικονομικά εξαντληθεί. Η απεμπλοκή της Ιονικής από την Εμπορική ήταν από μακρού αναγκαία (με μόνη εναλλακτική λύση τη συγχώνευση των δύο τραπεζών) και η σωστή επιλογή της πώλησης της Ιονικής θα αποβεί τελικά προς όφελος και των δύο πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η ιδιωτικοποίηση της Ιονικής Τράπεζας είναι εντελώς σημαδιακή, διότι θα επικυρώσει το τέλος μιας εποχής, με την επικυριαρχία του ρόλου του κράτους, και την απαρχή μιας νέας εποχής, όπου τον κυρίαρχο ρόλο έχουν οι δυνάμεις της αγοράς. Αυτό εξάλλου απαιτούν οι καιροί, και αυτό συνεπώς επιτάσσει η πραγματική πολιτική ευθύνη των κυβερνώντων έναντι του μέλλοντος. Η πώληση του πλειοψηφικού πακέτου μετοχών της Ιονικής θα γίνει με τίμημα που δεν θα υποβαθμίζει την πραγματική αξία της αρχαιότερης τράπεζας του ελλαδικού χώρου.

Πάνω απ' όλα θα σηματοδοτήσει τη νέα στάση του ελληνικού κεφαλαίου που επιθυμεί να συμβάλει δημιουργικά στη διαμόρφωση των προϋποθέσεων για την Ελλάδα της ONE και του 21ου αιώνα, χωρίς τις πικρίες και τις αμφιβολίες για τις προθέσεις της κρατικής εξουσίας των τελευταίων δεκαετιών. Ανεξάρτητα από το τι θα επιθυμούσε ο καθένας, εάν ζούσε σε άλλον κόσμο, οι επιταγές των καιρών είναι σαφείς, και η πολιτική ευθύνη είναι forword-looking. Απλώς απομένει να σημειώσουμε ότι η Ιονική Τράπεζα, που έπαιξε τόσο σημαντικό ρόλο στο παρελθόν, γίνεται σήμερα καταλύτης για τις μεγάλες αλλαγές που θα συμβούν στην ελληνική οικονομία, η οποία καλείται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των καιρών. Ίσως οι

εξελίξεις περί την Ιονική να αποτελέσουν ένα μοντέλο για τις νέες σχέσεις των «κοινωνικών εταίρων», εργασίας και κεφαλαίου, που βλέπουν το μέλλον ως πρόκληση που όλοι οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε δημιουργικά.

Η ίδια η τράπεζα χρειάζεται επειγόντως να ξαναβρεί το δρόμο της με στρατηγικό σχέδιο και δυναμισμό. Από την άλλη πλευρά, θα έχει προσωρινά σταθεροποιηθεί ο ελληνικός τραπεζικός χάρτης, εν αναμονή άλλων, μελλοντικών εξελίξεων.

22.1 Οι τρεις νέες φάσεις της Ιονικής Τράπεζας

Στην τελική φάση εισέρχεται η δεύτερη προσπάθεια για την πώληση του 51% του μετοχικού κεφαλαίου της Ιονικής Τράπεζας, παρά τις νομικές – κυρίως – δυσκολίες που εμφανίζονται.

Ο J. P. Morgan, ο χρηματοοικονομικός σύμβουλος που έχει αναλάβει ουσιαστικά τη διενέργεια του διαγωνισμού, προετοιμάζει πυρετωδώς το ενημερωτικό τεύχος (information memorandum) με στόχο να το παραδώσει. Στο εν λόγω τεύχος θα υπάρχουν όλες οι πληροφορίες που θα σχηματίζουν την πλήρη εικόνα της Ιονικής, πράγμα που θα επιτρέψει στους «μνηστήρες» να αποτιμήσουν την αξία της τράπεζας και επομένως να κρίνουν πόσο βαθιά θα πρέπει να βάλουν το χέρι στην τσέπη για να τη διεκδικήσουν.

Πρόσβαση σε απόρρητα στοιχεία

Πρόκειται σαφώς για την πρώτη ενημέρωση που θα έχουν οι ενδιαφερόμενοι αγοραστές. Πληρέστερη γνώση θα αποκτήσουν οι πραγματικά ενδιαφερόμενοι, όσοι δηλαδή περάσουν στη δεύτερη φάση του διαγωνισμού, στο short list. Αυτοί θα έχουν το δικαίωμα πρόσβασης στον ενδελεχή λογιστικό έλεγχο (due diligence) που ετοιμάζει μια άλλη εταιρία, καθώς επίσης και σε άλλα στοιχεία που ενδεχομένως ζητήσουν από την τράπεζα.

Σε αυτή τη δεύτερη φάση, δηλαδή στην επιλεκτική λίστα των

διαγωνιζομένων, αναμένεται να μπουν όλοι οι γνωστοί ελληνικοί όμιλοι που έχουν επιδείξει ενδιαφέρον για την Ιονική και κατά τις εκτιμήσεις της αγοράς πιθανόν μία ή δύο ξένες τράπεζες που αυτό το διάστημα κινούνται επιθετικά με εξαγορές και συγχωνεύσεις στην Ευρώπη. Ακόμη όμως και αν οι τράπεζες αυτές λάβουν μέρος στην πρώτη φάση του διαγωνισμού δε σημαίνει ότι θα συνεχίσουν και στη δεύτερη.

Με τις διαδικασίες αυτές το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ελπίζει να αποκλειστούν τα διάφορα περίεργα και άγνωστα τραπεζικά σχήματα, τα οποία δεν πληρούν τους όρους φερεγγυότητας. Με τον τρόπο που γίνεται ο διαγωνισμός καθίσταται σαφές ότι τα επισφαλή δάνεια αλλά και οι υπεραξίες της τράπεζας θα επιτρέψουν στους ομίλους να υπολογίσουν με σχετική ακρίβεια το εύλογο του τιμήματος που θα προσφέρουν.

Σύμφωνα με πληροφορίες του «Βήματος» οι έλεγχοι της τράπεζας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το τίμημα για το 51% θα κυμαίνεται από 160 εκατ. Δρχ ως 180 δις δρχ, ποσό βεβαίως που απέχει από τα 200 δις δρχ που είχε βάλει ως όριο η κυβέρνηση στον προηγούμενο διαγωνισμό, αλλά και από τα 136 δις δρχ που είχε προσφέρει ο Όμιλος Λάτση.

Οι μνηστήρες θα διαμορφώσουν τους όρους

Ο διαγωνισμός πάντως που θα γίνει μέσω Χρηματιστηρίου, αλλά εκτός κύκλου συναλλαγών, δεν θέτει όρους για καταβολή του τιμήματος μετρητοίς, ενώ επιπλέον επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους να διαμορφώσουν τις προσφορές και να θέσουν τους δικούς τους όρους, οι οποίοι βεβαίως θα κριθούν από τον πωλητή, δηλαδή από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα. Ουσιαστικώς πρόκειται για διαγωνισμό ο οποίος θα μοιάζει αρκετά με αυτόν που έγινε στην περίπτωση της Τράπεζας Κρήτης και επομένως η αξιολόγηση των προσφορών θα είναι δύσκολη, αφού λογικώς θα βρίσκονται κοντά η μία στην άλλη, τονίζουν αρμόδιες τραπεζικές πηγές.

Αναφέρουν, για παράδειγμα, ότι η προσφορά ενός τιμήματος από μια τράπεζα μπορεί να είναι μικρότερη από την προσφορά μιας άλλης, αλλά αν περιέχει και την κάλυψη των επισφαλών δανείων της

Ιονικής μπορεί ουσιαστικώς να είναι μεγαλύτερη. Αντιθέτως αν το τίμημα σε μια προσφορά είναι μεγαλύτερο από μια άλλη, αλλά δεν καλύπτει τις επισφάλειες ή ζητάει να αφαιρεθούν από το ποσό της προσφοράς – οπότε αυτές οι επισφάλειες πιστοποιηθούν -, τότε ουσιαστικώς το πραγματικό ποσό που θα εισπραχθεί από τον πωλητή αλλάζει. Έτσι λοιπόν το ύψος των επισφαλειών, το οποίο θα προσδιοριστεί από την ελεγκτική εταιρία κατά τη διάρκεια του ενδελεχούς λογιστικού ελέγχου, αναδεικνύεται σε ένα από τα πιο κρίσιμα στοιχεία του διαγωνισμού.

Τι σχεδιάζουν οι τρεις όμιλοι

Για τους «μνηστήρες» δεν υπάρχει ουσιαστική αλλαγή – για την ώρα. Ο Όμιλος Λάτση φυσικά δεν έχει αποσύρει το ενδιαφέρον του, αλλά υιοθετεί ανεπισημως μια μάλλον συντηρητική στάση στο θέμα. «Ενδιαφερόμαστε, αλλά εμείς προσδιορίσαμε την τιμή της Ιονικής πριν από λίγους μήνες και δεν μπορούμε να την αλλάζουμε κάθε τόσο, εκτός αν έχει συμβεί κάτι σημαντικό» τονίζεται από αυτή την πλευρά.

Η Alpha Τράπεζα Πίστewς υιοθετεί ακόμη πιο επιφυλακτική στάση και πηγές της τράπεζας τονίζουν ότι «αυτή τη στιγμή δεν ασχολούμαστε με το θέμα» η τράπεζα την «κατάλληλη στιγμή θα είναι παρούσα και θα μπει στο διαγωνισμό».

Ο μόνος τραπεζικός όμιλος οι εκπρόσωποι του οποίου δηλώνουν με κάθε ευκαιρία ότι θα διεκδικήσει την Ιονική είναι η Τράπεζα Πειραιώς, η οποία προσφάτως ενισχύθηκε με τη στρατηγική συμμαχία και τον έλεγχο της Χίος Bank.

22.2 Τρεις σίγουρες ελληνικές προσφορές για την Ιονική

Το έντονο ενδιαφέρον του ελληνικού τραπεζικού τομέα κυριάρχησε όταν στα γραφεία του συμβούλου ιδιωτικοποίησης της Ιονικής Τράπεζας, JP Morgan, ανοίχθηκαν οι προσφορές για την

εξαγορά του πλειοψηφικού.

Σύμφωνα με πληροφορίες, πρόταση εκδήλωσης ενδιαφέροντος υπέβαλλαν τρεις ελληνικές ιδιωτικές τράπεζες, που ήδη έχουν ενισχύσει την παρουσία τους, αλλά και την κεφαλαιακή τους βάση στην εγχώρια χρηματαγορά. Πρόκειται για τις εξής προσφορές:

1. Κοινοπραξία Eurobank – Τράπεζα Εργασίας.
2. Alpha Τράπεζα Πίστεως, ανεξάρτητη, χωρίς συνεργασία. Σύμβουλος για το θέμα της Ιονικής, είναι ο διεθνής οίκος Credit Swiss.
3. Ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς. Η προσφορά της Τράπεζας Πειραιώς είναι στην έννοια του Ομίλου (consolidated), γεγονός που σημαίνει ότι στην τελική προσφορά θα μπορούν να συμμετάσχουν οι άλλες τράπεζες του Ομίλου και συγκεκριμένα, η Τράπεζα Μακεδονίας – Θράκης, Χίοςbank και πιθανώς, η τέως Credit Lyonnais, που έχει μετονομαστεί σε Prime Bank. Χρέη συμβούλου έχει αναλάβει ο χρηματοοικονομικός οίκος Mitsubishi.

Να σημειωθεί ότι παρά το γεγονός ότι το φάκελο με τα στοιχεία πώλησης της Ιονικής παρέλαβαν 14 χρηματοπιστωτικοί όμιλοι, το ουσιαστικό ενδιαφέρον όπως αποτυπώθηκε δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 5 προσφορές. Πληροφορίες από τους Έλληνες διεκδικητές, αναφέρουν ότι οι προσφορές συνοδεύοντουσαν με ένα πρόσθετο memorandum, στο οποίο ζητούσαν συμπληρωματικά στοιχεία για να έχουν πλήρη εικόνα για την Ιονική. Ευχέρεια, που θα δοθεί σε όσους προκριθούν και αποτελέσουν το short list που θα διαμορφώσει μετά από έλεγχο η JP Morgan εντός των προσεχώς ημερών.

Η διείσδυση στα «άδυστα» της Ιονικής από όσους προκριθούν, θα έχει ολοκληρωθεί σε ένα περίπου μήνα, ώστε να ολοκληρωθεί η πώληση τέλη Μαρτίου.

Δεν είναι τυχαίο πάντως ότι οι ελληνικές τράπεζες που διεκδικούν την εξαγορά της Ιονικής επέλεξαν να διατηρήσουν τον ... ελληνικό χαρακτήρα τους, υποβάλλοντας προσφορά χωρίς ξένο συνέταιρο. Ακόμη και μια συμμαχία, της Eurobank με την Τράπεζα Εργασίας, είναι αμιγώς ελληνική.

Ούτως ή άλλως, όμως, οι πωλητές φαίνεται να προτιμούν η Ιονική να περάσει σε ιδιωτικά χέρια ελληνικής τράπεζας και κριτήριο για την εξαγορά δεν θα αποτελέσει το υψηλότερο τίμημα κατ' ανάγκη. Στο μεταξύ, στις προσφορές δεν είχε σημαίνοντα ρόλο το τίμημα, αφού αυτό είναι στην παρούσα φάση ενδεικτικό και καθόλου δεσμευτικό, ενώ, το ενδιαφέρον εστιάστηκε στο ποιοι υπέβαλαν προσφορά.

Αυτό το ερώτημα επισήμως δεν απαντήθηκε ούτε επιβεβαιώθηκε από καμιά πλευρά, καθώς και η Εμπορική Τράπεζα και η JP Morgan αποφάσισαν να τηρήσουν σιγή ιχθύος.

22.3 Πως θα κλείσει η πώληση της Ιονικής Τράπεζας

Τα κύρια σημεία της δεύτερης φάσης, όπως καθορίζονται από την πρόσκληση υποβολής δεσμευτικών προσφορών για την αγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής.

Οι προσφορές θα υποβληθούν σφραγισμένες στα γραφεία της JP Morgan στο Λονδίνο, στις 26 Μαρτίου, ώρα (Λονδίνου) 5μ.μ.

Μαζί με το φάκελο των προσφορών θα πρέπει να υποβληθεί εκ μέρους των ενδιαφερομένων και επιχειρηματικό σχέδιο για τη μελλοντική λειτουργία της Ιονικής και ανάπτυξή της.

Το τίμημα που θα περιλαμβάνεται στις προσφορές θα πρέπει να είναι τοις μετρητοίς και πληρωτέο σε δραχμές. Παράλληλα, στις προσφορές θα πρέπει να γίνονται σαφείς οι πηγές και η διαθεσιμότητα των κεφαλαίων που θα καταβάλει ο υποψήφιος αγοραστής.

Η εγγυητική επιστολή που θα συνοδεύει τις προσφορές θα είναι ύψους 5 δις και θα εκδοθεί από τράπεζα που λειτουργεί στην Ελλάδα, από τρίτη τράπεζα και όχι από την ίδια που ενδιαφέρεται.

Οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να συζητήσουν το Σχέδιο Σύμβασης Αγοράς Μετοχών, ενώ θα έχουν την ευχέρεια να αντλήσουν

σε επαρκή χρόνο αναλυτικά στοιχεία για την Ιονική.

Κριτήριο για την αξιολόγηση των προσφορών δεν αποτελεί μόνο το προσφερόμενο τίμημα, αλλά και άλλες παράμετροι, όπως το επιχειρηματικό σχέδιο, η περιγραφή της πηγής και διάθεσης των κεφαλαίων, καθώς και το αν προτείνονται αλλαγές επί του σχεδίου σύμβασης.

22.4 Πρόσκληση εκδήλωση ενδιαφέροντος υπό τη μορφή μη δεσμευτικών προσφορών για την αγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής και Λαϊκής τράπεζας της Ελλάδος Α.Ε.

Εντός του πλαισίου της Κοινής Υπουργικής Απόφασης υπ' αρ. 3450/1.12.1998 των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Ανάπτυξης, της Ελληνικής Δημοκρατίας, η Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. (η Εταιρία) έχει εξουσιοδοτήσει τη Morgan Guaranty Trust Company of New York (JP Morgan), ως αποκλειστικό οικονομικό σύμβουλο της Εταιρίας αναφορικά με την πώληση του εκ 51% ποσοστού συμμετοχής της Εταιρίας στο μετοχικό κεφάλαιο της Ιονικής και Λαϊκής Τράπεζας της Ελλάδος Α.Ε. (Ιονική), να ανακοινώσει την πρόθεση της Εταιρίας να πωλήσει την παραπάνω συμμετοχή της στην Ιονική.

Η Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα της Ελλάδας

Η Ιονική είναι εμπορική τράπεζα, εγκατεστημένη στην Ελλάδα, και παρέχει πλήρες φάσμα τραπεζικών υπηρεσιών. Τέταρτη μεγαλύτερη εμπορική τράπεζα στην ελληνική τραπεζική αγορά, με βάση το σύνολο του ενεργητικού της και πέμπτη μεγαλύτερη σε χρηματιστηριακή αξία, η Ιονική, άμεσα ή μέσω των εξειδικευμένων θυγατρικών της εταιριών (Ιονική ΑΕΔΑΚ, Ιονική Επενδύσεων, Ιονική Leasing, Ιονική χρηματιστηριακή και Ιονική Finance), δραστηριοποιείται στους περισσότερους τομείς παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Στο τέλος του 1997, η Ιονική κατείχε, μεταξύ των εμπορικών τραπεζών, ποσοστό 5,8% στα δάνεια,

8,2% στις καταθέσεις και είχε εκδώσει περίπου το 6,9% του συνόλου των καρτών VISA στην ελληνική αγορά.

Στις 30 Ιουνίου 1998 το δίκτυο της Ιονικής περιλάμβανε 222 υποκαταστήματα στην Ελλάδα, 276 ΑΤΜ, 15 «Έξυπνα Καταστήματα», καθώς και 2 υποκαταστήματα στο εξωτερικό.

Η Ιονική δραστηριοποιείται επίσης σε ορισμένους μη τραπεζικούς τομείς, μέσω των θυγατρικών της εταιριών, Ιονική Ξενοδοχειακές Επιχειρήσεις και Ιονική Εκπαιδευτική.

Διαδικασία Πώλησης

Η πώληση θα πραγματοποιηθεί με Διεθνή Πλειοδοτικό Διαγωνισμό σε δύο φάσεις και σύμφωνα με προκαθορισμένες διαδικασίες και χρονοδιαγράμματα. Στη φάση I τα ενδιαφερόμενα μέρη προσκαλούνται να υποβάλλουν αίτηση στη JP Morgan για την αποστολή του Πληροφοριακού Μνημονίου, το οποίο περιέχει αναλυτικές πληροφορίες που είναι και θα πρέπει να τηρηθούν εμπιστευτικές και για το λόγο αυτό θα ζητηθεί από τους παραλήπτες η υπογραφή Σύμβασης Εχεμύθειας.

Η Εταιρία θα διαθέσει το εμπιστευτικό Πληροφοριακό Μνημόνιο σε ενδιαφερομένους που πληρούν, διαζευκτικά, τα ακόλουθα κριτήρια:

(α) Κατέχουν ενεργό άδαιο τραπεζικών εργασιών στην Ελλάδα ή σε άλλο κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε τρίτη χώρα, στην οποία ισχύουν αντίστοιχοι κανόνες εποπτείας με αυτούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τη νόμιμη λειτουργία τραπεζικών οργανισμών,

(β) Συμμετέχουν τουλάχιστον κατά 30% σε χρηματοοικονομικό οργανισμό, ο οποίος διατηρεί τραπεζική άδεια που πληροί το παραπάνω κριτήριο (α)

(γ) Έχουν την ικανότητα να αποδείξουν κατά τρόπο ικανοποιητικό για την Εταιρεία, με συστάσεις τραπεζών που πληρούν το κριτήριο (α) ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο που γίνεται αποδεκτός από την Εταιρεία ύστερα από συνεννόηση με τον οικονομικό σύμβουλο, ότι είναι σε θέση να καταβάλουν νομίμως το

πλήρες τίμημα για την αγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής.

Στους ενδιαφερόμενους που πληρούν τα παραπάνω κριτήρια, θα χορηγηθεί το εμπιστευτικό πληροφοριακό Μνημόνιο, μαζί με λεπτομέρειες για τη διαδικασία και το χρονοδιάγραμμα που θα ακολουθήσουν στη φάση Ι.

Οι ενδεικτικές, μη δεσμευτικές προσφορές, θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- I. Αναφορά της αξίας σε δραχμές, που ο ενδιαφερόμενος αγοραστής προτίθεται να καταλάβει για το 51% των μετοχών της Ιονικής, όπως περιγράφεται στο Πληροφοριακό Μνημόνιο,
- II. Τις κύριες παραδοχές επί των οποίων βασίζεται η προσφορά,
- III. Κάθε επιπρόσθετη ουσιώδη πληροφορία, καθώς και τα ερωτήματα που θα πρέπει να απαντηθούν, προκειμένου ο ενδιαφερόμενος αγοραστής να ολοκληρώσει την προετοιμασία του για την υποβολή οριστικής δεσμευτικής προσφοράς,
- IV. Περιγραφή των πηγών και του χρόνου διαθεσιμότητας των απαιτούμενων ποσών για την καταβολή του προσφερόμενου τιμήματος,
- V. Τις ουσιώδεις προϋποθέσεις από τις οποίες θα εξαρτάται η οριστική προσφορά, περιλαμβανομένων τυχόν απαιτούμενων αδειών από διοικητικά συμβούλια ή τις αρμόδιες εποπτικές αρχές, μαζί με ένδειξη του χρόνου που απαιτείται για την εξασφάλιση της χρηματοδότησης και των απαραίτητων αδειών από διοικητικά συμβούλια ή τις αρμόδιες εποπτικές αρχές, μαζί με ένδειξη του χρόνου που απαιτείται για την εξασφάλιση των εγκρίσεων αυτών,
- VI. Τα τρέχοντα σχέδια του ενδιαφερομένου αναφορικά με τη μελλοντική ανάπτυξη της Ιονικής,
- VII. Τα ονόματα των εξωτερικών συμβούλων που ασχολούνται ή πρόκειται να ασχοληθούν για λογαριασμό του ενδιαφερόμενου αγοραστή με τη συναλλαγή πώλησης, και
- VIII. Διαβεβαίωση ότι ο ενδιαφερόμενος αγοραστής ενεργεί για ίδιο

λογαριασμό και όχι ως παραγγελιοδόχος ή αντιπρόσωπος τρίτων.

Της Φάσης II θα προηγηθεί δημοσίευση πρόσκλησης για την υποβολή τελικών δεσμευτικών προσφορών, οι οποίες θα συνοδεύονται από τραπεζικές εγγυητικές επιστολές, αποκλειστικά από τα μέρη που συμμετείχαν στη φάση I και υπέβαλαν μη δεσμευτικές προσφορές, εντός του πλαισίου της ισχύουσας διαδικασίας πώλησης. Στην πρόσκληση αυτή θα προσδιορίζονται το χρονοδιάγραμμα, η διαδικασία υποβολής τραπεζικών εγγυητικών επιστολών, καθώς και λεπτομέρειες που αφορούν στην ολοκλήρωση της πώλησης.

Τα μέρη που δεν θα πάρουν μέρος στη φάση I δεν θα δικαιούνται να συμμετέχουν στη Φάση II.

22.5 Μπήκαν και υπογραφές στην πώληση της Ιονικής

Με την ομόφωνη έγκριση του διοικητικού συμβουλίου της Εμπορικής Τράπεζας, υπό την προεδρία του κ. Κων. Γεωργουτσάκου, η Ιονική Τράπεζα περνάει στον Όμιλο της Alpha Πίστewς.

Η ελληνική γνώμη εκφράζει την ικανοποίησή της για τη θετική έκβαση του διαγωνισμού πώλησης του 51% των μετοχών της Ιονικής, δηλαδή, της μεγαλύτερης ιδιωτικοποίησης που έγινε ποτέ στη χώρα μας.

Υπογράφηκε και η σύμβαση μεταβίβασης του 51% των μετοχών της Ιονικής στην Alpha Πίστewς. Τονίστηκε ότι το τίμημα των 272 δισ. δρχ. που προσέφερε η Alpha Πίστewς είναι ικανοποιητικό και θα βοηθήσει σημαντικά την Εμπορική Τράπεζα, ενισχύοντας την πορεία της προς την ONE και διευκρίνισε ότι η διαδικασία υπήρξε απόλυτα αξιόπιστη, διαφανής και αδιάβλητη.

Χαρακτηρίζοντας υπόδειγμα διεθνώς την ιδιωτικοποίηση της Ιονικής, επισημάνθηκε ότι τώρα θα ανοίξουν νέοι δρόμοι για το τραπεζικό σύστημα και δημιουργείται κλίμα για ανάλογες κινήσεις που θα προσδιορίσουν την πορεία της οικονομίας τα επόμενα χρόνια.

Το ποσό των 272 δισ. της Alpha Πίστεως θα καταβληθεί εξολοκλήρου, με την παραλαβή των μετοχών, δηλαδή, ενάμιση μήνα μετά.

Η πρόταση της Πειραιώς, κατά πληροφορίες, προσέφερε τα 254 δισ. δρχ ως εξής: τα 100 δισ. δρχ σε 5 μέρες και τα άλλα με την παραλαβή μετοχών. Από αυτό προέκυπτε όφελος από τόκους 1,6 δισ. δρχ για την Πειραιώς. Η αποτίμηση της αξίας του 100% της KPMG, ανέφερε στις 31.12.98 ποσό 273 δισ. δρχ, ενώ, το καλοκαίρι, η αποτίμηση της JP Morgan, για το 100% της Ιονικής, αφορούσε ποσά από 235-275 δισ. δρχ.

Σύμφωνα με πληροφορίες, το business plan της Alpha Πίστεως προβλέπει:

- όχι απολύσεις προσωπικού
- διατήρηση του σήματος της Ιονικής για μια διετία, μέχρι να ολοκληρωθεί η συγχώνευση με την Πίστεως
- όχι προβληματική η αλληλοκάλυψη δικτύου

Στη συνεδρίαση της 29/3/99 του διοικητικού συμβουλίου της Εμπορικής Τράπεζας, που βρισκόταν σε απαρτία, αποφασίστηκε η αποδοχή της υψηλότερης προσφοράς, που ήταν της Alpha Πίστεως.

Η απόφαση ήταν ομόφωνη (εκτός από ένα μέλος του Συλλόγου Εμπορικής που δεν μετείχε στην ψηφοφορία) και βασίστηκε στην επιστολή της JP Morgan και την αλληλογραφία της με τους υποψήφιους.

Στο μεταξύ, ο δεύτερος υποψήφιος, ο Όμιλος Σάλλα της Τράπεζας Πειραιώς, απέστειλε χθες εξώδικο έγγραφο στον πρόεδρο και τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Εμπορικής, με το οποίο:

α) Ζητεί τα έγγραφα στα οποία στηρίχθηκε η αξιολόγηση της προσφοράς της Τράπεζας Πίστεως.

β) Προσφέρει για την εξαγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής, το ποσό των 290 δισ. δρχ. τοις μετρητοίς, το οποίο είναι αναπροσαρμοσμένο κατά 36 δισ. δρχ. πάνω από το τίμημα των 254 δισ. δρχ. που προσεφέρθη την Παρασκευή.

Το εξώδικο κοινοποιήθηκε στον υπουργό Εθνικής Οικονομίας και στη Morgan Guaranty Trust Company.

Ανταπαντώντας στις αιτιάσεις του Ομίλου Πειραιώς σχετικά με την αναπροσαρμογή του τιμήματος, η Εμπορική τόνισε ότι οι ίδιοι οι υποψήφιοι είχαν εγγράφως ζητήσει σε ανύποπτο χρόνο να διευκρινισθεί ότι δεν θα υπάρχουν περαιτέρω αντιπροσφορές επί των τμημάτων μετά την υποβολή των δεσμευτικών προσφορών.

Το αίτημα αυτό ικανοποίησε η JP Morgan, συνεπώς, η υποβολή αναπροσαρμοσμένου τιμήματος βρίσκεται εκτός της νόμιμης και συμφωνημένης διαδικασίας.

Στο μεταξύ, αντιπροσωπεία του Ομίλου Πειραιώς, κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας, ζήτησε από την Εμπορική Τράπεζα και τη JP Morgan τα έγγραφα της προσφοράς της Alpha Πίστεως, πριν πραγματοποιηθεί το ΔΣ της Εμπορικής.

Σύμφωνα με πληροφορίες, την αντιπροσωπεία την παρέπεμψαν αρχικά στο νομικό συμβούλιο της Εμπορικής, ενώ αργότερα, διεμήνυσαν ότι εάν εγκρίνει η Alpha Πίστεως να δώσει την προσφορά της, τότε θα μπορούσε η Εμπορική να τη γνωστοποιήσει στον Όμιλο Πειραιώς. Νομικός σύμβουλος της Alpha Πίστεως είναι ο Τρύφων Κουταλίδης, επίσης σύμβουλος για την ιδιωτικοποίηση της Ιονικής.

Από την πλευρά του, ο πρόεδρος των εργαζομένων της Alpha Πίστεως, κ. Τ. Γκιάτης, δήλωσε χθες ότι συμπορεύεται στην ανάπτυξη του Ομίλου της Τράπεζας και με βάση τα νέα δεδομένα που προκύπτουν από την εξαγορά της Ιονικής, διασφαλίζεται με την παράλληλη ισχυροποίηση του Ομίλου.

ALPHA ΠΙΣΤΕΩΣ		
	ΜΟΝΗ ΤΗΣ	ΜΕ ΤΗΝ ΙΟΝΙΚΗ
Ενεργητικό	4.202 δις δρχ	6.126 δις δρχ
Καταθέσεις	3.219 δις δρχ	4.786 δις δρχ
Μερίδιο αγοράς	11.8%	19.8%
Δίκτυο	210	435

22.6 Συγκέντρωση των ομίλων Alpha Πίστεως και Ιονικής με τη Βούλα της Επιτροπής Ανταγωνισμού

Αποφασίστηκε η κατά παρέκκλιση υλοποίηση της εξαγοράς του 51% του μετοχικού κεφαλαίου Ιονικής από την Πίστεως. Τα μέλη του οργάνου εξέτασαν τα στοιχεία της υπόθεσης μετά από αίτηση εκπροσώπων των δύο τραπεζών να τους δοθεί άδεια να πραγματοποιήσουν τη συγκέντρωση πριν την οριστική απόφαση, η οποία αναμένεται να εκδοθεί μετά την πάροδο ενός τουλάχιστον μηνός.

Στο μεσοδιάστημα και για ένα περίπου μήνα η γραμματεία της επιτροπής θα προχωρήσει σε εις βάθος εξέταση της υπόθεσης προκειμένου να καταλήξει στην εισήγησή της, βάσει της οποίας τα μέλη του οργάνου θα διατυπώσουν την τελική τους θέση για την κοινή δράση των ομίλων Alpha Πίστεως και Ιονική.

Τα στοιχεία τα οποία πρόκειται να μελετήσουν τα μέλη της ανεξάρτητης αρχής έχουν να κάνουν με:

- Την τελική οριοθέτηση της ή των σχετικών αγορών στις οποίες δραστηριοποιούνται οι δύο όμιλοι.
- Τα μερίδια που κατέχουν στις αγορές αυτές και που σύμφωνα με τα πρώτα στοιχεία είναι:
  - Οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες - προϊόντα.
  - Τα αμοιβαία κεφάλαια.
  - Οι χρηματιστηριακές υπηρεσίες.
  - Οι υπηρεσίες χρηματοδοτικού και χρηματοοικονομικού χαρακτήρα.
  - Η διαχείριση χαρτοφυλακίων.
  - Το leasing
  - Το factoring.
- Τις συνθήκες του ανταγωνισμού και γενικότερα τις ανταγωνιστικές τάσεις που επικρατούν σήμερα στον τραπεζικό τομέα, αλλά και

στον τρόπο με τον οποίο θα επηρεαστεί η λειτουργία του ανταγωνισμού από τη συγκέντρωση των δύο τραπεζικών ομίλων.

Στο μεταξύ και έως την έκδοση της οριστικής απόφασης τα διευθυντικά στελέχη των Alpha Τράπεζα Πίστewς και Ιονική αναμένεται να προχωρήσουν με ταχύτατους ρυθμούς στην υλοποίηση της συγκέντρωσης στοχεύοντας στην άμεση συνεργασία των δικτύων τους.

Κύκλοι της αγοράς σχολιάζοντας τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε κατά παρέκκλιση της εν λόγω συγκέντρωση, αναφέρουν χαρακτηριστικά πως:

- Η καθυστέρηση της υλοποίησης της συγκέντρωσης μπορούσε να προκαλέσει προβλήματα τόσο στην αξία των μετοχών και των δύο τραπεζών, όσο και στη λειτουργία των δικτύων τους.
- Κατά τις πρώτες εκτιμήσεις με τα μερίδια αγοράς που ελέγχουν από κοινού οι Alpha Τράπεζα Πίστewς και Ιονική φαίνεται να μην μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τις ανταγωνιστικές τάσεις του τραπεζικού τομέα.
- Η συγκέντρωση επηρεάζει γενικότερα την εθνική μας οικονομία και την πορεία της χώρας προς την ΟΝΕ, σε μια περίοδο κατά την οποία η συνεχιζόμενη κρίση στη Βαλκανική μπορεί να δημιουργήσει αστάθμητους παράγοντες με αρνητικές συνέπειες.

23. Η ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΟΤ

Με σταθερά και επιταχυνόμενα βήματα προχωρά η ιδιωτικοποίηση, σημαντικών περιουσιακών στοιχείων του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού. Προωθείται το νομοσχέδιο για την ίδρυση Ανώνυμης εταιρείας που θα προβλέπει την μερική ιδιωτικοποίηση του καζίνο της Πάρνηθας. Το σχέδιο νόμου αναμένεται να ολοκληρωθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Σύμφωνα με το σχέδιο, ποσοστό 49% του καζίνο θα δοθεί σε ιδιώτη, το οποίο ερμηνεύεται ως το management του καζίνο, ενώ το 51% θα το διατηρήσει το ελληνικό Δημόσιο.

Όπως αναφέρουν πηγές του τουρισμού, στην περίπτωση που δεν δοθεί νέα άδεια δημιουργίας καζίνο στην ευρύτερη περιοχή των Αθηνών και παραμείνει μόνο το καζίνο της Πάρνηθας, εξετάζεται σοβαρά το ενδεχόμενο, μέσα στην Α.Ε. να ενταχθεί και το δεύτερο δημόσιο καζίνο της Κέρκυρας.

Επίσης αναμένεται να εγκριθεί το κείμενο της προκήρυξης εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την 40ετή εκμίσθωση του Ξενία Λαγωνησίου, περιουσιακό στοιχείο για το οποίο, μέχρι στιγμής, έχουν εκδηλώσει έντονο ενδιαφέρον, μεγάλοι Έλληνες τουριστικοί επιχειρηματίες αλλά και ξένοι.

24. Η ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΘ

Η τροπολογία θα προβλέπει το διαχωρισμό της ΔΕΘ σε δύο εταιρείες: σε αυτήν που θα ελέγχει τα πάγια στοιχεία και την εξέταση της Έκθεσης και η οποία θα μείνει υπό πλήρη κρατικό έλεγχο και σε μια άλλη που θα ασχολείται με την παροχή υπηρεσιών της Έκθεσης και όπου θα πωληθεί η πλειονότητα των μετοχών σε ιδιώτη.

Στην πρώτη εταιρεία που θα μείνει στο Δημόσιο θα ανήκουν διοικητικά και οι περίπου 400 εργαζόμενοι που απασχολούνται σήμερα στη ΔΕΘ έτσι ώστε και να διασφαλιστούν οι θέσεις εργασίας αλλά και να «παραδοθεί» καθαρή η άλλη εταιρεία στους ιδιώτες που θα παρέχει τις υπηρεσίες.

Σύμφωνα με πληροφορίες, οι εταιρείες που ως τώρα έχουν επιδείξει ενδιαφέρον για τη ΔΕΘ είναι οι Βρετανικές Reed και ITEC, η αμερικανική Miller Freeman και από ελληνικής πλευράς το επιχειρηματικό σχήμα που οργανώνει την αμυντική έκθεση Defentory.

Με το νέο σχέδιο νόμου, που καταρτίζεται από το ΥΠΕΘΟ, θα διασφαλίζεται ο έλεγχος του Δημοσίου και των φορέων της Θεσσαλονίκης, στην εταιρεία που θα διαχειρίζεται τη λειτουργία της ΔΕΘ, μετά του διαχωρισμό της Helixpro-ΔΕΘ. Η νέα πρόταση νόμου διασφαλίζει τη σχέση μεταξύ της έκθεσης και του Δημοσίου και των φορέων της πόλης και προβλέπει ότι το Δημόσιο και οι φορείς θα κατέχουν το 51% και οι ιδιώτες το 49% των μετοχών. Το νέο νομοσχέδιο θα διανεμηθεί στα κόμματα και στους φορείς της Θεσσαλονίκης προκειμένου να το μελετήσουν.

Εν τω μεταξύ το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης, με αφορμή την επικείμενη νομοθετική ρύθμιση του θέματος της Helixpro-ΔΕΘ, διατυπώνει τις θέσεις του, οι οποίες συμπίπτουν με αυτές των περισσότερων τοπικών φορέων και παραγωγικών τάξεων και έχουν ως βάση τη διατήρηση της προνομιακής σχέσης της Helixpro με τη Θεσσαλονίκη, όπως και τη διατήρηση της ακίνητης περιουσίας της Helixpro στο Δημόσιο.

Κατά πρώτον τονίζεται ότι η διοίκηση του ΕΒΕΘ θεωρεί απαραίτητο τον εκσυγχρονισμό της Helixpro και συνεπώς αναγκαία

την προσέλκυση σημαντικών κεφαλαίων για επενδύσεις. Όμως, επισημαίνεται, θα πρέπει να προηγηθεί η παρουσίαση του master plan της Helexpro για να αρχίσουν οι διαδικασίες οριστικής χωροθέτησής της και να λάβουν γνώση οι πιθανοί επενδυτές. Επίσης, πρέπει να προδιαγραφεί η θέση και ο χαρακτήρας του φορέα στον 21^ο αιώνα, ενώ καινούριο νόημα θα πρέπει να δοθεί στη Διεθνή Έκθεση του Σεπτεμβρίου, ούτως ώστε να αποκτήσει πιο επίκαιρο και συγκεκριμένο χαρακτήρα.

Με βάση τα ανωτέρω η νομοθετική ρύθμιση θα πρέπει να διασφαλίζει: Το εκθεσιακό προνόμιο της ΔΕΘ προκειμένου αυτή να αποτελεί το μοναδικό εκθεσιακό φορέα του Δημοσίου. Την προνομιακή σχέση της HELEXPO με τη Θεσσαλονίκη, όχι μόνο για τη γενική, αλλά και για τις κλαδικές εκθέσεις, προκειμένου η πόλη να καταστεί το εκθεσιακό κέντρο της Ελλάδας και της Ν.Α. Ευρώπης γενικότερα.

Το δημόσιο χαρακτήρα της ακίνητης περιουσίας της HELEXPO.

Τον καθορισμό μιας σαφούς και διαφανούς διαδικασίας για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο νέο φορέα. Τους τρόπους με τους οποίους θα χρησιμοποιηθούν οι αναγκαίες νέες επενδύσεις στον υφιστάμενο σήμερα χώρο της ΔΕΘ ή σε έναν άλλο χώρο της Θεσσαλονίκης, που θα προσδιοριστεί με συνεκτίμηση των μελλοντικών αναγκών.

Στη σωστή κατεύθυνση βρίσκεται ο διάλογος για την ιδιωτικοποίηση της HELEXPO – ΔΕΘ. Με ανακοίνωσή του ο Εμπορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης σημειώνει επίσης ότι με την υπό ίδρυση εταιρεία ΔΕΘ εξασφαλίζεται η παραμονή της ιδιοκτησίας των γηπέδων και των εγκαταστάσεων στο Δημόσιο. Ευθύνη του μελλοντικού δ.σ. της ΔΕΘ θα είναι να εξασφαλίσει την καλύτερη και αποδοτικότερη διαχείριση αυτής της περιουσίας και τονίζει ότι «η συμμετοχή των φορέων της πόλης σε πλειοψηφία στο νέο δ.σ. θα αποτελεί ικανή εγγύηση προς τούτο». Ο ΕΣΘ, στην ανακοίνωσή του προσθέτει ότι στα καταστατικά των δύο εταιρειών θα πρέπει απόλυτα να διασφαλίζεται το μοναδικό προνόμιο της Θεσσαλονίκης ως της διακεκριμένης εκθεσιακής πόλης της Ελλάδας και η μοναδικότητα ως εκθεσιακού φορέα του Δημοσίου στις δύο εταιρείες.

25. ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ ΜΕΣΩ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

Με διάταγμα που εκδόθηκε πρόσφατα, το Ταμείο Κρατικής Περιουσίας της Ουκρανίας ενέκρινε κατάλογο επιχειρήσεων των οποίων οι μετοχές θα εισαχθούν προς πώληση στο Ουκρανικό Συναλλαγματικό Χρηματιστήριο και στο Διεθνές Χρηματιστήριο του Κιέβου. Σύμφωνα με το πρόσφατο ενημερωτικό δελτίο του Ελληνο -Ουκρανικού Επιμελητηρίου ορισμένες από τις εταιρείες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο είναι οι ακόλουθες:

Gazovie Aparaturiy: Το 25% της επιχείρησης παραγωγής συστημάτων αερίου θα πωληθεί στο Χρηματιστήριο έως την 1^η Απριλίου. Το συνολικό μετοχικό κεφάλαιο ανέρχεται σε 3.896.000 γρίβνι.

Bentonyt Company: Το Ταμείο θα παραχωρήσει το 41% της εταιρείας παραγωγής δομικών υλικών με διαγωνισμό. Ο πλειοδότης θα πρέπει να επενδύσει 3.2 εκατ. γρίβνι για την ανακατασκευή του εργοστασίου, που εδρεύει στο Τσερκάσι. Τα προ φόρων κέρδη της εταιρείας ανέρχονται σε 902 χιλιάδες γρίβνι για τους πρώτους εννέα μήνες του 1998 (έναντι 860 χιλιάδων της αντίστοιχης περιόδου το 1997).

Lugansk Nefteproduct: Το 36.5% της επιχείρησης επεξεργασίας του πετρελαίου θα πουληθεί έως την 1^η Ιουνίου. Η αρχική τιμή του πακέτου είναι 4.726.654 γρίβνι, με το συνολικό κεφάλαιο της εταιρείας να ανέρχεται στα 18.179.000 γρίβνι. Ο αγοραστής θα πρέπει να ξοφλήσει μέσα σε δύο μήνες μέρος του χρέους (600 χιλιάδες γρίβνι) και να συνεισφέρει στο κεφάλαιο 500 χιλιάδες.

Staliavskie Mineralni Vodi: Έχει ανακοινωθεί διαγωνισμός για την πώληση 30.6% του μετοχικού κεφαλαίου, συνολικού ύψους 4.233.350 γρίβνι. Ο αγοραστής του εργοστασίου αναψυκτικών και εμφιαλωμένων νερών οφείλει να ξοφλήσει τα χρέη (περίπου 73 χιλιάδες), να συνεισφέρει στο κεφάλαιο 120 χιλιάδες και να επενδύσει μέσα στην επόμενη πενταετία 3.5 εκατομμύρια γρίβνι.

Διυλιστήρια Χερσώνας και Οδησσού: Ετοιμάζεται ο διαγωνισμός

για την πώληση των μετοχών των δύο επιχειρήσεων. Προβλέπεται να πωληθεί το 26% των μετοχών της κάθε επιχείρησης. Το μετοχικό κεφάλαιο του διυλιστηρίου της Οδησσού είναι 2.202.000 γρίβνι. Μέσα στους πρώτους έντεκα μήνες του 1998 επεξεργάστηκε 1.797 τόνους πετρελαίου, που αποτελεί το 14.8% της ουκρανικής παραγωγής.

Η αντίστοιχη παραγωγή του διυλιστηρίου της Χερσώνας ανήλθε στους 1090 χιλιάδες τόνους πετρελαίου, δηλαδή το 9% της ουκρανικής παραγωγής. Άλλες εταιρείες του καταλόγου εμφανίζονται στον πίνακα.

Οι κυριότερες επιχειρήσεις που ιδιωτικοποιούνται

Επιχείρηση	Μετοχικό κεφάλαιο (UAH)	Ονομαστική αξία Μετοχής (UAH)	Ποσοστό Μετοχικού Κεφαλαίου (UAH)	Αξία Πακέτου Μετοχών (UAH)
Motor Sich	2.181.889,5	1,05	1,00	21.816,90
Druzhblvskyi	3.822.757	0,25	25,00	955.689,25
Sugar Refinery				
Kyivo	134.184	0,25	11,36	15.248,000
Sortnasinlaoboch	88.061	0,25	20,32	17.897,50
Start	179.936	0,25	16,49	29.665,25
Fine food	83.510	0,25	25,00	20.877,50
Kirovohrad Mechanical	131.500	0,25	34,00	44.710,00
Workshop				
Novomyrhorodi Elevator	1.850.200	0,25	30,00	555.060,00
Riadivskyl Elevator	623.900,00	0,25	28,01	174.750,00

26. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Δ/ΝΤΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Παραθέτουμε την προσωπική εκτίμηση του Δ/ντή της Εμπορικής Τράπεζας Ιωαννίνων κ. Ανδρεανίδη Λεωνίδα ο οποίος μετά από παράκλησή μας, μας βοήθησε στην ολοκλήρωση της εργασίας αυτής δίνοντάς μας αρκετά στοιχεία για την ιδιωτικοποίηση τόσο στον τραπεζικό χώρο όσο και στον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα.

«Πριν από μία δεκαετία το 1989 μία πολύ δελεαστική πρόταση κατέφθασε από τη γειτονική μας Ιταλία ο λόγος για την Ιονική Τράπεζα, της οποίας το 20% ζήτησε γνωστός Ιταλικός όμιλος τραπεζών. Η τότε διοίκηση απέρριψε την προσφορά κάνοντας κάποιους να πιστεύουν ότι χάθηκε μια χρυσή ευκαιρία ώστε η Ιονική να ξεφύγει από τα κρατικά γρανάζια και να αναδειχτεί σε τράπεζα παγκόσμιας εμβέλειας δεδομένου ότι ο όμιλος που έκανε την προσφορά είναι σήμερα ο μεγαλύτερος της Ιταλίας.

Αντίθετα έναν χρόνο πριν παρακολουθήσουμε μια κυβέρνηση η οποία φάνηκε να έχει επενδύσει πολλά στο να αναθέσει τη διοίκηση της παραπάνω τράπεζας σε χέρια ιδιώτη.

Μάλιστα τόσο ετεροχρονισμένα ξεκίνησε αυτή η προσπάθεια ώστε αναγκαστικά οι κινήσεις φάνηκαν βιαστικές ίσως και επιπόλαιες

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από τη αρχή. Με την είσοδό μας στην ΕΟΚ οι πολιτικοί των οποίων το μυστικό «ταξίδευε» πιο μπροστά στο χρόνο και αυτοί που ήταν πιο «διαβασμένοι» όσον αφορά την ευρωπαϊκή συνένωση ήξεραν ήδη ότι η προϋπόθεση για εύρωστη οικονομικά Ευρώπη θα ήταν η ιδιωτικοποίηση μεγάλου τμήματος του Δημοσίου Τομέα. Ήδη από τότε είχε γίνει αντιληπτό ότι η κρατική ιδιοκτησία είναι δαπανηρή για μια χώρα (ουσιαστικά για τους φορολογούμενους πολίτες) με αποτέλεσμα να ξεκινήσουν τα πρώτα βήματα ιδιωτικοποίησης στις χώρες της Ευρώπης.

Θα ήταν επομένως αφελής όποιος θα πίστευε ότι η Ελλάδα με κρατικό μηχανισμό πληγμένο από τη γραφειοκρατία, την έλλειψη υποδομής τόσο σε ανθρώπινο όσο και σε άψυχο υλικό και τα δυσάρεστα επακόλουθα των πελατειακών σχέσεων πολιτικών ψηφοφόρων θα μπορούσε να σταλεί με αξιοπρέπεια στον ανταγωνιστικό με χώρες οι οποίες για χρόνια κατόρθωναν να διατηρήσουν την οικονομία υγιή.

Άλλος λόγος για τον οποίο οι ιδιωτικοποιήσεις ήταν επιβεβλημένες είναι και η τεχνολογική υπεροχή των ιδιωτών. Προκειμένου να αυξήσουν την ποιότητα παραγωγής είναι διατεθειμένοι να επενδύσουν σε σύγχρονα μέσα τα οποία αναπόφευκτα θα θελήσουν να προβάλλουν ευρύτερα. Από την άλλη μεριά η Κυβέρνηση αποσκοπώντας σε μείωση παθητικού είναι σαφώς πρόβλημα να τον εντάξει σε ουσιαστικότερο ρόλο στο ελληνικό οικονομικό προσκήνιο.

Ιδιαίτερα στο χώρο των τραπεζών το θέμα των ιδιωτικοποιήσεων παρουσιάζει ιδιαιτερότητες που έχουν σχέσεις με τη φύση τους ως επιχειρήσεις αλλά και με ιδιαίτερες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη της.

Συγκεκριμένα έχει σαφώς διατυπωθεί από αρμόδιους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι κατά ένα προχωρημένο στάδιο της ΟΝΕ στόχος θα είναι η ύπαρξη σε κάθε χώρα μιας μόνο τράπεζας υπό κρατικό έλεγχο ώστε να καθίσταται ευχερής η εποπτεία της ένωσης προς αυτές. Παράλληλα από τη στιγμή που μια τράπεζα δεν έχει την αποκλειστικότητα στην παροχή ενός προϊόντος (π.χ. ΔΕΗ) είναι επόμενο να υφίσταται έντονο ανταγωνισμό. Πώς ήταν δυνατόν λοιπόν μία τράπεζα όπως η Ιονική να μπορέσει να σταθεί αξιοπρεπώς απέναντι στον ανταγωνισμό την ώρα που βιώνουμε έντονη την παγκοσμιοποίηση της αγοράς;

Μέσα στο σκηνικό που παραπάνω περιγράφηκε ξεκίνησε η Ελληνική Κυβέρνηση και μάλιστα με καθυστέρηση τη διαδικασία για την πώληση της Ιονικής.

Όπως διαφάνηκε από την αρχή ο κύριος στόχος του πρωθυπουργού ήταν να αποδείξει ότι είναι συνεπής στην οικονομική πολιτική που επιβάλλεται από την Ευρώπη και έχει ως σκοπό τη «μείωση του κράτους». Να καταστήσει με λίγα λόγια σαφές το ότι στόχος του είναι η ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ και ότι δεν πρόκειται να υποχωρήσει.

Δυστυχώς παρά το ό,τι όλοι είχαν συνειδητοποιήσει τη δυσκολία εγκυμονούσε η παραπάνω πώληση (σε καμιά περίπτωση δεν επρόκειτο για τράπεζα του μεγέθους της Κρήτης και των Αθηνών που είχαν προηγηθεί) το πρώτο βήμα φάνηκε πρόχειρα σχεδιασμένο. Από την μία αιφνιδίασε το κοινωνικό σύνολο και πιο συγκεκριμένα τους ίδιους τους υπαλλήλους με αποτέλεσμα να γίνουμε μάρτυρες έντονων αντιδράσεων. Θα μπορούσαν μάλιστα να είχαν αποφευχθεί τέτοιου είδους κοινωνικές τριβές αν από πριν

είχε καλλιεργηθεί στις συνειδήσεις όλων η Ευρωπαϊκή πραγματικότητα που θα καλούμασταν να αντιμετωπίσουμε. Από την άλλη η Κυβέρνηση έφερε εκτός μάχης ίσως τον πιο σημαντικό διεκδικητή της Ιονικής (τον όμιλο της ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΙΣΤΕΩΣ) με το να συνδέσει το τίμημα με τη χρηματιστηριακή τιμή της τράπεζας. Επίσης οι αγοραστές δεν είχαν πλήρη στοιχεία όσον αφορά την οικονομική κατάσταση της τράπεζας. Έτσι το αποτέλεσμα ήταν ο διαγωνισμός να κηρυχθεί άγονος.

Έτσι συνειδητοποιώντας τα αρχικά λάθη τακτικής και ενώ η κοινωνική κατακραυγή είχε ήδη κοπάσει, η κυβέρνηση επιχειρεί αλλαγή πλεύσης.

Με παρουσίαση της θέσης της Ιονικής και ανάθεση σε διεθνή ΟΙΚΟ (J.P. Morgan) κατορθώνει να τη μεταβιβάσει στον όμιλο της ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΙΣΤΩΣ. Έτσι πέρα από την αποκατάσταση του κύρους της Ελληνικής Κυβέρνησης στα μάτια των Ευρωπαίων Εταίρων βγήκαν και άλλοι κερδισμένοι. Αρχικά ο όμιλος ALPHA Τράπεζας Πίστωσης που έρχεται πλέον δεύτερος μετά την Εθνική Τράπεζα.

Ας μην ξεχνούμε ότι «πρόικα» της Ιονικής αποτέλεσε τόσο το δίκτυο των καταστημάτων και το πελατολόγιο αλλά και η μεγάλη ακίνητη περιουσία του ξενοδοχείου XILTON. Από μια άλλη άποψη κερδισμένοι είναι και η Ιονική που στη μορφή που ήταν αρχικά ήταν καταδικασμένη να αφανισθεί στον κυκεώνα του ανταγωνισμού.

Επίσης κερδισμένη οικονομικά βγαίνει και η Εμπορική που βλέπει τα κεφάλαιά της να αυξάνουν δίνοντας την άνθηση και άνοδο του κύρους στην αγορά.

(Καθόλου τυχαία δεν είναι και η άνοδος της τιμής της μετοχής). Ταυτόχρονα όσον αφορά την Εμπορική η ιδιωτικοποίηση της Ιονικής την καθιστά πιο ελκυστική στα μάτια μελλοντικών αγοραστών της.

Συμπερασματικά μπορεί κανείς να πει ότι ήταν μια κίνηση η οποία ήταν επιβεβλημένα να γίνει προς όφελος της ίδιας της τράπεζας και για να εξυπηρετηθεί η δημοσιονομική πολιτική. Όσον αφορά τον τρόπο που έγινε θα μπορούσε σίγουρα να είναι πιο προγραμματισμένες ώστε να έχουμε αποφύγει τα λάθη που αρχικά έγιναν και ως στιγμή αμαύρωσαν το ευρωπαϊκό κύρος της χώρας».

27. ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΑΠΟΨΗ: ΛΕΜΕ ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ. ΝΑΙ ΣΤΟΝ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ

Υπάρχει προσανατολισμός για ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ, της μεγαλύτερης επιχείρησης στην χώρα μας, με πάγιο επενδυμένο κεφάλαιο πολλών τρισεκατομμυρίων δραχμών και με καθοριστικής σημασίας και στρατηγικής εμβέλειας επιδράσεις στην εθνική οικονομία και στην αναπτυξιακή πολιτική της χώρας.

Ποιοι είναι οι λόγοι που προβάλλονται;

Οι ιδιωτικοποιήσεις γίνονται για την αντιμετώπιση των υπέρογκων δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Τι σημαίνει αυτό στα απλά ελληνικά;

- αφού εξαντλήθηκαν τα όρια μείωσης των κρατικών δαπανών, με την περικοπή κατά κύριο λόγο των κονδυλίων κάλυψης των κοινωνικών αναγκών.

- αφού η φορολογική αφαίμαξη των μισθοσυντήρητων και των συνταξιούχων έχει φθάσει στο απροχώρητο.

- αφού, ταυτόχρονα, αποφεύγεται να θιγεί η φοροδιαφυγή και η φοροκλοπή καθώς και η παραοικονομία που οργιάζει και η φυγάδευση κεφαλαίων στο εξωτερικό, που γνωρίζει πρωτοφανή άνθηση, για την κάλυψη των δημόσιων ελλειμμάτων και την εξόφληση των χρεών, επιλέγεται η "εύκολη λύση", το ξεπούλημα της δημόσιας περιουσίας.

- Και επειδή οι "βραχονησίδες" και τα κτηματικά ομόλογα δεν φθάνουν για την "λύση" του προβλήματος, "μπαίνει χέρι" στο "μπον φιλέ" της δημόσιας περιουσίας, που είναι οι μεγάλες Δημόσιες Επιχειρήσεις και στην πρώτη γραμμή η ΔΕΗ. Πωλούνται λοιπόν τα πολυτιμότερα κομμάτια της Δημόσιας περιουσίας, ακόμη και στρατηγικού χαρακτήρα επιχειρήσεις σαν η ΔΕΗ, όχι για να γίνει

δήθεν αποδοτικότερη η παραγωγική βάση της οικονομίας, αλλά για να καλυφθούν όπως - όπως τα χρέη. Κι αυτό για να μη θιγούν οι αιτίες των προβλημάτων, να μη θιγούν συμφέροντα που βρίσκονται πίσω από αυτές.

Έτσι όμως απλά παίρνουμε μια παράταση ζωής, υποθηκεύοντας στην κυριολεξία το μέλλον της χώρας μας. Τι θα πουλήσουμε μεθαύριο, όταν οι ίδιες αιτίες που οδήγησαν στα σημερινά αδιέξοδα, θα γεννήσουν σε λίγα χρόνια παρόμοια προβλήματα, καθώς μένουν άθικτες από τις πολιτικές που εφαρμόζονται; Ειδικότερα για την ΔΕΗ, αυτή η ιδιωτικοποίηση σημαίνει ότι η επιχείρηση θα περιέλθει στην επιρροή, ακόμα και στον έλεγχο ορισμένων οικονομικών πολυεθνικών κολοσσών, που θα διαθέσουν κάποια δισεκατομμύρια αγοράζοντας μετοχές (δεν χρειάζονται βέβαια το 51% για να ασκούν την επιρροή τους) για να αποκομίσουν πολλαπλάσια οφέλη, επηρεάζοντας την πορεία και τις επιλογές της Επιχείρησης (αναθέσεις μεγάλων έργων, ενεργειακός προσανατολισμός κ.λ.π.). Ας μη ξεχνάμε ότι ο προϋπολογισμός του 5ετούς προγράμματος ανάπτυξης της ΔΕΗ είναι της τάξης του 1 τρις. Θα πρέπει να γίνει συνείδηση ότι ο αγώνας ενάντια στην ιδιωτικοποίηση δεν μπορεί να επιτύχει μένοντας μόνο στο "όχι". Τι ωφελεί άλλωστε να παραμείνει η ΔΕΗ στο Δημόσιο και να συνεχίσει να παρακμάζει καθώς δεν διορθώνονται τα χρόνια προβλήματά της. Γι' αυτό πέρα από το "όχι στην ιδιωτικοποίηση" λέμε "ΝΑΙ ΣΤΗΝ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΔΕΗ", που σημαίνει:

- Πλήρης αποδέσμευση της ΔΕΗ όχι μόνο από το κράτος, αλλά και από τις εκάστοτε κυβερνήσεις που τη χρησιμοποιούν σα φέουδό τους ελέγχοντας απόλυτα τις διοικήσεις της. Το Π/Δ 360/91 κάνει κάποια βήματα, ως προς τον κρατικό εναγκαλισμό, αφήνει όμως εντελώς ασύδοτες τις κυβερνήσεις να παρεμβαίνουν, πράγμα που είναι και το πιο σημαντικό και επικίνδυνο.

- Καθιέρωση διαφανών διαδικασιών και θεσμών με ενίσχυση της

ουσιαστικής συμμετοχής και ελέγχου των εργαζομένων (π.χ. κανονισμοί προσλήψεων, προμηθειών, αναθέσεων καθηκόντων κ.λ.π.). Θεσμών που θα εξουδετερώνουν την παρέμβαση και κυριαρχία των κομματικών μηχανισμών και κυκλωμάτων, που έχουν διαβρώσει την επιχείρηση από πάνω μέχρι κάτω και δρουν διαλυτικά στην όλη λειτουργία και δραστηριότητά της.

- Αναδιοργάνωση - ανασυγκρότηση της ΔΕΗ κοινωνικο - οικονομικά σε επιστημονική βάση, με κυρίαρχο στοιχείο την αποκέντρωση, με στόχο να λειτουργεί δυναμικά, με επιχειρηματικά κριτήρια.

- Ενίσχυση του κοινωνικού ελέγχου, παίρνοντας τα κατάλληλα θεσμικά και οργανωτικά μέτρα, για τη διόρθωση της σημερινής κατάστασης του πλήρους μαρασμού και ανυπαρξίας κάθε κοινωνικού ελέγχου.

28. ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

Θέτοντας την προσωπική μας άποψη στο δίλημμα ναι ή όχι στην ιδιωτικοποίηση είμαστε οπαδοί του ΝΑΙ αλλά κάτω από κάποιες προϋποθέσεις:

Η ιδιωτικοποίηση μιας επιχείρησης να γίνει με γνώμονα το συμφέρον και την εξυγίανση της επιχείρησης. Με δεδομένο ότι όλες οι κρατικές επιχειρήσεις είναι δυσκίνητες (και πολλές φορές ζημιογόνες στα οικονομικά τους αποτελέσματα) γιατί αποτελούν το επίκεντρο των πελατειακών σχέσεων των πολιτικών πρέπει σταδιακά να περάσουν στα χέρια κάποιου ιδιώτη για να μπορέσουν επενδύοντας κεφάλαια στον εκσυγχρονισμό τους τόσο σε άψυχο όσο και σε έμψυχο υλικό να αντεπεξέλθουν στον έντονο ανταγωνισμό που επικρατεί στην αγορά. Ο κάθε ιδιώτης έχει δυνατότητα να εξυγιάνει με οποιοδήποτε κόστος μια επιχείρηση και να την καταστήσει εύρωστη οικονομικά και ανταγωνιστική στην αγορά, πράγμα το οποίο το δημόσιο δεν μπορεί να κάνει με άνεση διότι υπάρχουν πολλές παρεμβάσεις από διάφορες μεριές. Κλείνοντας, πιστεύουμε ότι η Ιδιωτικοποίηση αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι ενός κράτους γιατί συντελεί στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Προοδευτικός εκσυγχρονισμός. Απάντηση στην πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων
ΑΘΗΝΑ 1992

2. ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ

Ε.Σ. ΣΑΒΒΑΣ - Ε.Κ. ΚΟΝΔΥΛΗΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

3. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΜΠΛΟΚΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΟΣ

4. ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ - Αρ. Φύλλου 197/23-11-94
Νόμος Υπ. Αριθ. 2257 για την οργάνωση και λειτουργία του ΟΤΕ.
(Το Τεύχος αυτό μας δόθηκε από τον Προϊστάμενο του Κεντρικού
Καταστήματος του ΟΤΕ στα Ιωάννινα. Λόγω εχεμύθειας δεν
μπορέσαμε να αντλήσουμε άλλες πληροφορίες)

5. Οικονομικός Ταχυδρόμος

Τεύχος Οκτώβρη 1998
Τεύχος Νοέμβρη 1998
Τεύχος Γενάρη 1998

6. ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ (Οικονομική Εφημερίδα)

(Ημερομηνίες Δημοσιεύσεων των όσων γράφτηκαν):

20/8/98

30/9/98

12/1/99

9/2/99

17/2/99

30/3/99

6/4/99

17/4/99

7. ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

13/12/98

23/12/98

8. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

6-7/3/99

9. Συνέντευξη Δ/ντή Εμπορικής Τράπεζας Ιωαννίνων

(κ. Ανδρεανίδης Λεωνίδας)